

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİM ANABİLİM DALI
FEN BİLGİSİ EĞİTİM BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN CİNSEL MİTLERE İNANÇ DÜZEYİ İLE CİNSEL
ÖZ-YETERLİLİK DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

TEZLİ YÜKSEK LİSANS

Sevgi KORKMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Emine KAÇMAZOĞLU

Malatya-2025

	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	
		Yayın Tarihi	
		Revizyon No	
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ		Revizyon Tarihi	
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ		Sayfa No	

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN CİNSEL MITLERE İNANÇ DÜZEYİ İLE
CİNSEL ÖZ-YETERLİLİK DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Dr. Öğretim Üyesi Emine KAÇMAZOĞLU

HAZIRLAYAN

Sevgi KORKMAZ

Jürimiz tarafından 28/01/2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği/oyçokluğu** ile başarılı bulunarak **Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı** Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri, Unvanı Adı Soyadı

İmza

1. Doç. Dr. Hülya ERCAN

.....

2. Doç. Dr. Nail İLHAN

.....

3. Dr. Öğretim Üyesi Emine KAÇMAZOĞLU

.....

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararıyla da uygun görülmüştür.

Prof. R. Eyüp İZCİ

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Dr. Öğr. Üyesi Emine KAÇMAZOĞLU’nun danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım “Üniversite Öğrencilerinde Cinsel Mitlere İnanma Düzeyleri ve Cinsel Öz-Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün eserlerin hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Sevgi KORKMAZ

TEŞEKKÜR VE ÖNSÖZ

Tez sürecim boyunca bilgi ve deneyimlerini bana aktararak her konuda yardımcı olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Emine KAÇMAZOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamda bilgisine ve yardımına başvurduğum Doç. Dr. Nail İLHAN'a çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim sürecinde her zaman yanımda olan, bana inanan, güvenen ve her türlü desteğini esirgemeyen eşim Turan KORKMAZ'a ve ablam Seher ARSLAN'a sonsuz teşekkür ederim. Yüksek lisans serüvenimde desteklerini her daim hissettiğim ailem gibi olan başta Aysel TEKEDERELİ olmak üzere canım iş yeri arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Son olarak hayatıma neşe ve mutluluk katan çocuklarım Elif Su KORKMAZ, Bilal Asaf KORKMAZ ve Mert Ali KORKMAZ, iyi ki varsınız.

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN CİNSEL MİTLERE İNANÇ DÜZEYİ İLE CİNSEL ÖZ-YETERLİLİK DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

KORKMAZ, Sevgi

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Emine KAÇMAZOĞLU

xvi+90

OCAK-2025

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin cinsel mitlere inanma düzeyleri ile cinsel öz-yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmada Türk kültürüne uygun cinsel öz-yeterlilik ve cinsel mit ölçeği geliştirmek ve ölçekler arasındaki çeşitli değişkenlerin ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmanın katılımcılarını Türkiye'nin bir üniversitesinde öğrenim gören 245 kadın, 106 erkek olmak üzere toplam 351 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada kullanılan Cinsel öz-yeterlilik ve Cinsel Mit Ölçeklerinin kapsam geçerliliğini sağlamak için ilgili alan yazını taraması yapılmış ve uzman görüşlerine başvurulmuştur. Ölçeklerin güvenirlik analizi için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Cinsel öz-yeterlilik Ölçeği için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.932, Cinsel Mit Ölçeği'nin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise 0.931 bulunmuştur. Bu, ölçeklerin yüksek derecede güvenilir olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeklerin yapı geçerliliği için Açıklayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeklerin, üniversite öğrencilerine yönelik cinsel öz yeterlik ve cinsel mit inanç düzeylerini ölçmede güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Ayrıca değişkenler arasında farklılık olup olmadığı ve Likert tipi ölçeklerden elde edilen verilerin karşılaştırılması ise, “Bağımsız Örneklem t-Testi” ve “Korelasyon Analizi” gibi istatistik teknikleri ile test edilmiştir. Cinsel öz-yeterlilik ile cinsel mitlere inanma düzeyleri arasında olarak anlamlı, orta büyüklükte bir negatif korelasyon ilişkisi bulunmuştur. Bu çalışma sonuçlarının, cinsel sağlığın geliştirilmesine yönelik eğitim ve

tanıtım müdahalelerinin planlanması ve uygulanmasında katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsellik, Cinsel sağlık, Cinsel öz-yeterlilik, Cinsel mit,

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LEVEL OF BELIEF IN SEXUAL MYTHS AND THE SEXUAL SELF-EFFICACY AMONG UNIVERSITY STUDENTS

KORKMAZ, Sevgi

Master's Degree, Inonu University, Institute of Educational Sciences

Science Education Department

Thesis Advisor: Ass. Prof. Emine KAÇMAZOĞLU

xvi+90

January-2025,

The purpose of this learning is to expand the diversity between the level of sexual self-efficacy and sexual self-efficacy of universities. The study expands the range of sexual self-efficacy and sexual myth performance appropriate to Turkish technology and the expansion of various variables across scales. There are a total of 351 students, 245 women and 106 men, studying at a university in Turkey. To ensure the scope of the Sexual Self-Efficacy and Sexual Myth Scales used in the study, the relevant literature was scanned and expert opinions were consulted. For the reliability analysis of the scales, the sum of Cronbach's alpha internal components was calculated. The total Cronbach alpha reliability for the Sexual Self-Efficacy Scale is 0.932, and the Cronbach alpha reliability formation for the Sexual Myth Scale is 0.931. This means that the scales are highly reliable. Exploratory Factor Analysis was applied for the construct validity of the scales. As a result of the analyses, it can be said that the scales are a reliable and valid measurement tool for measuring sexual self-efficacy and sexual myth belief levels of university students. In addition, whether there is a difference between the variables and the comparison of the data obtained from Likert-type scales were tested with statistical techniques such as "Independent Samples t-Test" and "Correlation Analysis". A significant, medium-sized negative correlation was found between sexual self-efficacy

and belief in sexual myths. It is thought that the results of this study will contribute to the planning and implementation of educational and promotional interventions to improve sexual health.

Keywords: Sexuality, Sexual health, Sexual self-efficacy, Sexual myth

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iii
TEŞEKKÜR VE ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER TABLOSU	xv
KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç ve Önem.....	4
1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	5
1.3 Araştırmanın Sayıtları	6
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları	6
BÖLÜM II	7
2. KURAMSAL BİLGİLER.....	7
2.1 Cinsellik Ve Cinsel Sağlık	7
2.1.1. Sağlıklı Cinsellik	10
2.1.2. Cinsel Sağlık Eğitimi ve Önemi	11
2.2. Öz-Yeterlilik	17
2.2.1. Öz-Yeterlilik Kaynakları	18
2.2.1.1. Performans Başarıları (Doğrudan Deneyimler).....	18
2.2.1.2. Sosyal Rol Modelleri (Dolaylı Deneyimler).....	19
2.2.1.3. Sözel İkna	19
2.2.1.4. Duygusal ve Fizyolojik Durumların Öz Değerlendirilmesi.....	20

2.2.1.5. Hayali Deneyimler (Görselleştirme).....	20
2.2.2. Öz-Yeterlilik ile İlgili Kavramlar	22
2.3. Cinsel Öz-Yeterlilik	23
2.4. Cinsel Mitler.....	24
2.5. İlgili Araştırmalar.....	26
2.5.1 Cinsel Öz-Yeterlilik ile İlgili Araştırmalar.....	26
2.5.2 Cinsel Mitler ile İlgili Araştırmalar	28
BÖLÜM III	31
3. YÖNTEM	31
3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. Araştırma Grubu.....	31
3.3. Veri Toplama Araçları ve Geliştirilmesi.....	32
3.3.1. Sosyodemografik Özellikler Formu	33
3.3.2. Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği ve Geliştirme Süreci	33
3.3.3. Cinsel Mit Ölçeği ve Geliştirme Süreci.....	35
3.4. Verilerin Toplanması	36
3.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	37
3.6. Etik Hususlar	37
BÖLÜM IV.....	38
4. BULGULAR VE YORUM	38
4.1. Cinsel Öz-Yeterlilik (CÖY) Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirliği	38
4.1.1 Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği (CÖYÖ)’nin Betimsel İstatistiği	38
4.1.2 Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği için Korelasyona Dayalı Madde Analizi	39
4.1.3 Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi.....	40
4.1.4. Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Güvenirlik Analizi.....	45
4.2. Cinsel Mit (CM) Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirliği.....	45
4.2.1 Cinsel Mit Ölçeğinin Betimsel İstatistiği	45
4.2.2. Cinsel Mit Ölçeği için Korelasyona Dayalı Madde Analizi.....	46

4.2.3. Cinsel Mit Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi	47
4.2.4. Cinsel Mit Ölçeğinin Güvenirlik Analizi	51
4.3 Normallik Analizi.....	52
4.4. Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Değerlendirilmesi	54
4.5. Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Mitlere İnanma Düzeyinin Değerlendirilmesi	55
4.6. Üniversite Öğrencilerinde Cinsel Mitlere İnanma Düzeyleri ile Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	57
4.7. Üniversite Öğrencilerinde Cinsel Mitlere İnanma Düzeyleri ile Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişki	57
4.7.1. Korelasyon Analizi	57
4.7.2. Regresyon Analizi	59
BÖLÜM V	60
SONUÇ, TARTIŞMA	60
5.1. Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri	60
5.2. Cinsel Mit Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri.....	61
5.3. Üniversite Öğrencilerin Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Değerlendirilmesi...	62
5.4. Üniversite Öğrencilerin Cinsel Mitlere İnanç Düzeylerinin Değerlendirilmesi ..	63
5.5. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetleri ile Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeyleri ve Cinsel Mitlere İnanma Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Sonuç ve Tartışma	66
5.6. Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeyleri ve Cinsel Mitlere İnanma Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Sonuç ve Tartışma	66
5.7. Öneriler	67
KAYNAKÇA.....	69
EKLER.....	85
EK 1: Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu İzni	85
EK 2: Uygulama İzni	86

EK 3: Sosyodemografik Özellikler Formu	87
EK 4: Cinsel öz-yeterlilik Ölçeği.....	88
EK 5: Cinsel Mit Ölçeği.....	90

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1.Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Demografik Özellikleri	32
Tablo 4.1.Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği Verilerinin Betimsel İstatistiği	38
Tablo 4.2.Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyon Değerleri.....	39
Tablo 4.3.Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Güvenirlik Katsayısı.....	40
Tablo 4.4.Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi	40
Tablo 4.5.Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Açıkladığı Varyans Oranları	41
Tablo 4.6.Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri	42
Tablo 4.7.Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi	43
Tablo 4.8.Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Açıkladığı Varyans Oranları	43
Tablo 4.9.Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri	44
Tablo 4.10.Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Güvenirlik İstatistikleri	45
Tablo 4.11.Cinsel Mit Ölçeği Verilerinin Betimsel İstatistiği.....	46
Tablo 4.12.Cinsel Mit Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyon Değerleri	46
Tablo 4.13.Cinsel Mit Ölçeğinin Güvenirlik İstatistikleri.....	47
Tablo 4.14.Cinsel Mit Ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi	47
Tablo 4.15.Cinsel Mit Ölçeğinin Toplam Varyans Analizi.....	48
Tablo 4.16.Cinsel Mit Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri.....	49
Tablo 4.17.Cinsel Mit Ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi	50
Tablo 4.18.Cinsel Mit Ölçeğinin Açıkladığı Varyans Oranları.....	50
Tablo 4.19.Cinsel Mit Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri.....	51
Tablo 4.20.Cinsel Mit Ölçeğinin Güvenirlik İstatistikleri	52
Tablo 4.21.Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Özyeterlilik Düzeyi ile Cinsel Mit Düzeyine Ait Betimleyici İstatistikler	52
Tablo 4.22.Üniversite Öğrencilerin Cinsel Öz-Yeterlilik İnanç Düzeylerinin Karşılaştırılması	54
Tablo 4.23.Üniversite Öğrencilerin Cinsel Mitlere İnanma Düzeylerinin Karşılaştırılması	56
Tablo 4.24.Cinsiyete Göre Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği ve Cinsel Mit Ölçeği'nin Puanları Hakkında T Testi Tablosu	57

Tablo 4.25.Cinsel Mitlere İnanma Düzeyi ile Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeyi Arasındaki Korelasyon Tablosu	58
Tablo 4.26.Cinsel Mitlere İnanma Düzeyinin Cinsel Öz- Yeterlilik Düzeyine Etkisine Yönelik Basit Doğrusal Regresyon Analizi	59

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil 2.1. HIV enfeksiyonu riski taşıyan davranışlar üzerinde algılanan öz yeterliliğin etkisini tanımlayan ana bileşenler	21
Şekil 4.1. Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği Yamaç Serpinti Grafiği	41
Şekil 4.2. Cinsel Mit Ölçeği yamaç serpinti grafiği	48
Şekil 4.3. Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği skorlarının dağılımının histogram grafiği.....	53
Şekil 4.4. Cinsel Mit Ölçeği skorlarının dağılımının histogram grafiği.	53
Şekil 4.5. Cinsel Mitlere İnanma Düzeyi ile Cinsel Öz yeterlilik Düzeyi Arasındaki Korelasyon Nokta Grafiği	58

KISALTMALAR LİSTESİ

- AIDS : Kazanılmış Bağışıklık Yetmezliği Sendromu
- CM : Cinsel Mitler
- CMİ: Cinsel Mitlere İnanma
- CMÖ: Cinsel Mit Ölçeği
- CÖY: Cinsel Öz-Yeterlilik
- CÖYÖ: Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği
- CETAD : Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği
- CS/ÜS: Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı
- CYBE : Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar
- DSÖ=WHO : Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organisation)
- HIV : Human Immunodeficiency Virus (İnsan Bağışıklık Yetmezlik Virüsü)
- KMO: Kaiser-Meyer-Olkin Testi
- MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
- RIA : Rahim İçi Araç
- TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu
- UN: United Nations (Birleşmiş Milletler=BM)
- UNAIDS: Joint United Nations Programme on Human Immunodeficiency Virus(HIV)/Acquired Immunodeficiency Syndrome(AIDS) (Birleşmiş Milletler HIV ve AIDS Ortak Programı)
- UNFPA: United Nations Population Fund (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu)
- UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü)
- UNICEF: United Nations Children's Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
- UNODC: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime)

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Eşeyli üreyen canlı bir varlık olmanın temel niteliklerinden biri olan cinsellik ve üreme, insan hayatının da ayrılmaz parçalarından ve temel gereksinimlerinden biridir. En çok merak edilen, haz veren, mutluluğun önemli bir bileşeni olan ama bir o kadar da korkulan, endişe duyulan, tabu olan, şiddete uğrama nedeni olan bir olgudur cinsellik. Cinsellik, biyolojik doğal bir süreç olduğu kadar, psikolojik, kültürel, toplumsal, siyasal, ekonomik, hukuki, dini ve benzeri birçok etmenin etkileşiminden oluşmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ=WHO (World Health Organization)] (2015)'e göre cinsellik, “yaşam boyunca insan olmanın merkezi bir yönüdür; cinsiyeti, cinsiyet kimliklerini ve rollerini, cinsel yönelimi, erotizmi, hazzı, samimiyeti ve üremeyi kapsar. Cinsellik, düşüncelerde, fantazilerde, arzulara, inançlarda, tutumlarda, değerlerde, davranışlarda, uygulamalarda, rollerde ve ilişkilerde deneyimlenir ve ifade edilir” (WHO, 2015). Cinsellik, daha anne rahminde başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreç, insan olmanın bütün özelliklerini yansıtan bir kavramdır. Cinsellik, yaşamın sürekliliği ve canlı türünün varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan doğal bir koşuldur. Ancak insanın cinsellik anlayışı, doğal bir güdü olmanın çok ötesinde, aklın ve duyguların birlikte kullanılmasını gerektiren, zamanla öğrenilebilen temel bir gereksinimdir. Cinsellik, gelişim dönemlerine göre farklı algılanmaktadır ve biyolojik gelişim kadar, duygusal, bilişsel ve sosyal gelişimle de yakından ilişkilidir. Yani cinsel sağlık hem fiziksel hem de bilişsel sağlığın ayrılmaz bir parçasıdır (Corman, 1996; Doğan, 1999; Koptagel, 2001; Turan, 2000; Zeren ve Gürsoy, 2018).

Cinsellik, cinsel sağlık gibi konularda bireydeki olumsuz deneyimler, bireyin fizyolojik, psikolojik ve toplumsal yaşantısını olumsuz etkilemektedir. Bireyin gelişim dönemlerini olumlu geçirebilmesi, bilinçlenebilmesi, kendi bedenindeki değişimlerin farkında olması, normal ve anormal durumları ayırt edebilmesi için cinsel eğitim oldukça anlamlılık kazanmaktadır (Kumcağız, 2020). “Çocukluktan yetişkinliğe güvenli, sağlıklı ve üretken bir geçişe yatırım yapmak” hem birey hem toplum hem de dünya esenliği açısından oldukça önemlidir (United Nations Children’s Fund [UNICEF], 2022). Çünkü her genç bir gün, cinsel

ve üreme sağlığıyla ilgili hayatını değiştirecek kararlar alacaktır. Yapılan araştırmalar, başta ergenler olmak üzere gençlerin büyük çoğunluğunun sorumlu kararlar alabilme bilgi ve becerisinden yoksun olduğunu göstermektedir (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği [CETAD], 2006a, s.58; Değer, 2016; Gölbaşı, 2002; Kadioğlu, 2005; Özcebe, 2000; Özyürek vd., 2020; Topatan, 2012; Turhan, 2015; Joint United Nations Programme on Human Immunodeficiency Virus (HIV)/Acquired Immunodeficiency Syndrome (AIDS) [UNAIDS], 2021; 2022; United Nations Population Fund [UNFPA], 2014; UNICEF, 2022).

Birleşmiş Milletler (BM = United Nations [UN]) nüfus tahminlerine göre, dünya nüfusu giderek yaşlanma eğiliminde olsa da hâlâ küresel nüfusun neredeyse yarısı 25 yaş altındaki bireylerden oluşmaktadır. UN'ın 2023 yılı verilerine göre, dünya nüfusunun %25'i 0-15 yaşındaki bireylerden, %15,5'i ise 15-24 yaş grubundaki gençlerden oluşmaktadır (UN, 2024). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin 2024 yılı verilerine göre, Türkiye'nin toplam nüfusu 85 milyon 372 bin 377 kişiye ulaşmıştır ve bunun %15,1'i gençlerden oluşmaktadır (TÜİK, 2024a). Birleşmiş Milletler tarafından 10-19 yaş arası “ergen (adolesan)”, 15-24 yaş arası ise “genç” olarak tanımlanmaktadır. 2024'te 4,7 milyon bebek (dünya genelinin yaklaşık %3,5'i) 18 yaşın altındaki annelerden doğmuştur. Bunların yaklaşık 340 bin'i 15 yaşın altındaki çocuklardan doğmuştur. Bu durum hem genç annelerin hem de çocukların sağlığı ve refahı açısından ciddi olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Tüm dünyada özellikle ergenler, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve hakları konusunda önemli zorluklarla karşı karşıyadır. Cinsel baskı ve yakın partner şiddeti; eğitim ve bilgi eksikliği; yüksek erken ve istenmeyen gebelik oranları; özellikle doğum kontrolü ve güvenli kürtaj için sağlık hizmetlerine erişim eksikliği; cinsiyet eşitsizlikleri ve kadın sünneti ile çocuk, erken ve zorla evlilik gibi zararlı geleneksel uygulamalar, HIV dahil cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların (CYBE) riski bunlardan bazılarıdır (Morris & Rushwan, 2015; UNICEF, 2022; WHO, 2021; www.worldbank.org).

Cinsellik temel bir içgüdüdür; cinsellik ve cinsel davranışa ilişkin düşünceler her bireyde çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik döneminde gelişir. Cinsel davranış, bireysel (fizyolojik ve psikolojik), sosyal ve kültürel faktörlerin etkileşimi ile şekillenen bir sosyalleşme sürecidir. Bireyin cinsel davranışlarının gelişimindeki en önemli faktör, bireyin içinde bulunduğu toplumun kültürel yapısı ve sosyal normlardır (İmamoğlu, 2008; Kandemir, Albayrak ve Karaaziz, 2023). CETAD'ın 2006 yılında yaptığı bir çalışmada, cinsellikle ilgili temel bilgi kaynaklarının bilimsel araştırmaya dayalı kaynaklardan ziyade arkadaş çevresi ve medya gibi kaynaklardan edinildiği belirtilmektedir (CETAD, 2006a, s.22). Arkadaşlardan edinilen hatalı – noksan bilgiler, medyadaki bazı haberler, fıkralar, pornografik yayınlar

mitlerin, yanlış anlamaların, korkuların ve olumsuz tutumların toplumda yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Sonuçta bunlar abartılı beklentilere, abartılı beklentiler cinsel performansta yetersizlik, kaygı, cinsel işlev bozuklukları ve yaşam doyumunun azalmasına zemin oluşturmaktadır (Avcıoğlu, 2022; CETAD, 2006c, s.10; Ercan, 2005; Kocagöz Zorlu, 2008; Yılmaz Baykara, 2019).

Yapılan alan yazın incelemelerinde cinsel mitler Türkiye’de her yaşta ve sağlık çalışanları da dahil olmak üzere toplumun her kesiminde görülmektedir (Ak, 2017; Aslan, 2023; Bayyığıt, 2021; Şimşek, 2015). Cinsel mitler, cinsel konularla ilgili çoğu zaman abartılı, yanlış ve bilimsel olmayan ancak doğru olduğu düşünülen inanışlardır. Bu yanlış inanç ve kavramlar bireyin cinselliğe ilişkin tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Cinsel mitler, bireyin cinsel yaşam ve davranışlarını, evli ise aile sağlığını ve dolayısıyla genel halk sağlığını etkileyebilecek sonuçlara neden olabilmektedir. Popüler inançlar ve tutumlar farklı kültürler arasında farklılık gösterir. Aynı kültür içinde bölgesel farklılıklar da olabilir; ayrıca cinsel konulara ilişkin inanç ve tutumlar bireylere, yaşa, cinsiyete, eğitime, aile tipine vb. göre farklılık göstermektedir (Kora ve Kayır, 1996). Cinsel sağlıkla ilgili kaygılar ve cinsel sağlık sorunları bireyde, ailede, toplumda ve genel halk sağlığı ile ilgili konularda başka sorunlara ve/veya mevcut sorunların devam etmesine, büyümesine yol açabilir. Cinsel açıdan sağlıklı olabilmek için bireylerin güvenli cinsel davranışları öğrenmesi ve güvenli cinsel davranışları sergileyebilecek öz-yeterliliğe sahip olmaları gerekir (Zeren ve Gürsoy, 2018). Öz-yeterlilik, bir bireyin belli bir alana veya göreve yönelik karşılaşılabileceği güçlüklerin, olumsuzlukların ve engellerin üstesinden gelip gelemeyeceğine dair kendi hakkındaki yargıdır. Öz-yeterlilik, sağlık davranışının yordayıcısı, bireysel davranış değişikliğinin en önemli parçası ve riskli davranışlara karşı da koruyucu bir etmendir (Senemoğlu, 2002). Cinsel öz-yeterlilik (CÖY), kişinin cinsel yaşamı üzerindeki kontrolüne, yetkinliğine ve yeteneğine, güvenli cinsel eyleme dahil olma ve riskli cinsel davranışlardan kaçınabilme becerilerine olan inancıdır (Assarzadeh vd., 2019). Cinsel öz-yeterlilik, cinsel karar vermede önemli bir role sahiptir ve uyumlu cinselliği, sağlıklı cinsel etkinlikleri ve böylece cinsel sağlığı geliştirir.

Türkiye’de CÖY ele alan kaynaklar oldukça sınırlıdır. Yapılan çalışmalarda ise, Humphreys ve Kennett’in 2010 tarihli makalesinde, cinsel öz kontrol modelinin bir parçası olarak geliştirilmiş olan ve Türkçe’ye Eyüp Çelik (2012) tarafından uyarlanmış 5 maddelik 8’li Likert ölçeği kullanılmıştır. Oysa yurt dışında yapılan çalışmalar tarandığında, cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili cinsel öz-yeterliliğin çok farklı boyutlarını ölçen çok sayıda ve çeşitte kaynak mevcuttur (örnek için bakınız, Closson vd., 2018).

1.1 Amaç ve Önem

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin cinsel mitlere inanma düzeyleri ve cinsel öz-yeterliliklerini ölçen ölçme araçları geliştirilecektir. Ölçme araçlarının geçerlilik ve güvenirlik analizleri yapılacaktır. Sonrasında üniversite öğrencilerinin cinsel mitlere inanma düzeyleri ve cinsel öz-yeterlilikleri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmaktadır. Gençlerin cinsel yaşamlarıyla ilgili bilinçli kararlar alabilmeleri için cinsellikle ilgili doğru ve yeterli bilgiye doğru zamanda erişmeleri büyük önem taşımaktadır.

Cinsel sağlıkla ilgili sorunlar, bireyin sadece genel sağlığını tehdit etmekle kalmamakta, aynı zamanda kişinin ömür boyu etkisini hissedeceği psikososyal sorunlara yol açmaktadır. Ergenlikle birlikte artan cinsel istek, yeterli bilgi ve beceri sahibi olmayan ergenlerin, CYBE, riskli cinsel davranışlar, istenmeyen gebelikler, yanlış inanç, tutum ve davranışlar geliştirebilecekleri riskli bir dönemdir (Balkanoğlu, 2019; CETAD, 2006c, s.10; Çakşak, 2018; Çok, 2010). 2019 itibarıyla, düşük ve orta gelirli ülkelerdeki 15-19 yaş arası ergenler arasında her yıl tahmini 21 milyon gebelik gözlenmekte ve bunların yaklaşık %50'si istenmeyen gebeliklerdir; bunların da %45'i genellikle güvensiz kürtajla sonuçlanmaktadır (WHO, 2021; WHO, 2014). Dünya çapında *İnsan Bağışıklık Yetmezlik Virüsü* [Human Immunodeficiency Virus (HIV)] ile yaşayan insanların giderek artan bir bölümünü ergenler ve gençler oluşturmaktadır. 2023 yılı itibarıyla HIV ile yaşayan yaklaşık 39,9 milyon kişi bulunmaktadır. Bunların 1,4 milyonu çocuklardan (0–14 yaş) oluşmaktadır. 2023'te dünya çapında yaklaşık 630 bin kişi AIDS ile ilişkili hastalıklardan yaşamını yitirmiştir (UNAIDS, 2024). Gençler, cinsel eğitim ve bilgi noksanlığı, internet, sosyal medya gibi güvenilir ve bilimsel olmayan bilgi kaynaklarına daha açık olmaları ve yanlış, hatalı, önyargıya dayalı bilgiye daha fazla maruz kalma gibi etkenlerle birleşince büyük risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Addoh vd., 2017; Karabulutlu ve Yılmaz, 2018).

Yapılan alan yazın taramasında Türkiye'de bu konudaki çalışmaların daha çok ya doğrudan öğrencilerin sahip olduğu cinsel mit inançları ya da cinsel işlev bozuklukları ile ilişkisinin araştırılması üzerine yoğunlaştığı görülmüştür (Apay vd., 2013; Çalı, 2021; Karabulutlu ve Yılmaz, 2018; Kilci ve Özsoy, 2019; Şahbaz, 2017). Cinsel öz-yeterlilik üzerine sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır ve bu çalışmaların ana konusunu ise daha çok cinsel öz-yeterliliğin evlilikteki doyum üzerindeki etkisinin araştırılması oluşturmaktadır (Ak, 2017; Aksaray, 2020; Çelik, 2012; Güner ve Harmancı, 2023; Kamalak, 2023; Mammadov, 2023; Yiğit, 2018).

Cinsel mitler, gerçekçi olmayan beklentilere, başarısızlık ve yetersizlik korkularını tetikleyerek cinsel uyumsuzluğa neden olurken; cinsel öz-yeterlilik ise bu duygularla baş edebilmeyi, sağlıklı cinsel kararlar almayı sağlayan ve böylece cinsel uyumu artıran önemli etmenlerdendir. Cinsel öz-yeterlilik ile ilgili etmenler, cinsel sağlık eğitim programlarında genellikle ihmal edilmektedir. Cinsel öz-yeterlilik ile ilgili bu etmenleri anlamak, insanların bilgilerini, tutumlarını, inançlarını veya davranışsal uygulamalarını geliştirebilir ve riskli cinsel davranışlarda azalmaya yol açabilir. Oysa bu etmenleri anlamak, insanların bilgilerini, tutumlarını, inançlarını veya davranışsal uygulamalarını geliştirebilir ve riskli cinsel davranışlarda azalmaya yol açabilir. Böylece sağlıklı bir cinsellik, uyumlu bir beraberlik ve sürdürülebilir sağlıklı aile yapısının oluşması için gerekli koşullar inşa edilebilir (Assarzadeh vd. 2019; Closson vd.2018).

Bu çalışmada, cinsel yaşam ve beraberliklerin başladığı ve/veya yoğunlaştığı bir dönem olan üniversite gençliğinin, sağlıklı bir cinsel yaşam için ön koşul olan cinsel öz-yeterlilik ve cinsel mit inançlarını ölçebilecek kapsamlı bir ölçme aracı geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda, toplumun her kesiminde cinsellikle ilgili kararlar almada ve uygulamada etkili olan cinsel mitlerin, yanlış ve yanıltıcı bilgiye ulaşmanın kolay olduğu günümüz dijital dünyasındaki düzeyinin ne olduğu ve bu iki boyut arasındaki ilişkinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu çalışma sonuçlarının, cinsel sağlığın geliştirilmesine yönelik eğitim ve tanıtım müdahalelerinin planlanması ve uygulanmasında katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Çalışmanın temel problemi; “Üniversite öğrencilerinin cinsel mit inançları ve cinsel öz-yeterlilik düzeyleri ve bu düzeylerle çeşitli değişkenler arasında bir ilişki var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Konunun detaylı incelenmesi için aşağıdaki soruların cevabı aranmıştır:

1. Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği, güvenilir ve geçerli bir ölçek midir?
2. Cinsel Mit Ölçeği, güvenilir ve geçerli bir ölçek midir?
3. Üniversite öğrencilerinin cinsel öz-yeterlilik düzeyleri nedir?
4. Üniversite öğrencilerinin cinsel mitlere inanma düzeyleri nedir?
5. Üniversite öğrencilerinde cinsel öz-yeterlilik düzeyleri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
6. Üniversite öğrencilerinde cinsel mitlere inanma düzeyleri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
7. Üniversite öğrencilerinde cinsel mitlere inanma düzeyleri ile cinsel öz-yeterlilik

düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3 Araştırmanın Sayıltıları

1. Veri toplama araçlarının geçerli ve güvenilir olduğu,
2. Katılımcıların soruları samimi ve içtenlikle cevapladığı,
3. Katılımcıların verdiği cevapların gerçeği yansıttığı,
4. Örneklemenin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmadan elde edilecek veriler, Malatya’da öğrenim gören, çevrimiçi (online) form aracılığıyla çalışmaya gönüllü katılan üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma, Demografik Bilgi Formu, Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği ve Cinsel Mit Ölçeği ile elde edilen verilerle sınırlıdır.

BÖLÜM II

2. KURAMSAL BİLGİLER

2.1 Cinsellik Ve Cinsel Sağlık

İnsan sağlığının ve mutluluğunun önemli bir bileşeni olan cinsellik, en çok merak edilen ama aynı zamanda yasaklanan, korkulan, utanılan, doğru, güvenilir, uzmanlar ve bilimsel bilgi kaynakları yerine bilgi edinmek için öncelikli olarak akranlara, internete, porno yayınlara başvuru, çoğu toplumda tabu olan, konuşulamayan, çok bilindiği sanılan ama bilinenlerin mitlerden, söylentilerden, rivayetlerden, yanlış bilgilerden oluştuğu karmaşık, zorlu ve çelişkilerle dolu bir konudur. Tüm bu çelişkiler ve zorluklar sadece belli bir topluma veya ülkeye özgü sorunlar değildir; küresel bir olgudur. Sorunlar bunlarla da sınırlı değildir. Ne yazık ki, tüm dünyada cinsiyete dayalı şiddet ve cinsel şiddet vakaları her geçen gün daha da artmaktadır. Ayrıca, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar dünya çapında cinsel sağlık ve üreme sağlığı üzerinde bireysel, toplumsal ve ekonomik derin etkilere yol açmaktadır. Kısacası, cinsel sağlık, sağlık ve refahın birçok yönünü içeren geniş kapsamlı bir kavramdır (CETAD, 2006b, s.5; Rao vd., 2024; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu [TİHEK], 2024).

Cinsellik, yaşamın her aşamasında insan gelişiminin doğal bir parçasıdır ve fiziksel, psikolojik, sosyal bileşenlerden oluşan bir bütündür. Tüm insanlar cinsel bir varlık olarak dünyaya gelirler ve cinsel potansiyellerini bir şekilde geliştirmek zorundadırlar. Bu nedenle, “Çocukluktan yetişkinliğe güvenli, sağlıklı ve üretken bir geçişe yatırım yapmak” hem birey, hem toplum hem de dünya esenliği açısından oldukça önemlidir (UNICEF, 2022; WHO, 2010a). Her genç bir gün cinsel ve üreme sağlığıyla ilgili hayatını değiştirecek kararlar alacaktır ve bu kararların sonuçları uzun vadeli ve geniş kapsamlı olabilir. Özellikle ilk cinsel ilişki deneyimi, bireyin fiziksel ve duygusal gelişiminde önemli olduğu kadar, halk sağlığı açısından da önemli bir adımdır (Yasmine vd., 2014). Çünkü bu adımlar sadece o bireyi bütün ömrü boyunca etkilemekle kalmaz, aynı zamanda tüm toplumu, hatta dünya vatandaşlığını etkileyebilir. Örneğin, ergen anneler (10-19 yaş arası) 20-24 yaş arası annelere göre daha

yüksek eklampsi, lohusalık endometriti ve sistemik enfeksiyon riskleriyle karşı karşıyadır. Ergen annelerin dünyaya getirdikleri bebeklerde düşük doğum ağırlığı, erken doğum ve ciddi yenidoğan hastalıklarının görülme olasılığı daha fazladır (Engindeniz vd. 2023) ya da ergenlerin sergiledikleri riskli cinsel davranışlar sonucu CYBE'nin toplumda yaygınlaşmasına neden olmakta ve toplumsal bir soruna dönüşebilmektedir. Uluslararası veriler bu olguların oldukça ciddi boyutta olduğunu göstermektedir (WHO, 2024a, 2024b; UNICEF, 2024):

- UNICEF'in 10 Ekim 2024 tarihli basın bülteninde yer alan tahminine göre, 370 milyondan fazla kız çocuğu ve kadın 18 yaşından önce tecavüze uğramış veya cinsel tacize maruz kalmıştır. Buna çevrimiçi veya sözlü taciz gibi temas olmadan da yapılan cinsel şiddet çeşitleri eklendiğinde sayı 650 milyona ulaşmaktadır.

- 2019 itibarıyla, düşük ve orta gelirli ülkelerde 15-19 yaş arası ergenlerde her yıl tahmini 21 milyon gebelik olduğu tahmin edilmektedir; bunların yaklaşık %50'si istenmeyen gebeliklerdir ve bu da tahminen 12 milyon doğumla sonuçlanmıştır.

- 10-14 yaş arası kız çocuklarına ait doğumlara ilişkin yeterince veri bulunmamakla birlikte, Angola, Bangladeş, Mozambik ve Nijerya gibi ülkelerden elde edilen sınırlı veriler bu yaş grubundaki doğum oranlarının %1'i aştığını göstermektedir.

- Dünya çapında 15-49 yaş aralığındaki bireylerde her gün 1 milyondan fazla tedavi edilebilir CYBE ortaya çıkmakta ve bunların çoğu asemptomatik olduğundan hastalığın yayılma riski artmaktadır.

- 2022 yılında 1,1 milyon hamile kadının frengiye yakalandığı ve bunun 390 binden fazlasının olumsuz doğuma yol açtığı tahmin edilmektedir.

- Ayrıca, cinsel yolla bulaşan hastalıklar damgalanma, kısırlık, kanser ve gebelik komplikasyonlarına neden olmaktadır.

- Yine bu hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaçlara karşı gelişen antimikrobiyal direnç, bu hastalıklarla mücadelede başarı oranının düşmesine, tedavi sürecinin uzamasına ve büyük ekonomik kayıplara yol açmaktadır (WHO, 2024a, 2024b; UNICEF, 2024).

TÜİK 2024 yılı verilerine göre, Türkiye nüfusunun %15,1'i gençlerden oluşmaktadır (TÜİK, 2024a). Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması 2018 verilerine göre, ergenlerin %3,5'i çocuk sahibi, %1,5'i 15 yaşından önce evlendirilmiş ve %0,2'sinin ise 15 yaşından önce çocuk sahibi olduğu bildirilmektedir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2019: 65). Yine devlet kurumlarına ait 2023 istatistiklerine (Adalet İstatistikleri, 2023) göre güvenlik

birimlerine mağdur olarak gelen 242 bin 875 çocuktan %11,8'inin cinsel suçlardan mağdur olduğu ve “çocukların cinsel istismara” uğradığı iddiasıyla 14 bin 299 kamu davası açıldığı belirtilmektedir (Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2023; TÜİK, 2024b). Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan bulaşıcı hastalıklara ait 2023 istatistiklerinde, Türkiye’de 84 Gonore, 32 Klamidya, 3 bin 646 Sifiliz, 40’ı AIDS vakası olmak üzere 1 bin 567 HIV+/AIDS pozitif vakanın bulunduğu bildirilmiştir. Tüm bu CYBE, en fazla 25-29 yaş grubunda ve erkeklerde görülmektedir (Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

Cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili bir başka önemli sorun, küresel bir salgın ve insan hakları ihlali olan cinsiyet eşitsizliği ve kadın ile kız çocuklarına yönelik şiddettir. Birleşmiş Milletler, kadına yönelik şiddeti “kadınlara fiziksel, cinsel, bilişsel zarar veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı herhangi bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama” olarak tanımlamaktadır (UN, 1993; WHO, 2024c). WHO (2024) tahminlerine göre, dünya çapında yaklaşık 3 kadından 1'i (%30) yaşamları boyunca ya fiziksel ve/veya cinsel eş şiddetine ya da eş dışı cinsel şiddete maruz kalmaktadır (WHO, 2024c).

Yine Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2023) raporuna göre, küresel ölçekte yılda yaklaşık 87 bin kadın cinayeti işlenmektedir. Bu cinayetlerin yaklaşık %58'i, kadının en yakın çevresindeki kişiler tarafından işlenmektedir (UNODC, 2023). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun verilerine göre 2024 yılında Türkiye’de 259 kadının şüpheli bir şekilde yaşamını yitirmiş, 394 kadın ise cinayete kurban gitmiştir (kadincinayetleriniurduracagiz.net/). Sağlık sektörü, şiddete maruz kalan kadınlara kapsamlı sağlık hizmeti sağlamak ve kadınları ihtiyaç duyabilecekleri diğer destek hizmetlerine yönlendirmek için bir giriş noktası olarak önemli bir role sahiptir (TİHEK, 2024; Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı[TAPV], 2023; WHO, 2024c).

Yetişkinliğin ciddi durumlarından bazıları (örneğin, HIV gibi CYBE ve tütün kullanımı) ergen davranışlarından köken aldığı ve bu olumsuz sağlık sonuçlarının bir nesilden diğerine aktarılabilirdiği belirtilmektedir (Kürtüncü vd., 2015; Muslu ve Aygün, 2017). Yapılan araştırmalar göstermiştir ki ergenlerin ve gençlerin çoğunluğu, bu kararları sorumlu bir şekilde verebilmek için gerekli bilgi, beceri ve sorumluluklardan yoksundur (Beyhan, 2022; Değer, 2016; Gölbaşı, 2002; Kadioğlu, 2005; Kumcağız, 2020; Özcebe, 2000; Topatan, 2012; Turhan, 2015).

2.1.1. Sağlıklı Cinsellik

Cinsellik, cinsel kimlik ve cinsel sağlık, tarihsel, biyolojik, psikolojik, sosyal, ekonomik, politik, etik, yasal, manevi ve kültürel faktörlerin etkileşiminden oluşan, oldukça karmaşık, sosyal olarak yapılandırılmış olgulardır. Cinselliğin tanımı, coğrafi, kültürel, sosyal ve zamansal konumlar dahilinde ve bağlama bağlı olarak değişmektedir. Belirli yaş gruplarıyla sınırlı değildir, yaşam boyu sürer. Kısacası cinsellik, davranışsal unsurlardan çok daha fazlasını kapsamakta ve çeşitli etkilere bağlı olarak değişmektedir (Dinther vd., 2011; WHO, 2010a).

Sağlık, bireyin bütün olarak kendini daha iyi hissetmesi hali olarak tanımlanırken, cinsel sağlık ise bireyin kendini iyi hissetme halinin devam etmesi için fiziksel ve psikolojik yönünün güçlenmesi, üreme organları hakkında gerekli bilinçlenmenin sağlanabilmesini ifade etmektedir. Sağlıklı nesillerin yetişebilmesi için gerek kadın gerekse erkeğin cinsel sağlık kapsamındaki konuları özümsemesinin önemi büyüktür (Kumcağız, 2020).

Cinsel sağlık, bireylerin, çiftlerin, ailelerin genel sağlığı ve refahını etkilemesinin yanında toplulukların ve ülkelerin de sosyal ve ekonomik gelişimi için esastır. Cinsel sağlık, sadece hastalık yokluğunu ifade etmez; cinsel gelişim ve üreme sağlığının yanı sıra, anlamlı kişiler arası ilişkiler geliştirme, sürdürme, kendi bedenine değer verme, farklı cinsiyetlerle saygılı etkileşimde bulunma, aynı zamanda cinsel zevk ve sağlıklı ilişkileri deneyimleme gibi yetenekleri de kapsar. WHO cinsel sağlığı şu şekilde tanımlamaktadır:

"...yalnızca hastalık, işlev bozukluğu veya sakatlığın olmaması değildir; cinsellikle ilgili fiziksel, duygusal, bilişsel ve sosyal refah durumudur. Cinsel sağlık, cinselliğe ve cinsel ilişkilere olumlu ve saygılı bir yaklaşımı, zorlama, ayrımcılık ve şiddetten uzak, zevkli ve güvenli cinsel deneyimler yaşama olasılığını gerektirir. Cinsel sağlığın elde edilmesi ve sürdürülmesi için, tüm bireylerin cinsel haklarına saygı duyulmalı, bunlar korunmalı ve yerine getirilmelidir." (WHO, 2006a).

Sağlıklı cinsellik terimi, cinsel ilişkilerde irade duygusunu ve kişinin bedeni üzerindeki kontrolünü birleştirmek için kullanılmaktadır. Sağlıklı cinsellik üç temel husus ile ilişkilendirilmektedir: Birincisi, fiziksel anlamda üreme; sağlığın belirleyicisidir. Çünkü eksikliği, istenmeyen gebelikler ve HIV enfeksiyonu da dahil olmak üzere cinsel yolla bulaşan hastalıklar gibi sorunların risklerinin daha da artmasına neden olabilir. İkincisi, sağlıklı cinsellik, insanların üreme sağlığı hizmetlerinden yararlanma becerisini ve riskli davranışlarını etkileyebildiğinden gelecekteki üreme sağlığının belirleyicisi olabilir. Üçüncüsü, sağlıklı cinsellik, duygusal ve zihinsel refahı içerecek şekilde tanımlanan sağlığın içsel bir yönü olarak görülebilir (La vd., 2018).

Cinsel sağlık, insan cinselliğine olumlu bir yaklaşım ve insan cinsel davranışını şekillendiren karmaşık etmenlerin anlaşılmasını gerektirir. Çünkü bu etmenler, cinselliğin ifadesinin cinsel sağlık ve refahı mı artıracadığı, yoksa insanları riske atan, cinsel ve üreme sağlığı sorunlarına karşı savunmasız bırakan cinsel davranışlara mı yol aacadığı konusunda belirleyici etmenlerdir. O nedenle, cinselliğin insanların yaşam kalitesini artırmadaki potansiyel olumlu rolünün anlaşılması ve geliştirilmesi için eğitim gereklidir (WHO, 2006a).

2.1.2. Cinsel Sağlık Eğitimi ve nemi

Cinsellik kavramı, insan olmanın, kimlik geliştirmenin önemli ve kapsamlı, merkezi parçası, yaşam boyu devam eden ve gelişen, değişen bir süreçtir; sadece biyolojik ve psikolojik değil, toplumsal, kültürel, siyasi, ekonomik, etik, yasal pek çok boyutu olan karmaşık bir bütündür. Cinsel gelişim için tüm dönemler önemli olmakla birlikte, özellikle ergenlik dönemi, biyolojik cinsel olgunluğun kazanıldığı, sağlık sonuçlarını ve davranışı etkileyen önemli geçişlerin olduğu bir gelişim evresidir. Ergenlik, cinselliğin keşfedildiği, başkaları ile yakın ilişkilerin kurulduğu dönemdir. Cinsel keşif, ergenlik gelişiminin doğal bir parçasıdır. Bu dönemde bilişsel becerilerin, öz-kontrol yeteneklerinin ve sosyal olgunlaşmanın tam olarak gelişmemiş olması, ayrıca artan özerklik, akran baskısına maruz kalma, risk alma ve iten geldiği gibi düşünmeden yapılan davranışlar da artış göstermektedir. Tüm bu süreç ergeni, üreme ve cinsel sağlık risklerine karşı daha duyarlı hale getirmektedir. Cinsel kimlik, cinsiyet eşitliği, cinsellik ve sağlıkla ilgili tutum, değer ve davranışlar bu dönemde oluşur ve tüm bunların gencin gelecekteki yaşamında sağlık ve sosyal refah üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Bu nedenle, ergenlik dönemi genelde tüm sağlık ve özelde ise cinsel ve üreme sağlığı ile ilgili bilinçli ve sağlıklı kararlar almak, olumlu tutum ve davranışlar geliştirmek için kritik bir süreçtir (Balta ve Ercan, 2022; Leung vd., 2019; Nikkelen vd., 2019; Türkmen vd., 2016; UNFPA, 2020; WHO, 2024b). Daha öncede bahsedildiği gibi HIV/AIDS, sifiliz, klamidy ve diğer CYBE, cinsiyet eşitsizliği, kadın ve çocuklara yönelik şiddet, planlanmamış veya korunmasız cinsel ilişki, istenmeyen ve ergen gebelikleri, güvenli olmayan kürtaj gibi cinsellik ve cinsel sağlıkla bağlantılı sorunlar tüm toplum için önemli olmakla birlikte özellikle çocuklar ve gençlerin sağlığında ciddi riskler oluşurmaktadır (WHO, 2019, 2024a, 2024b).

Günümüzde ergenler ve gençler, her zamankinden daha fazla risklerle karşı karşıyadır. İnternete bağlı dijital araçlar yardımıyla her türlü yararlı ve zararlı cinsel içerikli bilgi ve materyale istedikleri zaman kolaylıkla ulaşabilmektedirler. Çevrimiçi olarak çok fazla bilgiye kolaylıkla erişim ve sosyal medyanın artan varlığı ile gençler, cinsel sağlık ve üreme sağlığı

ile ilgili bir dizi bilgiye maruz kalmaktadır. Bu durumun eğitim açısından birçok katkısı (çevrim içi cinsel sağlık eğitimi gibi) olsa da olumsuz etkileri çok daha fazladır. Pek çok genç, cinsellik ve cinsel sağlık ile ilgili bilgi edinmek için bilişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde internet ve sosyal medya gibi platformlarda yer alan çoğunluğu yanlış olan bilgilerden faydalanmaktadır (Aydın, 2019; Çakşak, 2018; Döring, 2010; Du vd., 2024; Silva vd., 2024; Tandoğan ve Oskay, 2019; Türkiye UNFPA, 2024; UNESCO, 2018).

Ergenler ve gençler cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili bilgileri farklı kaynaklardan elde etmektedirler ve bu kaynaklar doğruluk, güvenilirlik ve etki açısından farklılık göstermektedir. Küresel olarak baktığımızda gençlerin cinsellikle ilgili bilgi edinmede informal -geçmişte akranlar ve kitlesel medya araçları, günümüzde ise internet ve akranlar gibi- kaynaklar ilk sırada yer almaktadır (Çakşak, 2018; Silva vd., 2024; UNESCO, 2020). Cinsellikle ilgili bilgi kaynakları, cinsel sosyalleşme ve davranışların geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Çünkü farklı bilgi kaynakları cinsellik hakkında farklı mesajlar yaymakta ve bu da ergenlerin cinsel inançlarını ve davranışlarını farklı şekilde etkileyebilmektedir: Örneğin, ebeveynler ahlaki görüşleri ve evlenene kadar cinsel perhizi ön plana çıkarırken, akranlar sosyal normların öğrenmesine aracılık ederler, medyanın etkisi ise toplumsal cinsiyet normlarının öğrenilmesini sağlamakta ve cinsel eylemlerde bulunma ile ilgili öz güvenlerini artırmaktadır (Bleakley vd., 2009; Escobar-Chaves vd., 2005; Silva vd., 2024; Stranger-Hall ve Hall, 2011; Türkiye UNFPA, 2024: 203-204; Ward ve Rivadeneyra, 1999; WHO, 2010b). Formal eğitim sürecinde cinselliğin ele alınması daha çok ortaöğretim düzeyinde (UNESCO, 2023), genellikle de fen ve biyoloji dersleri kapsamında, üreme sistemi ve sağlığı gibi biyolojik gerçeklere odaklanmıştır (örnek için bakınız Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ve Ortaöğretim Biyoloji Dersi Öğretim Programı). Bunun yanında CYBE ve korunma yolları, kontraseptif yöntemlerle ilgili bilgi ve beceri kazanma ele alınan konuların başında gelmektedir. Ancak cinsellik, biyolojik ve fiziksel boyutların çok ötesinde çocukların ve gençlerin başkalarıyla güvenli, eşit ve saygılı ilişkiler kurmak için gereken becerileri geliştirmelerini sağlamada önemli olan bilişsel, duyuşsal, sosyal ve etkileşimsel birçok boyuttan oluşmaktadır. Cinsel eğitim bazen de politik, kültürel, yapısal (öğretmen yetersizliği veya öz güven eksikliği, ebeveyn/yönetici tepkisi gibi) nedenlerle ya işlenmemekte ya da yüzeysel geçilmektedir (Akça vd. 2017; Eisenberg vd., 2013; TAPV, 2022a, 202b; UNESCO, 2023; Wahba, 2020; CETAD, 2006a: 58). Kısacası gençler konu cinsel sağlık ve gelecekleri olduğunda pek çok zor kararla karşı karşıya kalmakta ve yeterli eğitime, bilgi ve beceriye sahip değillerse doğru kararlar almakta zorlanmaktadırlar.

Bu koşullarda gençlerin sorumlu seçimler yapabilmeleri, güvenli, üretken ve tatmin edici bir hayata hazırlanabilmeleri için cinsellik eğitimi çok daha elzem olmuştur. Gençlerin kişiliğinin gelişmesine, öz benliğinin oluşmasına yardımcı olacak, ayrımcılık ve şiddetten uzak, tatmin edici ilişkiler kurma ve sürdürmelerini sağlayacak, yani hayata hazırlayacak, tıbben doğru, kanıta dayalı ve bilimsel cinsel eğitime gereksinimleri vardır (Tuzcuoğlu vd., 2024;). Bu gereksinimden yola çıkarak WHO, uluslararası düzeyde 1974'ten beri cinsel sağlık ve eğitimi alanında çalışmalar yürütmektedir.

WHO 1974'te "İnsan Cinselliğinde Eğitim ve Tedavi" başlıklı teknik raporu yayınladığından bu yana cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili çalışmalarını yoğunlaştırmıştır (WHO, 1975). 1994'te Kahire'de Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nda insan haklarının kalkınma için merkezi bir etmen olduğı ve cinsel sağlık ile üreme sağlığını (CS-ÜS) temel bir insan hakkı olarak tanımlanmasına karar verilmiştir. Bu konferansta özellikle kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmenin bireylerin, ailelerin, ulusların ve dünyamızın esenliğini sağlamanın anahtarı olduğı vurgulanmıştır (UN, 1993; UNFPA, 2014a). Yine Birleşmiş Milletler tarafından 18 Eylül 2000'de yayımlanan 'Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesi (A/RES/55/2)' ve 21 Ekim 2015'te yayınlanan 'Dünyamızı Dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi (A/RES/70/1)'nde cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili temel sorunlara ve konulara vurgu yapılmaktadır (UN, 2000, 2015). 'Binyıl Kalkınma Hedefleri'nde yer alan dünya ölçeğinde üstesinden gelinmesi gereken sekiz temel hedeften dördü cinsel sağlıkla bağlantılı hedeflerdir: "Cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadınların güçlendirilmesi, çocuk ölüm oranlarının azaltılması, anne sağlığının iyileştirilmesi, HIV/AIDS, sıtma ve diğerk hastalıklarla mücadele" (UN, 2000). 'Dünyamızı Dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi (A/RES/70/1)'nde belirlenen Sürdürülebilir Kalkınmanın 17 hedefinin tamamının merkezinde toplumsal cinsiyet eşitliğı, kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi yer almaktadır (UN, 2015). Dolayısıyla cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve hakları, insanların sağlığı ve hayatta kalması açısından elzem olduğı kadar, aynı zamanda ekonomik kalkınma, dünya gezegeninin sağlığı, esenliğı ve sürdürülebilirliğı açısından da temel bir ögedir.

Cinsel eğitim, cinselliğın fiziksel, bilişsel, duygusal, sosyal ve etkileşimli yönlerini öğrenmektir. Cinsel eğitim, erken çocukluk döneminde başlar ve ergenlik ve yetişkinlik boyunca ilerler; cinsel gelişimi desteklemeyi ve korumayı amaçlar. Cinsel bilgileri edinme süreci aile içinde başlar, öğretmenler, akranlar, sağlıkçılar ve sosyal medya ile devam eder (CETAD, 2006a: 16 ve 22; Ceylan vd., 2020). Çocuklar genellikle üç dört yaş civarında, bazı

soru ve davranışlarıyla cinsellikle ilgili konulara olan ilgilerini ortaya koymaya başlar. Bu yaşta çocuklar ilk kız-erkek cinsiyet ayrımının farkına varmaktadırlar. İlerleyen yaş ve dönemlerde de çocuklar cinsellikle ilgili ailelerine değişik sorular sormaya devam ederler. Bu sorular genellikle, nasıl doğdukları, anne ve babanın rolü gibi konularla ilgilidir. Ailelerin çoğu böyle sorulardan kaçıp çocuklara kızmayı tercih ederler. Çocukların yaşlarına uygun doğru cevaplar verilmeli ve soruları cevaplandırırken de onların anlayabileceği bir üslup kullanmaya dikkat edilmelidir. Çünkü birey cinsellikle ilgili bildiklerinin önemli kısmını arkadaşlarından, aileden, öğretmenlerden ve giderek artan bir oranda medya ve internet gibi okul dışı çevrelerden edinmektedir (Deniz ve Yıldız Altan, 2019; Öztürk ve Feyman Gök, 2021). Dolayısıyla cinsellik eğitimi erken yaşta başlarsa, proaktif olabilir ve gelecekteki yanlış bilgilere karşı korunmaya yardımcı olabilir. Çocuklar ve gençlerin, cinselliklerini anlayıp tadını çıkarabilmeleri, hazır olduklarında güvenli ve tatmin edici ilişkiler kurabilmeleri ve kendi ile diğer insanların cinsel sağlık ve refahı için sorumluluk alabilmeleri için bilgi, beceri ve olumlu değerlerle kademeli olarak donatılmalıdırlar (Bulut vd., 2003: 9-38; Teke ve Melekoğlu, 2022; WHO, 2010b).

Zamana bağlı olarak cinsellik, cinselliğin algılanması ve cinselliğe yaklaşımlar değişmiştir; cinsel eğitimin tanımı, hedefleri ve felsefesi de buna bağlı olarak evrilmiştir. Tarihsel, toplumsal ve teknolojik gelişmeler bu değişim sürecinde etkili olmuştur (Çalışandemir vd., 2008; McGhee, 2014). Cinsel eğitim üzerine geçmişten günümüze geleneksel yaklaşımlar, evlenene kadar cinsel perhizi öneren, iffet ve ahlak temelli, ergenlerin yaşam tercihlerini şekillendirmeyi amaçlayan eğitim ön plana çıkmaktaydı. 1980’li yıllardan itibaren, HIV/AIDS gibi CYBE ve hastalıkların artmasıyla birlikte, CYBE ve gebelik oranlarını azaltmayı amaçlayan “perhiz artı” önleme programları ve hijyen eğitimi ön plana çıkmaya başlamıştır. Ancak etik ve bilimsel açıdan sorunlu olan bu programlar, önleyici değildir. Çünkü evlilik HIV ve diğer CYBE riskinden muaf değildir. Bu programlar riskli davranışları önlemede etkili olmasa da günümüzde hala başta ABD olmak üzere çoğu ülkede bu programlar desteklenmeye devam etmektedir (örnek için bakınız; Dworkin ve Santelli, 2007; Santelli vd., 2017). Günümüzde özellikle 2000’li yıllardan itibaren küreselleşme ve göçten dolayı farklı kültürel ve dini geçmişlere sahip yeni nüfus gruplarının ülkeler arası geçişlerinin artması; özellikle cep telefonu, tablet, bilgisayar gibi internete bağlı dijital teknolojiler sayesinde her türlü bilginin hızla paylaşılabilmesi ve yayılması sürecini hızlandırmıştır. İstenmeyen gebelikler, kürtaj, çocuk ve ergenlere yönelik cinsel istismar ve kadına yönelik artan cinsel şiddet konusundaki endişeler ve bu hızlı değişim süreci, gençlerin cinselliğe yönelik tutumlarının

ve cinsel davranışlarının değişmesine, perhiz ve önleme programlarının yetersiz kalmasına neden olmuştur (Goldfarb ve Lieberman, 2021; UNESCO, 2019; UNFPA, 2014b).

Gençlerin daha etkili, kapsamlı ve bütüncül okul temelli cinsel eğitim programlarına gereksinimleri olduğu vurgusu, 1994 Kahire konferansından itibaren Birleşmiş Milletler'e bağlı çeşitli kuruluşlar -UNESCO, UNFPA, UNAIDS ve WHO- işbirliği ile yürütülen çalışmalarda ele alınmış ve standartlar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda 2018 yılında cinsel eğitim için içerik ve yöntemleri içeren "Uluslararası Cinsellik Eğitimi Teknik Rehberi: Kanıta Dayalı Bir Yaklaşım" yayınlanmıştır (UNESCO, 2018). Bu rehberde kapsamlı cinsellik eğitiminin temel kavramları, özellikleri ve alanları ana hatlarıyla açıklanmaktadır. Rehber, üye ülkeleri her yaştan öğrenciler için kültürlerinin gereksinimleri ve gerçeklerine dayalı politikaları, müfredatları ve öğretmen eğitimlerini geliştirmeye ve desteklemeye çağırmaktadır (UNESCO, 2023).

Kapsamlı cinsel sağlık eğitimi; "cinselliğin fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal yönleri hakkında müfredata dayalı bir öğretim ve öğrenme sürecidir." Okul müfredatının tüm seviyelerinde kapsamlı, hak temelli, cinsiyet eşitliğini savunan, yaş gelişimine ve kültürel özelliklere uygun bir cinsellik eğitimi önermektedir. Çocuk ve gençleri, sağlıklarını korumalarına, saygılı sosyal ve cinsel ilişkiler geliştirmelerine, sorumlu seçimler yapmalarına ve başkalarının haklarını anlayıp korumalarına yardımcı olacak bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırmayı amaçlayan hak temelli bütünsel bir eğitim yaklaşımıdır. Sadece ergenlik, insan üremesi ve riskli davranışları önlemeye yönelik bilgi edinmenin ötesinde, karar alma, iletişim, kişisel ilişkiler, ebeveynlik ve başa çıkma stratejileri için becerilerin kazanılması gibi hedefleri de içermektedir (UNESCO, 2018).

Kapsamlı cinsel eğitim programları ile amaçlanan şunlardır;

1. Bilgi: Genç bireylere; insan üremesi, büyüme gelişme, anatomi, fizyoloji, mastürbasyon, aile yaşamı, gebelik, doğum, ebeveynlik, aile planlaması, cinsel tepki, cinsel eğilim, toplumsal cinsiyet, cinsel suistimal, insan hakları, CYBE ve AIDS ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıklar dâhil insan cinselliği hakkında doğru bilgi sağlamak.

2. Tutum, değer ve anlayış: Bireylere cinsel ve üreme sağlıklarına yönelik olumlu değerleri ve tutumları keşfetmek ve beslemek, öz güven ve öz saygılarını artırmak, insan haklarına saygı ve cinsiyet eşitliği geliştirmek.

3. İlişkiler ve kişiler arası beceriler: Bireylerin iletişim, karar verme, atılganlık, baskılara karşı koyma, sevecen, samimi, keyifli ve olumlu ilişkiler oluşturma gibi kişiler arası beceriler geliştirmesini sağlamak.

4. Sorumluluk: Bireylerin cinsel davranışlarıyla ilgili sorumluluklarının farkına varmasını sağlamak (UNFPA, 2014b; WHO, 2010c).

Cinsel sağlığın geliştirilmesinde eğitim önemli bir alan olarak görülmektedir. Okullar, ergenler için önemli bir bilgi kaynağıdır ama cinsellikle ilgili bilgilerin büyük çoğunluğu okul dışı çevrelerden edinilmektedir. Bu nedenle, sadece öğrencilere değil, öğretmenlere, sağlık çalışanlarına, sosyal hizmet uzmanlarına ve diğer profesyonellere de cinsel sağlığın geliştirilmesi konusunda eğitim verilmesi önemlidir. Okul dışında bulunan gençlerin ihtiyaçlarının karşılanması için sosyal yardım stratejilerinin de bu sürece dahil edilmesi gerekmektedir. Cinsel sağlığın geliştirilmesinde sosyal normlara duyarlı olunmalı ve nüfusun gereksinimlerinin anlaşılması sağlanmalıdır (Kennedy vd., 2014; WHO, 2010c). Cinsel sağlık ve refahı sağlamak için, her yaştan tüm bireylerin yaşam döngüsü boyunca kapsamlı cinsellik eğitimi ve cinsel sağlık bilgisi ile hizmetlerine erişimlerinin sağlanabilmesi için aşağıdaki eylemler gerekmektedir (World Association for Sexual Health, 2008):

1. Kapsamlı hak temelli, cinsiyete duyarlı ve kültürel bağlama uygun zorunlu cinsellik eğitimi ve kaynaklar, okul müfredatının her düzeyi için sağlanmalıdır.
2. Kapsamlı cinsellik eğitiminden okul dışındaki gençler ve diğer yüksek riskli grupların faydalanması için toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışılmalıdır.
3. Cinsellik eğitim programlarının ve hizmetlerinin tam olarak bilgilendirilmiş, özerk karar alma ilkesine dayanmasını sağlamak için yönergeler yayınlanmalıdır.
4. Cinsellik eğitim programlarının kanıta dayalı olması ve etkinliğe katkıda bulunan özellikler içermesi gerekmektedir. Yenilikçi programların geliştirilmesi ve değerlendirilmesinde yaratıcılığa ve topluma özgü gereksinimlere yer verilmelidir.

Birleşmiş Milletler'e bağlı kuruluşların katkısı ve iş birliği ile yürütülen çabalara ve kapsamlı cinsellik eğitimini destekleyen onlarca yıllık araştırmalara rağmen, dünyadaki pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de okul temelli kapsamlı cinsellik eğitimi henüz istenilen düzeyde değildir (TAPV, 2022b). Bu karşı direnç veya tepkinin çeşitli nedenleri vardır: Politika yapıcılarının ve kamu görevlilerinin gerekli tedbirleri alma konusundaki isteksizliği; kapsamlı cinsellik eğitimi ile ilgili temel müfredat ve eğitim kaynaklarına erişememe; öğretmenlerin müfredatı sunma ve etkili öğretim ile öğrenme için sınıf koşulları oluşturma konusunda hazır olmamaları veya olumsuz tutum sergilemeleri; öğrencilerin motivasyon eksikliği; ebeveynlerin

işbirliğine yaklaşmaması; bu öğretim programının birçok ülkede sınava tabi bir ders olmaması bu nedenlerin başında gelmektedir (UNESCO, 2019, 2023; CETAD, 2006a: 58).

2.2. Öz-Yeterlilik

Öz-yeterlilik, insanların kendi işlevsellik düzeyleri ve hayatlarını etkileyen olaylar üzerinde kontrol sahibi olma yetenekleri hakkındaki inançları anlamına gelmektedir, ‘algılanan öz-yeterlilik’ olarak da adlandırılmaktadır (Bandura, 1977). Kişinin sahip olduğu becerilerle değil, bu becerilerle neler yapabileceğine ilişkin inançlarla ilişkilidir. Kişisel gelişimin ve başarının önemli bir bileşenidir. Kişinin zorluklarla yüzleşmesini, motivasyonunu, çabasını ve ısrarcı olmasını etkiler. Öz-yeterlilik kavramı ilk olarak 1977 yılında Albert Bandura tarafından tanımlanmıştır (Bandura, 1997). ‘Sosyal Bilişsel Model’ ve ‘Sosyal Öğrenme Kuramı’, bir dizi psikososyal kuramın temel kavramlarından biri olan öz-yeterlilik kavramını Bandura (1986), “bireyin belirli performans türlerini elde etmek için gereken eylem yollarını düzenleme ve uygulama yeteneklerine ilişkin inancı veya güveni” olarak tanımlamaktadır (Bandura, 1986:391). Bireyin belirli bir davranışı sergileyip sergileyemeyeceğinin önemli bir belirleyicisidir (van der Bijl and Shortridge-Baggett, 2001).

Bandura (1977, 1986, 1993), öz-yeterliliğin bireyin kendine olan inanç duygusu olduğunu ve bireyin kendi yeteneklerine ilişkin yargısına odaklandığını belirtmiştir. Bu, kişisel, davranışsal, sosyal ve diğer çevresel faktörlerin karşılıklı etkileşimlerinin bir sonucudur. Bandura öz-yeterliliği, davranış değişikliği için en önemli ön koşullardan biri olarak ele almaktadır. Öz-yeterlilik, yapılan seçimleri, harcanan çabayı, kararlılığı ve başarıyı etkilemektedir (Bandura, 1997). Öz-yeterlilik, bireylerin motivasyonlarını sürdürmelerine yardımcı olur ve öğrenme ile öz düzenlemede dahil çeşitli başarı sonuçlarını etkiler (Alfassi, 2003; Schunk, 2003). Ramdass ve Zimmerman (2008), öz-yeterliliği yüksek olan öğrencilerin daha yüksek hedefler belirlediklerini, daha etkili öz düzenleme stratejileri kullandıklarını, işlerini daha verimli bir şekilde takip ettiklerini, zorlu akademik görevlerle karşılaştıklarında sebat ettiklerini ve performanslarını daha doğru değerlendirdiklerini ortaya koymuşlardır (Ramdass ve Zimmerman, 2008).

Linnenbrink ve Pintrich (2002)’e göre, öz-yeterlilik, ‘yeteneklere ilişkin çok daha spesifik ve durumsal yargılar’ olan inançları ifade etmesi bakımından özgüven, özsaygı ve benlik kavramlarından farklıdır. Yani insanların öz-yeterliliği genel bir nitelik değil, belirli durumlarla ilişkilidir. Bireyler kendilerini belirli bir alanda çok yetenekli, başka bir alanda ise daha az yetenekli olarak değerlendirebilirler. Öz-yeterliliğin aksine benlik, insanların

davranışları üzerinde belirli ve istikrarlı bir etkiye sahip olan bireylerin kişisel özellikleridir (Linnenbrink ve Pintrich, 2002).

Farklı yaşlardaki öğrencilerle yapılan korelasyonel ve deneysel çalışmalarda, daha yüksek düzeyde başarı ve öğrenme, zor görevlerde artan çaba ve sebat gibi uyarlanabilir akademik sonuçlar ile öz-yeterlik arasında pozitif bir ilişki olduğu gösterilmiştir göstermiştir (Bandura, 1997; Linnenbrink ve Pintrich, 2002). Bu çalışmalar, öz-yeterlik inancı yüksek olan öğrencilerin, öz-yeterlik inancı düşük olan öğrencilere göre daha çok çalıştıklarını, daha fazla sebat ettiklerini ve daha yüksek düzeyde başarılı olduklarını ortaya koymaktadır. Akademik kalıcılık, yüksek beklentileri olan ve zorluk arayan öğrenciler arasında, öğrenme arayışından kaçınma veya vazgeçme eğiliminde olan düşük beklentileri olan öğrencilerden daha muhtemeldir (Linnenbrink ve Pintrich, 2002, 2003). Öz-yeterliği yüksek olan öğrencilerin zorlayıcı hedefler belirlemeleri, bu hedeflere ulaşmak için çaba göstermeleri ve bu hedeflere ulaşmak için farklı stratejiler kullanmaları muhtemeldir. Benzer şekilde, öğrencilerin öz-yeterlikleri ile bilişsel katılımları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Walker, Greene ve Mansell, 2006; Pajares, 2002).

2.2.1. Öz-Yeterlilik Kaynakları

Bandura (1977), bireylerin performans başarıları (doğrudan deneyimler), başkalarının gözlemlenmesi (dolaylı deneyimler), sözlü ikna ve fizyolojik-duygusal durumlar olmak üzere dört temel kaynaktan gelen bilgileri yorumlayarak öz-yeterlilik inançlarını geliştirdiklerini belirtmiştir. Maddux (1995), öz-yeterlilik inancı oluşturmada ‘hayali deneyimler ve görselleştirmeyi’ beşinci öz-yeterlilik kaynağı olarak önermiştir. Öz-yeterlilikteki değişim derecesi, kısmen belirleyicilerinin değişkenliği ve kontrol edilebilirliğinin bir sonucudur (Bandura, 1977; 1986; Maddux, 1995; van der Bijl ve Shortridge-Baggett, 2001).

2.2.1.1. Performans Başarıları (Doğrudan Deneyimler)

Bireyin doğrudan kendi deneyimlerine dayandığı için öz yeterliliğin en önemli ve en belirleyici kaynağıdır. Çünkü kişinin başarılı olmak için gerekenleri yapıp yapmayacağına dair en gerçek kanıt sağlamaktadır. Başarı, kişinin öz yeterliliğine dair güçlü bir inanç oluşturur; başarısızlıklar – özellikle de öğrenme sürecinin erken aşamalarında karşılaşılan başarısızlıklar – ise zayıflatır (Bandura, 1997). Yeni bir beceri öğrenmenin veya bir etkinlikteki performansı geliştirmenin en iyi kanıtlanmış yolu uygulama yapmaktır. Kişi bir kez yüksek öz-yeterlilik duygusunu geliştirdiğinde, bir deneyimden diğerine genelleme yapar.

Öz-yeterlilik kuramının altında yatan temel öncül, kişisel ustalık beklentisinin (öz-yeterlilik) ve başarının (sonuç beklentileri) kişinin bir davranışta bulunup bulunmayacağını belirlemesidir. Bireyler, istenen sonuçları üreteceklerine inandıkları davranışları gerçekleştirmeye motive olurlar. Ancak sonuç beklentileri, öz yeterliliğe bağlıdır. Bu nedenle öz-yeterlilik performansı, beklenen sonuçlardan daha iyi öngörür (Bandura, 1986).

2.2.1.2. Sosyal Rol Modelleri (Dolaylı Deneyimler)

Kişinin kendi etrafındaki insanları gözlemlemesi, yani başkalarının başarılı bir şekilde performans gösterdiğini görmesi de önemli bir öz-yeterlilik kaynağıdır. Rol modeller, konuyla ilgili olan özelliklerde gözlemciye benzerlik göstermelidir. Kişiye benzer insanların sürekli çabalarıyla başarılı olduklarını görmek, o alanda başarı için gerekli olan etkinliklerde ustalaşma becerisine sahip olduğuna dair inancı artırmaya yardımcı olmaktadır (Bayır, 2019). Rol modelleme, kişilere belirli görevleri nasıl gerçekleştirebilecekleri konusunda fikirler sağlayabilir ve benzer şekilde başarılı bir şekilde hareket edebilecekleri konusunda güvenlerini artırabilir. Başkalarını gözlemlemek, kişinin kendi öz-yeterliliği hakkındaki yargısına katkıda bulunabilse de doğrudan deneyimlerden daha zayıf bir öz-yeterlilik kaynağıdır. Etkili rol modelleri, ısrarlı olma ve öğrenimdeki gelişimini göstermesi açısından önemlidir. Ebeveynler, yaşça büyük akrabalar, öğretmenler, koçlar ve işverenler sosyal rol modelleri arasında ilk sıralarda yer alırlar. Kişisel olarak beğenilen ve gözlemleyen kişilerin özelliklerine (yaş, cinsiyet ve etnik köken gibi) benzer özelliklere sahip modeller, öz-yeterliliklerini artırmada daha etkilidirler. Bireyler, gözlemledikleri hataları tekrarlamaktan kaçınabileceklerinden emin oldukları sürece, başkalarının hem başarılarını hem de başarısızlıklarını gözlemleyerek öğrenebilir ve daha özgüvenli hale gelebilirler (Bandura, 1977, 1986; Heslin ve Klehe, 2006).

2.2.1.3. Sözel İkna

Sözel ikna, en sık kullanılan öz-yeterlilik kaynağıdır. Bir görevi üstlenirken olumlu sözlü geri bildirim almak, kişinin başarı için gerekli bilgi ve becerilere sahip olduğuna olan inancını artırır. Ebeveynler, öğretmenler, sağlık uzmanları, yöneticiler veya toplumda yer alan yaş ve deneyim açısından ileri olan bireyler gibi hayatımızdaki etkili kişiler; bireylerin başarılı olmak için gerekenlere sahip olduğuna dair inancını güçlendirmeye yardımcı olabilirler (Dinther vd., 2011). Bu kaynak aracılığıyla öz yeterliliğin geliştirilmesinde ikna eden kişinin güvenilirliği, uzmanlığı, itibarı ve prestiji kritik öneme sahiptir. Etkili sözel ikna, karşılık gelen

eylemlerle güçlendirilir. Sözel ikna, güvenilir olarak algılandığında ve başarının, edinilebilir becerilere hakim olmak için yeterli çabayı göstermenin sonucu olduğunu vurguladığında öz yeterliliği artırma olasılığı en yüksektir. İnsanlar yeteneklerine güvenirlerse kolayca pes etmezler, daha fazla sebat gösterirler. Kişinin belirli faaliyetlerde uzmanlaşma kapasitesine sahip olduğuna ikna olması, sorunlar ortaya çıktığında çaba gösterme ve bunu sürdürme olasılığının daha yüksek olduğu anlamına gelir. Sözel ikna her yaşta işe yarar ama ne kadar erken uygulanırsa öz yeterliliği teşvik etme olasılığı da o derece artar. Önceki iki kaynaktan daha zayıftır ama diğer kaynaklara iyi bir tamamlayıcı olabilir (Bandura, 1977, 1986; Heslin ve Klehe, 2006).

2.2.1.4. Duygusal ve Fizyolojik Durumların Öz Değerlendirilmesi

Duygusal ve fizyolojik durumlar, öz yeterliliğin geliştirilmesi ve sürdürülmesinde bağlamın, genel sağlık ve refahın önemini bize gösterir. Bireyin kendi vücuduyla ilgili bilgileri, belli bir davranışı gösterme yeteneğine ilişkin inancını da etkileyebilir. Kişiler, kendi yeteneklerini değerlendirirken fizyolojik ve duygusal durumlarıyla ilgili bilgi kullanırlar. Stres, depresyon, kaygı gibi durumlar, kişinin öz-yeterlilikleri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Bandura (1977)'ya göre, önemli olan fiziksel ve duygusal reaksiyonların yoğunluğu değil, bunların nasıl algılandığı ve yorumlandığıdır. Ayrıca, kişilerin hastalıkları hakkında neye inandıkları ve semptomları nasıl yorumladıkları, hastalıkla baş edebilme konusunda öz-yeterliliklerini etkiler. Sağlıklı ve iyi olduğunuzda öz yeterliliğinizi artırmak çok daha kolaydır.

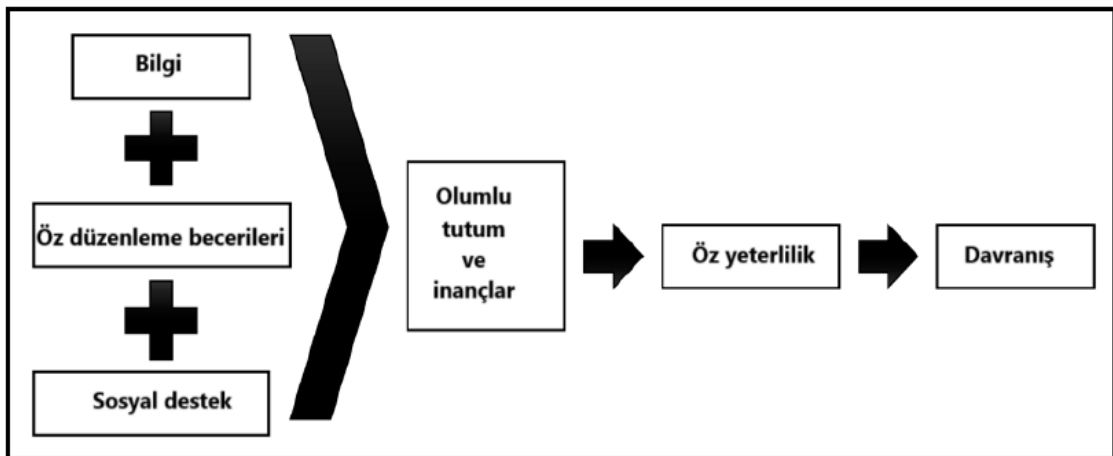
Yüksek yeterlik duygusuna sahip insanlar muhtemelen duygusal uyarılma durumlarını performansın enerji verici bir kolaylaştırıcısı olarak görürken, kendinden şüphe duyan kişiler uyarılmalarını zayıflatıcı olarak görürler. Bu bireyler, zorlu durumlarla karşılaştıklarında kaygıyı nasıl yöneteceklerini ve ruh hallerini nasıl geliştireceklerini öğrenerek öz-yeterlik duygularını geliştirebilirler. Kendi bilişsel durumumuza ve duygusal refahımıza dikkat etmek, öz-yeterlilik bulmacasının hayati bir parçasıdır (Bandura, 1977, 1986; Heslin ve Klehe, 2006).

2.2.1.5. Hayali Deneyimler (Görselleştirme)

Bandura (1977)'nin yukarıdaki dört öz-yeterlilik kaynağına ilave olarak Maddux (1995), “hayali deneyimler ve görselleştirme”nin de öz yeterliliğin gelişmesine katkı sağlayacağını belirtmiştir. Hayali deneyimler (görselleştirme) temelde kişinin belirli bir durumla ilgili hedeflerini ulaşılabilir olarak tasvir etmeye çalışmasıdır. Hayali deneyimler,

bireyin kendini aklına koyduğu her şeyi başarabilecek bir konumda görmesiyle ilişkilidir (Maddux, 1995).

Öz-yeterlilik, kişinin gelişiminde gözlemsel öğrenmenin ve sosyal deneyimin rolünü vurgulayan Bandura'nın psikososyal kuramın anahtar kavramlarından biridir. Bu kuram, öğrenmenin, davranışsal niyetlerin ve eylemlerin sosyal bağlamlarda gerçekleştiğini kabul eder. Öz-yeterlilik, dışsal sosyal etmenlerin kişisel algısını temsil eder ve birçok olayın sonucunu belirlemede etkilidir. Bandura, zor bir sonucu gerçekleştirme konusunda farkındalığı artırmak için gereken bilginin ötesinde, olumlu inançlar, tutumlar ve belirli bir sonuç üzerinde yüksek algılanan davranışsal kontrol aşılacak için uygun müzakere becerilerinin (örn. öz düzenleme becerileri) ve akran veya aile desteğinin gerekli olduğunu ileri sürmektedir. Özyeterlilik yetenekleri bilişsel olarak işlenmelidir. Deneyimlerin bilişsel değerlendirilmesi birçok etmenden etkilenir; kişisel, durumsal, sosyal ve zamansal etmenler. O nedenle kişi bir etkinliğe ait yargı oluştururken farklı kaynaklardan gelen bu bilgileri analiz etmeli ve bütünleştirmelidir (Bandura, 1990, 1997; Closson, 2017).

Şekil 2.1. HIV enfeksiyonu riski taşıyan davranışlar üzerinde algılanan öz yeterliliğin etkisini tanımlayan ana bileşenler (Kaynak: Closson, 2017: 9)

Öz-yeterlilikteki değişim derecesi, kısmen belirleyicilerinin değişkenliği ve kontrol edilebilirliğinin bir fonksiyonudur. Öz-yeterlilik, bireylerin inançlarını, başarılarını ve davranışlarını şekillendirmede önemli role sahiptir. Bir bileşendeki değişimin diğerleri için de sonuçları vardır. Öz-yeterlilik, eylem alanlarına, belirli bir eylem alanındaki farklı görev talep düzeylerine ve farklı durumsal koşullara göre değişebilen belirli yetenek yargıları açısından ölçülebilir. Öz yeterliliğin motivasyon, öğrenme ve öz düzenleme dahil olmak üzere çeşitli

başarı sonuçlarını etkilediği gösterilmiştir (Bandura, 1997; van der Bijl ve Shortridge-Baggett, 2001).

2.2.2. Öz-Yeterlilik ile İlgili Kavramlar

Özsaygı (Benlik Saygısı) ve Öz-Yeterlilik: Benlik saygısı, kişinin kendisi ve başkalarıyla etkileşimleri hakkında oluşturduğu değer duygusudur; öz-yeterlilik ise kişinin bir hedefe ulaşma yeteneğinin algısıdır. Öz saygı daha çok ‘olmaya’ odaklanırken, öz-yeterlilik ise ‘yapmaya’ odaklanır. Yani öz saygı sürekli bir içsel duygu iken, öz-yeterlilik belirli bir deneyimin performansına bağlı bir inançtır (Schwarzer ve Jerusalem, 1995).

Öz Düzenleme ve Öz-yeterlilik: Öz düzenleme, bir bireyin “öğrenmesini etkilemek üzere sistematik olarak tasarlanmış, kendi ürettiği duygular, düşünceler ve eylemlerdir. Öz-yeterlilik ise, bireyin algılanan yetenekleriyle ilişkilidir. Bir başka ifadeyle, öz düzenleme, özellikle öğrenmeyle ilgili bireyin hedeflerine ulaşmak için bir strateji iken, öz-yeterlilik ise, kişinin başarabileceğine olan inancıdır. İkisi aynı anda geliştirilebilir ancak ayrı yapılar olarak kalır (Schunk ve Zimmerman, 2007).

Öz Güven ve Öz-yeterlilik: Öz güven, kişinin kendine, yeteneklerine ve yetkinliklerine güvenmesidir. Öz güven hem öz imajla hem de öz saygıyla bağlantılıdır. Öz güven, inanç gücüne atıfta bulunur ancak kesinliği belirtmeyen belirsiz bir kavram iken, öz-yeterlilik, kişinin kendi yeteneklerine belirli başarı düzeylerine ulaşabileceği inancıdır. Öz yeterliliğin aksine güven hem bir yetenek düzeyinin onaylanmasını hem de bu inancın gücünü içermez (Bandura, 1997; Dinther vd., 2011).

Motivasyon ve Öz-yeterlilik: Motivasyon, bireyin başarıya ulaşma arzusuna dayanırken, öz-yeterlilik, bireyin başarıma kapasitesine olan inancına dayanmaktadır. Çoğu durumda, yüksek öz yeterliliğe sahip bireylerin motivasyonu da yüksek olsa da (veya tam tersi), bunun sadece kaçınılmaz bir sonuç olmadığını belirtmek önemlidir. Bir bireyin -ne kadar küçük olursa olsun- başarı deneyimi ile öz yeterliliği geliştiğinde ve koruduğunda, öğrenmeye ve ilerlemeye devam etme konusunda motivasyonunda da bir artış gözlenmektedir (Dinther vd., 2011; Schwarzer ve Jerusalem, 1995).

Öz saygı, öz düzenleme, öz güven ve motivasyon ile öz-yeterlilik olumlu bir döngü içerisindedir. Yani kişi yeteneklerine ne kadar çok güvenirse, başarılı olma olasılığı da o derece artar ve tüm bunlar ona öz yeterliliğini geliştirmesi için deneyimler sağlar. Yüksek düzeyde öz yeterliliğe sahip olanların sadece başarılı olma olasılıkları yüksek değildir, aynı zamanda

başarısızlıktan sonra toparlanma ve başarısızlıktan kurtulma olasılıkları da yüksektir (Bandura, 1997; Dinther vd., 2011; Schwarzer ve Jerusalem, 1995)

Öz-yeterlilik, insanların nasıl düşündüklerini, hissettiklerini, kendilerini nasıl motive ettiklerini ve nasıl hareket ettiklerini etkiler. Bu nedenle öz-yeterlilik, psikososyal işleyişin kalitesine çeşitli şekillerde katkıda bulunur: Zorluklara ve strese karşı koyabilme, sağlıklı yaşam alışkanlıkları, çalışanların performansında artış ve eğitim başarısı bunlar arasındadır (Lopez-Garrido, 2023).

Öz-yeterlilik göreve özgü olduğundan, tek bir standart ölçüsü yoktur. Bireyin; belirli bir görevde belirli bir sonuca ulaşması veya belirli, istenen bir sonuca yol açma olasılığı olan süreçlere katılmasını içeren ölçütler geliştirilmiştir (Heslin ve Klehe, 2006). Cinsel davranışın yaygın olarak kullanılan bir öngörücüsü olan cinsel öz-yeterlilik de bunlardan biridir (Closson, 2017).

2.3. Cinsel Öz-Yeterlilik

Bandura, öz-yeterlilik konusundaki etkili çalışmasında (1977), ‘cinsel’ öz-yeterlilik terimini kullanmamıştır; ancak riskli cinsel davranışları yönetmede öz yeterliliğin önemini açıkça ifade etmiştir. Bireyin bir davranışa ilişkin bilgileri ile davranışın gerçekleştirilmesi arasındaki köprünün, kişinin istenen davranışı gerçekleştirme yeteneğine sahip olduğuna dair inancına bağlı olduğunu belirtmiştir. Örneğin, 1990 yılında yayınladığı **“Perceived self-efficacy in the exercise of control over AIDS infection”** adlı çalışmasında, **enfeksiyon riski taşıyan davranışları kontrol etmede algılanan öz-yeterliliğin rolünü analiz etmiş ve öz-yönetimli değişim için dört ana bileşene gereksinim olduğunu belirtmiştir: Tasarlanmış bilgilendiriciler, Sosyal ve öz-düzenleyici beceriler, Rehberli uygulama ve düzeltici geri bildirim ve Sosyal destek** (Bandura, 1990).

Cinsel öz-yeterlilik (CÖY), cinsel davranış sergileme ve cinsel sağlıkta anahtar bir kavramdır. Cinsel öz-yeterlilik; kişinin belirli bir cinsel sonucu gerçekleştirme becerisine ilişkin algılanan kontrolü veya güveni olarak adlandırılmaktadır ve cinsel davranışı öngörür. Bir başka ifadeyle, CÖY cinsel bağlamda başarılı bir şekilde işlev gösterebilme, yani cinsellikle ilgili durumlarda, özellikle de engellerle veya zorluklarla karşılaştığında istenen sonuçları elde etmek için belirli davranışları etkili bir şekilde gerçekleştirebilme yeteneğine olan güven veya emniyettir (Closson vd., 2018; Ogallar-Blanco vd., 2023). CÖY, bireyin cinsel yaşamı üzerindeki kontrolüne, güvenli cinsel eyleme dahil olma becerisine, cinsel eş olarak

uygunluğuna ve cinsel tatmin elde etme becerisine odaklanır. CÖY, cinsel karar vermede temel bir role sahiptir ve riskli cinsel davranışların ve CYBE önlenmesini sağlar. CÖY, bireyin CYBE korunmasında en yüksek etkiye sahiptir. CÖY daha yüksek olan gençler, mutlu ve sağlıklı cinsel ilişki ve az riskli cinsel davranışlar sergilerler (Assarzadeh vd., 2019).

CÖY, bireylerin cinsel durumlar bağlamında farklı davranışlar sergileme yeteneklerine olan güvenini yansıtan geniş bir kavramdır (Sieving vd., 2013). Bu davranışlar arasında;

- Cinsel davranışların başlatılması ya da reddedilmesi,
- Kondom kullanımı ya da kondomsuz cinsel ilişkinin reddedilmesi,
- Cinsel ilişkilerde etkili iletişim gösterme,
- Kondom kullanımı konusunda pazarlık yapılması,
- Riskli cinsel davranışlardan sakınma,
- Cinsel haz konusunda pazarlık yer almaktadır (Sieving vd., 2013).

Cinsel öz yeterlilik, cinsel davranışlarla yakından bağlantılıdır. Bireyin riskli cinsel davranışları teşvik eden kişisel, kişilerarası ve sosyal faktörleri yönetememesinden dolayı, düşük cinsel öz-yeterlilik, riskli cinsel davranışları sergileme olasılığını artırabilir. Bu nedenle cinsel öz-yeterliliğin ölçülmesi önemlidir (Boone vd., 2015; Katz ve Schneider, 2015). Örneğin; kondom kullanma öz yeterliliği veya kondomsuz cinsel ilişkiyi reddetme öz yeterliliği. Her cinsel ilişkide prezervatif kullanılması, özellikle ergen yaştaki kadınlar arasında planlanmamış gebeliklerin ve CYBE önlenmesi konusunda oldukça önemlidir. Ağırlıklı olarak HIV pozitif Afrika kökenli-Amerikalı (Afro-Amerikan), cinsel açıdan aktif ergen ve genç yetişkin kadınlardan oluşan bir grup arasında yapılan çalışmalarda, kondomsuz seks reddetme konusunda yüksek öz-yeterliliğe sahip kadınlarda kondom kullanımını bildirme olasılıklarının daha düşük öz-yeterlilik düzeyine sahip kadınlara kıyasla 1,9 kat daha fazla olduğunu bildirmişlerdir (Boone vd., 2015). Crosby ve çalışma arkadaşları (2013) tarafından ağırlıklı olarak ergenler üzerinde yapılan bir araştırmada, başlangıçta en yüksek düzeyde kondom kullanma öz yeterliliğine sahip olan kız ergenlerin, bir yıl sonra en düşük düzeyde CYBE riskli davranışlar bildirdiklerini ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, CÖY'nin karşılık gelen cinsel davranışlarla ilişkili olduğunu göstermektedir (Crosby vd., 2013).

2.4. Cinsel Mitler

Türk Dil Kurumunun çevrimiçi sözlüğünde mit kavramı, “geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi”

olarak tanımlanmaktadır (sozluk.gov.tr/). Cinsel mitler, bireylerin cinsellikle ilgili konularda doğru olduğunu düşündüğü, sıklıkla abartılı, yanlış ve bilimsel olmayan kulaktan dolma bilgileri, birbirine aktarmasıyla yayılan kalıplaşmış yargılar olarak tanımlanmaktadır (CETAD, 2006b: 11-18, 2006c: 10-13; Torun, Torun ve Özaydın, 2011). Biyopsikososyal bir varlık olan insanın cinsel sağlığı, genel sağlığının önemli bir bileşenidir ve cinsel sağlığın bozulması sadece fiziksel sağlığı etkilemez, domino etkisi ile ruhsal sağlığını, ardından aile ve toplumsal sağlığının da bozulmasına neden olur. Cinsel mitler, cinsel sağlık sorunlarının başlıca nedenlerinden biridir ve özellikle formal cinsel eğitimin olmadığı, cinselliğin yasak olduğu, konuşulmadığı toplumlarda daha çok etkisini göstermektedir (CETAD, 2006b, 2006c).

Cinsel mitlerin çoğu kadını küçümseyen, değersizleştiren, erkekleri ise birer 'seks makinesi' gibi gösteren yanlış inanışlardır. Bu yanlış inanış ve normlar, cinsel bilgi ve eğitim eksikliği, toplumun cinselliğe yaklaşımındaki muhafazakâr, katı, tabular ve yasaklarla dolu tutumu ile birleştiğinde karşılıklı ilişkilerde, özellikle de cinsel ilişkilerde sorunlara yol açmakta, kadın ve erkeğin birbirine yabancılaşmasına neden olmaktadır (CETAD, 2006b, 2006c; Derya vd., 2017; Ekmen vd., 2017; Fadul vd., 2019). Oysa sağlıklı ilişkiler ve cinsellik sevgi, şefkat, yakınlık, haz gibi insanî duyguların gelişmesine katkı sağlar.

Kültürel faktörler, sosyal normlar ve dini inançlar kişinin cinselliğe bakış açısını etkileyen en önemli faktörlerdendir (Öz, Sözer ve Yangın, 2020; Yetkin, 2001). Türkiye'deki eğitim sisteminde cinsel sağlık eğitiminin yetersiz olması ve akademik bilgi kaynakları (öğretmenler, uzmanlar, bilimsel yayınlar vb.) yerine, akran, internet, pornografik yayınlara daha sık başvurulması gibi nedenlerle cinsel konularda ciddi boyutta bilgi noksanlığı ve yanlış inanışlar mevcuttur. Resmi ve bilimsel verilerle bağlantılı olmayan kaynaklardan elde edilen bilimsel veri ve kanıtlardan yoksun, yanlış, abartılı bilgi ve mitlerin toplumların genelinde yaygınlaşmasına, bir dizi cinsel önyargının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Avcıoğlu, 2022; CETAD, 2006b; Gülsün vd., 2009; Karataban, 2021; Şenel, 2014; TAPV, 2022a). Borg ve çalışma arkadaşlarının (2011) yapmış oldukları bir çalışmaya göre cinsel mitler; kişinin cinsel davranış ve tutumlarını tamamen etkileyebilir (Borg vd., 2011).

Toplumda cinselliğe geleneksel yaklaşımın yanı sıra bu konudaki bilgisizlik, deneyimsizlik ve önyargılar korku ve kaygıları artırabilir, çeşitli cinsel sorunlara ve cinsel işlev bozukluklarına neden olabilir (CETAD, 2006b). Cinsel mitler, cinsel yaşamda iletişimin önünde büyük bir engeldir (Aker vd., 2019). Çeşitli çalışmalar, bilgi eksikliğinin ötesinde, zayıf iletişim, prezervatif kullanımına ilişkin mitler ve damgalar, güvenli seks davranışını veya

eş iletişimini engelleyen cinsiyet stereotipleri gibi faktörlerin önemine de işaret edilmektedir (Güngör, 2011; Karaca, 2018; Kocagöz, 2008).

Cinsel mitlerin kökenleri hakkında çok az bilgi mevcuttur. Cinsel mitlerin kişilik özellikleri, cinsel benlik şemaları ve bireyin öz-yeterlik ile ilişkisine dair çalışmalar yetersizdir. Cinsel mitlerin oluşmasında rol oynayan etmenlerin belirlenmesi, bunların ortadan kaldırılmasına yönelik tedbirlerin temelini oluşturacaktır. Özellikle yaşa, kültüre uygun, hak temelli cinsel eğitim bu konuda alınması gereken önlemlerin başında gelmektedir. Eğitim ailede başlar. Bu nedenle, aile büyüklerinin çocuklarına cinsel eğitim konusunda sağlıklı ve doğru bilgi vermeleri çok önemlidir (Selam vd., 2020). Cinsel eğitim ne kadar doğru bir şekilde yaygınlaşırsa bireylerin o kadar sağlıklı cinsel yaşamları olacaktır (Aksöyek ve Canatar, 2018).

2.5. İlgili Araştırmalar

2.5.1 Cinsel Öz-Yeterlilik ile İlgili Araştırmalar

Sarısoy, Tuğut ve Mehdiyeva (2024), “Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ile cinsel öz-yeterlilik arasındaki ilişki” adlı çalışmada, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ve cinsel öz-yeterlilik arasındaki ilişkinin belirlenmesi incelenmiştir. Araştırmada "Kişisel Bilgi Formu", "Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği" ve "Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği" kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, geleneksel cinsiyet rolleri, evlilikte cinsiyet rolleri ve erkek cinsiyet rolleri azaldıkça, cinsel öz-yeterlilik düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir.

Aksaray (2022), “Gebelerin kendilerini algılamalarının cinsel öz-yeterlilik ve evlilik uyumuna etkisi” adlı çalışmada, hamile kadınların kendilerini algılamalarının cinsel öz-yeterlilik ve evlilik uyumuna etkisini araştırmışlardır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından literatür bilgisi doğrultusunda oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu", "Gebelerin Kendilerini Algılama Ölçeği", "Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği" ve "Çiftler Uyum Ölçeği" ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda gebeliğe ait annelik algısı düzeyi yükseldikçe cinsel öz-yeterlilik ve evlilik uyumu düzeyinin yükseldiği bulunmuştur. Bazı sosyo-demografik ve gebelikle ilgili özelliklerin, gebeliğe ait annelik ve beden algısını, cinsel öz-yeterlilik ve evlilik uyum düzeyini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yiğit (2018), “Bireylerde benlik saygısı ve cinsel öz-yeterlilik ilişkisinde bilişsel çarpıtmaların rolü” adlı çalışmada, Rosenberg benlik saygısı ölçeği, cinsel öz-yeterlilik ölçeği ve bilişsel çarpıtmalar ölçeğini kullanarak, bireylerin benlik algılarının ve cinsel öz-

yeterliliklerinin arasındaki ilişkide bilişsel çarpıtmaların bir rolü olup olmadığını incelemiştir. Çalışma sonucunda, kişilerin cinsel öz-yeterlilikleri ile eğitim ya da gelir durumları arasında bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Cinsel öz-yeterlilik ve benlik saygısı ile bilişsel çarpıtma arasında düşük düzeyde fakat istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Ak (2017), “Prematür ejakülasyon olgularında kaygı ve cinsel mitlere inanış düzeyi ile cinsel öz-yeterlilik düzeyi ilişkisinin incelenmesi” adlı çalışmasında, veri toplama araçları olarak "durumluk ve sürekli kaygı envanteri", "cinsel mitleri değerlendirme formu", "cinsel öz-yeterlilik ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan sosyo-demografik veri formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarından elde edilen verilere göre; katılımcıların cinsel öz-yeterlilik puanları ile durumluk kaygı puanları arasında orta düzeyde negatif anlamlı ve sürekli kaygı puanları ile orta düzeyde pozitif anlamlı korelasyon bulunmaktadır. Prematür ejakülasyon olgularında cinsel mitlere inanma oranı, cinsel öz-yeterlilik düzeyleri ve sürekli kaygı düzeyleri kontrol grubuna kıyasla yüksek oranlarda olduğu ve durumluk kaygı düzeylerinin ise düşük olduğu saptanmıştır. Sosyo-demografik verilerin ise cinsel öz-yeterlilik ve kaygı düzeylerini etkilemediği saptanmıştır.

Crosby vd. (2013), “Genç Afrikalı Amerikalı Kadınlar Arasında Tutarlı Prezervatif Kullanımının Öngörücüleri” adlı çalışmasında, yüksek riskli genç Afrika kökenli Amerikalı kadınlar arasında kondomun tutarlı kullanımına ilişkin seçilen faktörlerin öngörü değerini belirlemeyi amaçlamıştır. 15-21 yaş arası 242 genç kadın üzerinde klinik temelli, ileriye dönük bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çok değişkenli analizde, tutarlı kondom kullanımı, kondom müzakere öz yeterliliğine ilişkin algıların daha yüksek olması, kondom kullanımı konusunda pazarlık yapma korkusunun düşük olması ve kondom kullanımı hakkında partnerleriyle iletişim kurmuş olmalarıyla öngörülmüştür. Ağırlıklı olarak ergenler üzerinde yapılan bu araştırma, başlangıçta en yüksek düzeyde kondom kullanma öz yeterliliğine sahip olan kız ergenlerin, bir yıl sonra en düşük düzeyde CYBE riskli davranışlar bildirdiklerini ortaya koymuştur.

Çelik (2012), “Evli bireylerin cinsel özgüven düzeyleri ile cinsel öz-yeterlilik, evlilik yaşam doyumu ve cinsel utangaçlıklarının incelenmesi” adlı çalışmasında, 336 evli bireyden oluşan çalışma grubu ile cinsel özgüvenlerini çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda erkeklerin kadınlardan, anlaşarak evlenen bireylerin görücü usulü ile evlenenlerden, çalışan bireylerin çalışmayan bireylerden daha yüksek cinsel özgüven düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Evliliğin ilk yıllarında cinsel özgüven düzeyinin yüksek olduğu fakat evliliğin ilerleyen yıllarında cinsel özgüvenin düştüğü sonucu elde edilmiştir. Evlilik

yaşam doyumu, cinsel utangaçlık, evlenme biçimi, evlilik süresi ve çocuk sayısı ile cinsiyetin evli bireylerin cinsel özgüven düzeyi üzerinde ortak etkisinin olmadığı bulunmuştur.

2.5.2 Cinsel Mitler ile İlgili Araştırmalar

Patoğlu (2024), “Cinsel benlik şemalarının oluşumunda cinsel mitler ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmada, cinsel benlik şemalarının oluşumunda cinsel mitler ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışma, ilişkisel tarama modeli kullanılarak Türkiye’de yaşayan 18-55 yaş arası 303 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Cinsel Benlik Ölçeği (CBŞÖ), Cinsel Mitler Ölçeği (CMÖ) ve Hızlı Büyük Beşli Kişilik Testi (HBBKT) uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, cinsel mitlere inanma ve kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ünlü (2024), “Kadınların kişilik özelliklerinin cinsel mitlere inancı üzerine etkisinin belirlenmesi” adlı çalışmada, kadınlarda kişilik yapısına göre cinsel mitlere inanma düzeylerinde değişiklik olup olmadığını araştırmıştır. Tanımlayıcı tipte bir anket kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında, araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu", "On Maddeli Kişilik Ölçeği" ve "Cinsel Mitler Ölçeği" kullanılmıştır. Cinsel şiddet alt boyutu toplam puanı ile on maddeli kişilik ölçeği toplam puanı arasında zayıf düzeyde ve negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Cinsel mitler arttıkça kişilik özelliklerinden; dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, deneyime açıklık alt boyutları azalmaktadır.

Can (2023), “Üniversite okuyan erkek öğrencilerin cinsel mitleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmada, üniversite okuyan erkek öğrencilerin cinsel mitleri ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi ilişkisel tarama modeli kullanarak incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 18-26 yaş aralığında ve gönüllü katılımı kabul eden 208 erkek üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Çalışma sonucu, üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerinin ve tutumlarının çeşitli faktörlerle nasıl etkileşime girdiğini göstermektedir.

Avcıoğlu (2022), “Cinsel mitlerin ve cinsel bilginin kadınlarda cinsel işlev bozukluğu ve kaygı düzeyi ile ilişkisinin incelenmesi” adlı çalışmada, cinsel mitlerin ve cinsel bilginin kadınlarda cinsel işlev bozukluğu ve kaygı düzeyleri ile ilişkisini, bu değişkenler ile bazı sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sosyo-demografik değişkenler ile cinsel mit arasındaki ilişkiye bakıldığında; doğum yeri, eğitim düzeyi arasında anlamlı ilişki

tespit edilmiştir. Cinsel mitler ile kadınlarda cinsel işlev bozuklukları uyarılma alt boyutu ile düşük orta düzeyde pozitif yönde, doyum alt boyutu ile düşük düzeyde pozitif yönde, ağrı alt boyutu ile düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cinsel mit düzeyi ile cinsel bilgi düzeyi arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Kahraman, Kaya ve Erez (2021), “Yetişkinlerde mükemmeliyetçilik ve cinsel mitler arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmada, yetişkinlerde mükemmeliyetçilik ve cinsel mitler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma, 18 yaş üzeri 369 kadın ve 138 erkek olmak üzere toplam 507 kişinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak demografik bilgi formu, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği ve Cinsel Mitler Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği puanları ile Cinsel Mitler Ölçeği puanları arasında pozitif yönlü, orta düzey bir ilişki bulunmuştur.

Balkanoğlu (2019), “Üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili bilgi düzeyleri ve cinsel mitlere olan inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmada, üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili bilgi düzeylerini ölçmek ve cinsel mitlere olan inanışlarıyla arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla 200 üniversite öğrencisine "Demografik bilgi formu", "Cinsel yolla bulaşan hastalıklar bilgi ölçeği" ve "Cinsel mitler ölçeği" kullanılmıştır. Çalışma grubu incelendiğinde, cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili bilgi düzeyleri ortalama, cinsel mitlere inanma durumları ise düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Guerra ve ark. (2019) “Ergenler için bir cinsellik ölçeğinin oluşturulması ve geçerliliği: Cinsellik Hakkında Mitler Ölçeği” adlı çalışmada, ergenlerde cinselliğe ilişkin mitlerin kalıcılığını değerlendirmek üzere bir ölçek geliştirmek ve bu ölçeğin güvenilirliğini ve geçerliliğini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın örnekleme, bir lisede öğrenim gören ergenlerden ilk grup (n = 216) ve son grup (n = 661) olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. İlk gruba 69 maddeden oluşan sorular uygulanmıştır. Uygulama sonrası madde-toplam korelasyonu 0.29'un üzerinde, Cronbach'ın alfa katsayısı 0.881 olan, 27 madde ve 6 alt boyuttan oluşan bir ölçek elde etmişlerdir. Ayrıca, cinsiyetler ve sınıflar arasında önemli bir fark tespit edilmiştir.

Şahbaz (2017), “Cinsel mitlerin cinsel işlev bozukluğu ve kaygı üzerinde etkisi” adlı çalışmada, cinsel mitlerin, cinsel işlev bozukluğu, kaygı düzeyleri ve sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Veri toplama aşamasında örneklem grubuna,

Sosyodemografik Bilgi Formu, Cinsel Mitler Formu, Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği, Durumluk ve Süreklilik Kaygı Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, cinsel mitlerin cinsel işlev bozukluğu ve kaygı düzeyi ile arasında pozitif yönde bir ilişkisinin olduğu sonucuna varılmıştır. Cinsellikle ilgili edinilen yanlış bilgilerin yani mitlerin bireyin cinsel işlev bozukluğunu ve kaygı düzeyini arttırdığı sonucu saptanmıştır.

Evcili (2016), “Akran eğitimi modelinin üniversite öğrencilerinin cinsel mitlerine etkisi” adlı çalışmasında, akran eğitimi modelinin üniversite öğrencilerinin cinsel mitlerine etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, eğitim müfredatları içerisinde cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularını içerecek herhangi bir ders bulunmayan iki fakülte seçilmiştir. Cinsel Mitlere İlişkin Akran Eğitimi Programı'nın üniversite öğrencilerinin cinsel mitlerinin azaltılmasında ve cinsel sağlık bilgi düzeyinin artırılmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma üniversitede öğrenim gören her kademedeki öğrencilerin cinsel mit inançlarının ve cinsel öz-yeterlilik düzeylerinin, bu düzeylerin çeşitli sosyodemografik özelliklerle ilişkisinin incelendiği ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığını ve derecesini belirleyen bir araştırma modelidir (Karasar, 2003).

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Evrinin tamamına zaman, ulaşılabilirlik ve benzeri nedenlerden ulaşmak zor olmasından dolayı evrenden araştırma grubu seçilmiştir. Çalışmada belirlenen ana ve alt problem sorularının cevaplanabilmesi ve derinlemesine bir inceleme için kolay örnekleme yöntemi seçilmiştir. Kolay örnekleme seçiminin temel nedeni, katılımcılara kolay ulaşabilmektir.

Araştırmaya, 2024 yılında iki devlet üniversitesinde öğrenim gören ve internet aracılığıyla araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama formunu cevaplayan 359 öğrenci dahil olmuştur. Ancak 8 katılımcının formu uygun şekilde doldurmamaları nedeniyle verileri analiz dışı tutulmuştur. Sonuç olarak, analizler 351 katılımcının verileri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 3.1’de verilmiştir

Tablo 3.1.

Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Frekans	Yüzde(%)
Kadın	245	69.80
Erkek	106	30.20
Toplam	351	100
Yaş Aralığı		
17 - 19	45	12.82
20 -22	208	59.26
23 - 25	58	16.52
26 ve üzeri	40	11.40
Toplam	351	100
Okuduğu Bölüm		
Sağlık Bilimleri	68	19.37
Fen Bilimleri	53	15.10
Sosyal Bilimler	103	29.34
Diğer	127	36.18
Toplam	351	100
En Uzun Yaşadığı Yer		
Köy	37	10.54
Kasaba	7	1.99
İlçe	52	14.81
Şehir	103	29.3
Büyükşehir	152	43.3
Toplam	351	100
Aile Yapısı		
Çekirdek Aile	273	77.78
Tek Ebeveynli	23	6.55
Geniş Aile	54	15.38
Diğer	1	0.28
Toplam	351	100

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi katılımcıların 245’i (%69.80) kadın, 106’sı (%30.20) ise erkek öğrencilerden oluşturmaktadır. Katılımcıların 255’i (%72.60) büyükşehir ve şehirlerde 96’sı (%27.34) ise ilçe, köy ve kasaba gibi yerlerde uzun süre yaşamıştır. Katılımcıların 68’i (%19.37) sağlık bilimlerinde, 53’ü (%15.10) fen bilimlerinde, 103’ü (%29.34) sosyal bilimlerde ve 127’si (%36.18) diğer bölümlerde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Geliştirilmesi

Çalışmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından alan yazın taraması yapılarak geliştirilmiş bir form kullanılmıştır. Bu formda, katılımcıların sosyodemografik özelliklerini, cinsellikle ilgili toplumda kabul gören çeşitli mitlere inanma düzeylerini ve

güvenli cinsellik için öz-yeterlilik düzeylerini ölçmek amacıyla sorular yer almaktadır. Konunun mahremiyeti ve katılımcıların soruları rahatça cevaplayabilmeleri amacıyla araştırma verileri, sosyodemografik özellikler formu, cinsel öz-yeterlilik ölçeği ve cinsel mit ölçeklerini içeren tek bir form üzerinden çevrimiçi olarak gönüllü olarak cevaplanmasıyla toplanmıştır.

Veri toplama araçlarının hazırlanmasında aşağıdaki süreç izlenmiştir:

1. Aşama: Problemin tanımlanması, amaç ve soruların belirlenmesi: Bu aşamada araştırmanın alt problemleri doğrultusunda anketin;

- Sosyodemografik özellikler

- Cinsel öz-yeterlilik ölçeği

- Cinsel mit ölçeği olmak üzere 3 bölümden oluşacak şekilde düzenlenmesine karar verilmiştir.

2. Aşama: Alan yazın taranması, madde yazma ve taslak form oluşturma:

3. Aşama: Uzman görüşü alma, formu oluşturma, uygulama,

4. Aşama: Verilerin analizi

3.3.1. Sosyodemografik Özellikler Formu

Yapılan alan yazın taraması ve araştırmanın alt problemleri doğrultusunda anketin bu kısmında, biyolojik cinsiyet, yaş, uzun süre yaşanan yer, okunan bölüm, aile yapısı gibi değişkenlerin sorgulandığı toplam 5 maddeden oluşan seçenekli ve açık uçlu sorular yer almaktadır.

3.3.2. Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği ve Geliştirme Süreci

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi ve ulusal alan yazın taraması sonrasında, Türkiye’de “cinsel öz-yeterlilikle” ilgili sınırlı sayıda kaynağa ulaşılmıştır. Ulaşılan bu çalışmalarda ise Humphreys ve Kennett’in 2010 tarihli makalesinde, cinsel öz kontrol modelinin bir parçası olarak geliştirilmiş olan ve Türkçe’ye Eyüp Çelik (2012) tarafından uyarlanmış 5 maddelik 8’li Likert ölçek kullanılmıştır (Ak, 2017; Aksaray, 2020; Balcı 2022; Çelik, 2012; Dikbiyık Boz, 2019; Kamalak, 2023; Karataş, 2022; Mammadov, 2023; Sarısoy vd., 2024; Yiğit, 2018).

CÖY üzerine yapılan yurt dışı kaynakların taranması sonucunda cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili farklı boyutları ölçen ölçekler oldukça çeşitlik göstermektedir: Kondom

kullanma öz yeterliği (örnek, Asante ve Doku, 2010; Closson vd., 2018), cinsel iletişim öz yeterliği (örnek, Bennett-Brown vd., 2024; Quinn-Nilas vd., 2016), güvenli cinsellik ve koruyucu davranışlar öz yeterliği (örnek, Addoh vd., 2017; Beckmeyer ve Tyler, 2014; Cecil ve Pinkerton, 1998; Gerke vd., 2016), riskli davranışı önleme öz yeterliliği (örnek, Kisaakye vd., 2023), cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar (CYBE) ve HIV/AIDS önleme ev/veya tedavi alma öz yeterliği (örnek, Jia vd., 2022; Kasen, 1992; Nimmy Mathew ve Manjula, 2022; Villegas vd., 2015), seks reddetme öz yeterliği (örnek, Edison vd., 2024), kontraseptif öz yeterliliği (örnek, Whiting-Collins vd., 2020) bunlardan bazılarıdır.

Alan yazın taraması sonrası yukarıdaki örneklerde göz önünde bulundurularak Türk kültürüne de uygun cinsel öz yeterliliğin 4 alt boyutunu (Cinsel Sağlık Bakımı (7 madde), Güvenli Cinsellik (11 madde), Cinsel İlişkiler ve İletişim (10 madde), Cinsel Haklar ve Eşitlik (7 madde)) kapsayan 35 maddelik bir soru havuzu oluşturulmuştur. Maddeler, 1'den 5'e (1=Hiç Güvenmiyorum, 2=Biraz Güveniyorum, 3=Emin Değilim, 4=Oldukça Güveniyorum, 5=Son Derece Güveniyorum) kadar değişen 5'li Likert tipi bir ölçekle ölçülmüştür.

CÖY ölçeği, soru havuzunda yer alan maddelerin kapsam geçerliği 1 sosyolog, 2 psikolog, 2 rehber ve psikolojik danışman, 1 ölçme değerlendirmeci ve 1 biyolog olmak üzere 7 uzman tarafından incelenmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan "Uzman Görüş Formu" kullanılarak elektronik posta aracılığıyla alınmıştır. Uzman görüşlerine dayalı olarak yapılan düzeltme ve çıkarmalar sonucunda ölçek madde sayısı 28'e düşmüştür. Güvenirlik ve geçerlik analizleri sonucunda madde sayısı 24 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınacak minimum puan 24 (cinsel öz yeterliliği düşük) ile 120 (cinsel öz yeterliliği yüksek) arasında değişecektir. Daha yüksek puanlar, daha güçlü bir cinsel öz yeterliliği yansıtmaktadır. Ölçekteki maddelerin dili açısından açık, net, anlaşılır olması, maddelerin içeriklerinin uygunluğu gibi hususlarda alınan bu görüşlerle birlikte ölçekteki bazı maddelerde düzeltmeler yapılmıştır. Böylece, ölçeğin kapsam ve görünüş geçerlikleri sağlanmaya çalışılmıştır. CÖY ölçeğinin kapsam ve görünüş geçerliğinin sağlanmasında ikinci bir uygulama olarak 16 üniversite öğrencisine uygulama yapılmıştır. Pilot çalışma sonuçlarına göre ölçeğin dili, anlaşılır olması, uygulama süresi gibi durumlarla ilgili düzenlemeler tekrar yapılmıştır.

CÖY ölçeğinin yapı geçerliğini ve güvenilirliğini test etmek amacıyla madde analizini gerçekleştirmek için korelasyona dayalı madde analizi Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısına bakılmıştır. Yapı geçerliği, testten elde edilen puanların ölçülmek istenen yapıyı ne derece ölçtüğünü ifade eder (Büyüköztürk, 2010). Ayrıca, CÖY ölçeğinin yapı geçerliğinin belirlenmesi ve ölçekte yer alacak maddelere karar verilmesi amacıyla açımlayıcı faktör analizi

yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde, faktörler değişkenler arası ilişkilerden yola çıkılarak belirlenir (Büyüköztürk, 2012). Bu çalışmada, ölçeğin faktörleri belirlenirken açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. CÖY geliştirilirken yapılan istatistiksel analizler için, IBM SPSS Statistics 25.0 istatistik programı kullanılmıştır. CÖY ölçeği güvenirlik ve geçerlik analizleri için kullanılan veriler, 245 kadın, 106 erkek olmak üzere toplam 351 katılımcıdan elde edilmiştir. Alan yazında belirtildiği üzere, faktör analizinde, örneklem büyüklüğü ölçeklerde yer alan madde sayısının en az 5-10 katı civarında olmalıdır (Bryman ve Cramer, 2001). Bu açıdan bakıldığında, örneklem güvenirlik ve geçerlik analizlerini gerçekleştirmek için uygun büyüklükte olduğu söylenebilir.

3.3.3. Cinsel Mit Ölçeği ve Geliştirme Süreci

Cinsel mitler, tüm kültürlerde yer alan ve insanlık tarihi kadar eski inançlardandır. Yapılan alan yazın taramasında hem yurt dışında hem de yurt içinde bu konuda çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Örnek, Ak, 2017; Ejder Apay, 2013; Evcili, 2016; Guerra vd., 2019; Monderde-i-Bort vd., 2024). Bu çalışmanın amacı, cinsel öz-yeterlilik ve cinsel mitler arasındaki ilişkinin araştırılması olduğundan, ağırlıklı olarak cinsel öz-yeterlilik ile bağlantılı mitleri içeren maddeler seçilerek araştırmacı tarafından yeniden oluşturulmuştur. Örneğin, “Cinsel birleşme anında prezervatif kullanabilirim/kullanılmasını isteyebilirim.” ile “Uzun süredir devam eden birlikteliklerde, cinsel ilişki esnasında prezervatif kullanımına gerek yoktur.” gibi. Cinsellikle ilgili yapılan alan yazın taraması sonrasında cinsel mitlerle ilgili Türk kültürüne uygun olarak 40 maddelik bir soru havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra soru havuzunda yer alan maddeler, hem ifadelerin mümkün olduğunca netleştirilmesi ve anlaşılmasının kolaylaştırılması hem de hedef kitlesini anlamak ve gereksiz maddeleri ölçekten çıkarmak amacıyla 7 uzmanın (1 sosyolog, 2 psikolog, 2 rehberlik ve psikolojik danışman, 1 ölçme değerlendirmeci ve 1 biyolog) analizine sunulmuştur. Uzmanlardan alınan önerilere göre gerekli düzeltme ve çıkarmalar yapılmış ve ölçek, 31 maddeden oluşacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Böylece, ölçeğin kapsam ve görünüş geçerlikleri sağlanmaya çalışılmıştır (Tavşancıl, 2014).

Cinsel Mit Ölçeği (CMÖ), katılımcıların cinsellikle ilgili mitlere olan inançlarını ölçen 31 maddeden oluşan 4'lü Likert ölçek tipi (1 = Tümüyle Yanlış, 2 = Kısmen Yanlış, 3 = Kısmen Doğru, 4 = Tümüyle Doğru) bir ölçek kullanılmıştır. Güvenirlik ve geçerlik analizleri sonucunda madde sayısı 26 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınacak minimum puan 26 (cinsellikle ilgili mitlerin katılımcılar tarafından daha az kabul gördüğü) ile 104 (cinsellikle

ilgili mitlerin katılımcılar tarafından daha fazla kabul gördüğü) arasında değişecektir. Daha düşük puanlar, katılımcıların daha az cinsel mite sahip olduğunu, yani cinsellikle ilgili daha doğru düşüncelere sahip olduklarını yansıtmaktadır. Ayrıca, ifadelerin açık ve anlaşılır olması, uygulama süresinin belirlenmesi amacıyla ölçek, 16 üniversite öğrencisine uygulanmıştır.

Ölçekten elde edilen verilerin analizi IBM SPSS Statistics 25.0 istatistik programı kullanılarak yapılmıştır. Bu amaçla aşağıdaki istatistiksel testler gerçekleştirilmiştir: CMÖ'nün güvenirlik analizi için Cronbach Alpha, madde analizi için madde-toplam korelasyonu hesaplanmıştır. Faktöryel yapıyı incelemek için, temel bileşen çıkarma yöntemi ve varimax rotasyonu aracılığıyla polikorik korelasyon matrisi kullanılarak açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve bu analizin varsayımları Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi aracılığıyla doğrulanmıştır. Tüm bu analizler, anketi tam olarak cevaplayan, 245 kadın ve 106 erkekten oluşan katılımcılardan elde edilen veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, alan yazın taraması sonrası oluşturulan ve uzman analizi sonrası kapsam geçerliliği sağlanmış olan soru ve ölçek maddelerini içeren, anketin gönüllü olarak cevaplandığını belirten tek bir anket formu oluşturularak, Google Drive üzerinden online olarak cevaplanmasıyla toplanmıştır.

Veri toplama sürecinde şu noktalara dikkat edilmiştir:

1. Verilerin toplanması sürecinde katılımcılara olması gereken değil de gerçekte ne düşündüklerini yansıtmaları vurgulanmıştır.
2. Katılımcıların araştırmayı ciddiye almalarını sağlamak amacıyla, araştırmanın amacı ve önemi hakkında kısa bilgiler verilmiş, ölçekleri nasıl cevaplamaları gerektiği açıklanmıştır.
3. Katılımcıların ölçekleri içtenlikle yanıtlamaları, düşüncelerini rahat ve özgür bir biçimde ifade edebilmeleri için isimleri alınmamıştır.
4. Araştırmayı yapabilmek için üniversitenin Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan izin alınmıştır.

Veriler, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında iki devlet üniversitesinde öğrenim gören ve anket formunu tam olarak cevaplayan 351 öğrenciden online olarak toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Ölçeklerin iç tutarlılık güvenirliğini belirlerken Cronbach Alpha değeri, madde toplam korelasyon değerleri ve ölçekten maddeler çıkarıldığında ortaya çıkan ölçek toplam Cronbach Alpha değeri hesaplanmıştır. Ölçeklerin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen veri setinin örneklem büyüklüğü açısından faktör analizine uygunluğunu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) test sonuçlarına bakılmıştır. KMO değeri, ölçekteki her bir maddenin diğer bileşenler tarafından ne ölçüde açıklanmasının beklendiğini ölçmektedir. KMO değerinin 0,60'tan büyük olması verilerin faktör analizine uygunluğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2010). KMO analiz sonuçlarının değerlendirilmesinde 0,60 kriteri dikkate alınmıştır. Veri setinin faktörleşmeye uygunluğunu test etmek için ise Bartlett testi uygulanmıştır. Bartlett testi değerinin anlamlı olması için p değerinin 0,05'ten küçük olması kuralına uyulmuştur. Bu testler sonrasında yapı geçerliliğini değerlendirebilmek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör sayısı belirlenirken öz değerlerin 1'den büyük olması dikkate alınarak varyans oranlarına bakılmış ve yamaç grafiği de oluşturulmuştur.

Araştırma için toplanan veriler, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25.0 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada katılımcılara ilişkin demografik değişkenler ve seçenekli ölçeklerden elde edilen veriler, frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma analizi gibi tanımlayıcı istatistiklerle belirtilmiştir. Değişkenler arasında farklılık olup olmadığı ve Likert tipi ölçeklerden elde edilen verilerin karşılaştırılması ise, “Bağımsız Örneklem t-Testi” ve “Korelasyon Analizi” gibi çıkarımsal istatistik teknikleri ile test edilmiştir. Bağımsız Örneklem t-Testi, istatistikte farklı grupların ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için kullanılan parametrik testtir (Büyüköztürk, 2010). Korelasyon analizi, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen istatistiksel bir yöntem olup, ilişkinin yönünü ve gücünü belirlemede de yardımcı olur (Büyüköztürk, 2010).

3.6. Etik Hususlar

Ankete katılan tüm katılımcılardan gönüllü onam formunu onayladıktan sonra anket sorularını cevaplamaları sağlanmıştır. Prosedürler Helsinki Bildirgesi ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmiş ve İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Ek 1).

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmacı tarafından geliştirilen ve veri toplama aracı olarak kullanılması planlanan ölçeklerin (CÖY ve CMÖ) geçerlilik ve güvenirliğine ait bulgular, sonrasında da araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen verilerin istatistiksel analiz sonrası ulaşılan bulguları ve yorumları yer almaktadır.

4.1. Cinsel Öz-Yeterlilik (CÖY) Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirliği

4.1.1 Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği (CÖYÖ)'nin Betimsel İstatistiği

CÖYÖ'nün geliştirme çalışması kapsamında yapılan korelasyona dayalı madde analizi 28 madde üzerinden gerçekleştirilmiştir. Madde analizleri yapılmadan önce, Tablo 4.1'te görüldüğü gibi, ölçekten elde edilen puanların betimsel istatistiği incelenmiştir. 28 maddelik beşli Likert tipindeki CÖYÖ ön uygulaması ile elde edilen minimum puan 65, maksimum puan ise 140'dır. Ortalama puan 112.03, standart sapma 17.335, basıklık katsayısı -0.171, çarpıklık katsayısı ise -0.379 olarak bulunmuştur. Ölçekte elde edilen puanların normal dağılım ölçüsünde aşırı bir sapmaya uğramadığı görülmektedir.

Tablo 4.1.

Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği Verilerinin Betimsel İstatistiği

N= 351	Değer
Ortalama	112.03
Standart Sapma	17.335
Çarpıklık	-0.379
Basıklık	- 0.171
Ranj	75
Minimum	65
Maximum	140

4.1.2 Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği için Korelasyona Dayalı Madde Analizi

CÖYÖ'nün korelasyona dayalı madde analizini gerçekleştirme işlemi yapılırken, her bir madde ile ölçek puanları arasındaki korelasyon değerleri hesaplanmıştır (Tablo 4.2). Ölçek geliştirme çalışmalarında bir maddenin madde-toplam korelasyon değeri açısından kabul edilebilir olması için, bir ölçme aracının bir maddesinde alınan puan arttıkça ölçeğin toplamında alınan puan da artmalıdır. Eğer puan azalırsa, toplam puan da azalacaktır. Madde-toplam korelasyon değeri 0.20'nin altında olan maddeler ölçme aracından çıkarılmalı, 0.20 ile 0.30 arasındaki maddeler zorunlu ise alınabilir ve 0.30 üzerindeki maddeler ise iyi maddeler olarak belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2010). CÖYÖ maddelerinin madde-toplam korelasyon değerleri 0.374 ile 0.669 arasında değişmektedir (Tablo 4.2). Bu sonuçlara göre ölçekten herhangi bir maddenin çıkarılması gerekmemiştir.

Tablo 4.2.

Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyon Değerleri

Madde No	Madde Toplam Korelasyonları	Madde No	Madde Toplam Korelasyonları
M1	.481	M15	.482
M2	.387	M16	.374
M3	.600	M17	.555
M4	.612	M18	.627
M5	.669	M19	.532
M6	.564	M20	.393
M7	.468	M21	.653
M8	.441	M22	.533
M9	.635	M23	.527
M10	.610	M24	.575
M11	.495	M25	.663
M12	.591	M26	.604
M13	.603	M27	.658
M14	.597	M28	.669

Tablo 4.3.

Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Güvenirlilik Katsayısı

Madde No	Cronbach's Alpha
28	.929

Tablo 4.3'te görüldüğü gibi CÖYÖ'nün Cronbach-alfa değeri 0.929 olarak bulunmuştur. Bu değer, alt güvenirlilik sınırı olan değer üzerinde olduğu için güvenilir ölçüm yapıldığı söylenebilir.

4.1.3 Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi

Orijinali 28 maddeden oluşan Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği'nin faktör yapısını test etmek için SPSS programında Açımlayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Yapılan ilk faktör analizinde Temel Bileşenler Analiz yöntemi tercih edilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4.

Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi

Kaiser-Meyer-Olkin		.929
	Yaklaşık Ki-Kare	4509.474
Bartlett's Testi	df	378
	Sig.	.000

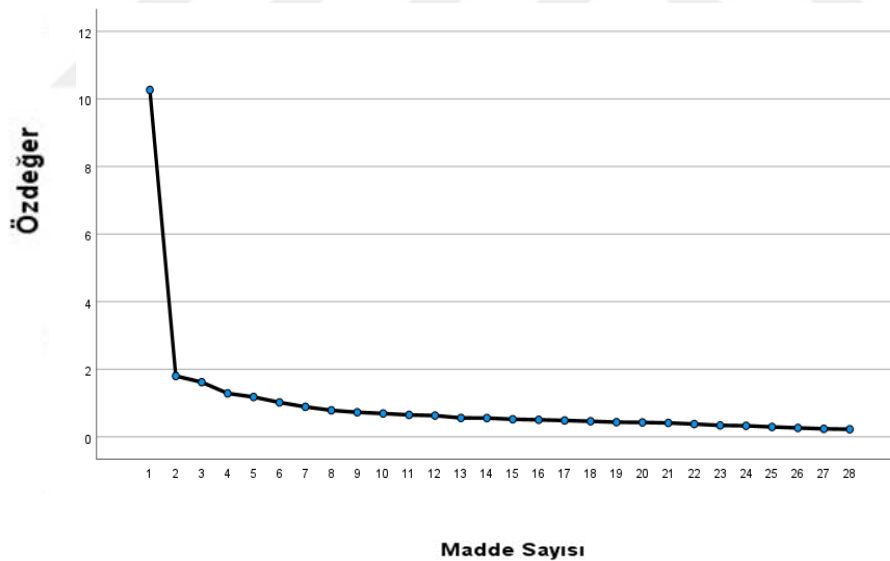
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin 0.929 olması, verinin faktör analizi için yüksek düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Bartlett Testi'ne göre p değerinin 0.001'den küçük çıkması, örneklemin normal dağılım gösterdiğini ve faktör analizi uygulanmasına uygun olduğunu göstermektedir. Tablo 4.5 ve Şekil 4.1'de ölçeğin faktör sayısını belirlemek için yapılan analizler yer almaktadır.

Tablo 4.5.

Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Açıkladığı Varyans Oranları

	Özdeğer	Varyans (%)	Kümülatif (%)
1	10.268	36.670	36.670
2	1.802	6.434	43.104
3	1.619	5.783	48.887
4	1.288	4.600	53.488
5	1.181	4.216	57.704

Faktör sayısı belirlenirken, 28 madde ile yapılan analizler incelendiğinde, bulunan ilk faktörün toplam varyansın %36.67'sini açıkladığı diğer faktörlerin her birinin toplam varyansa yaptıkları katkı giderek azaldığı görülmektedir. Bu nedenle ölçeğin tek faktörlü olarak belirlenmesine karar verilebilir (Büyüköztürk, 2010).

Şekil 4.1. Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği Yamaç Serpinti Grafiği

Ölçeğin yamaç serpinti grafiği Şekil 4.1'de verilmiştir. Yamaç serpinti grafiği incelendiğinde, 1 ile 2 faktör arasında öz değer düşüşünün oldukça yüksek olduğu, 2. faktörden itibaren ise manidar bir şekilde azaldığı görülmektedir. Bu bakımdan ölçeğin 1 faktörlü yapısının ideal olduğu düşünülebilir. Öz değer düşüşü ile birlikte açıklanan varyans oranları ve birlikte faktör oluşturan maddelerin içerik bakımından ilişkisi (Tablo 4.5) birlikte

incelendiğinde, ölçeğin tek faktörlü yapısının daha ideal olduğuna karar verilmiştir. CÖYÖ’nde yer alan maddelerin faktör yükleri Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6.

Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri

Ölçekteki Maddeler	Faktör Yükleri
5. Cinsel birliktelikte sevdiğim ve sevmediğim şeyler hakkında partnerimle konuşabilirim.	.717
28. Cinsel işlev bozuklukları hakkında (orgazma ulaşmada zorluk veya çok hızlı boşalmak gibi) partnerimle konuşabilirim.	.716
25. HIV testi yaptırabilirim.	.715
27. Partnerime daha önce CYBE geçirip geçirmediğini sorabilirim.	.710
21. CYBE’den şüphelendiğimde test yaptırabilirim.	.697
9. Cinsel sağlık sorunları hakkında partnerimle konuşabilirim.	.670
10. Kendim veya partnerim cinsel sağlık sorunu yaşadığında tedavi süreci bitene kadar her ikimiz için de cinsel perhiz önerebilirim.	.658
18. Güncelliğini yitirmiş cinsellikle ilgili sosyal kurallarla baş edebilirim.	.658
13. Hoşlanmadığım cinsel uygulamaları reddedebilirim.	.657
26. RİA. hormonal yöntemler gibi koruyuculuk oranı yüksek doğum kontrol yöntemleri kullanabilirim/kullanılmasını isteyebilirim.	.655
4. Cinsel hak ve özgürlüklerimi her koşulda savunabilirim.	.651
24. Benim ve partnerimin cinsel sağlığını olumsuz etkileyecek davranışlardan kaçınırım.	.639
12. İstemediğim zamanlarda cinsel birleşmeyi reddedebilirim.	.638
3. Partnerimden güvenli cinsellik için önlem almasını isteyebilirim.	.637
14. Cinsiyet temelli eşitsizliklerle baş edebilirim.	.637
6. Rahatsız olduğum cinsel girişimlerle başa çıkabilirim.	.611
17. Partnerimin zorlayıcı cinsel uygulamalarına karşı çıkabilirim.	.609
22. Cinsel birleşme anında prezervatif kullanabilirim/kullanılmasını isteyebilirim.	.583
23. Erken kanser teşhisi için kendi kendime meme/testis muayenesi yapabilirim.	.581
19. Cinsel istismara uğradığımda ilgili mercilere başvurabilirim.	.574
11. Tatmin edici bir cinsel ilişki kurabilirim.	.528
1. Bir cinsel sağlık sorunu yaşadığımda sağlık kuruluşuna başvurabilirim.	.515
15. Cinsiyet kalıplarına bağlı olarak yaşamam.	.510
8. Partnerimle geçmiş cinsel yaşantılarım hakkında konuşabilirim.	.453
20. Madde etkisi altındaki birisiyle cinsel ilişkiye girmem.	.443
16. Cinsel yönelimde çeşitlilik benim için sorun değildir.	.390
7. Cinsel geçmişini bilmediğim biriyle cinsel ilişkiye girmem.	.501
2. Cinsel sağlık sorunlarım hakkında ailemle konuşabilirim.	.393

Tablo 4.6'ya göre yapılan ilk faktör analizinde faktör yükü 0.50'nin altında olan 2, 8, 16 ve 20 numaralı sorular analizden çıkarılarak, analiz tekrarlanmış ve bulgular Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7.

Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi

Kaiser-Meyer-Olkin		.934
Bartlett's Testi	Yaklaşık Ki-Kare	3998.472
	df	276
	Sig.	.000

Tablo 4.7'de görüldüğü gibi, 2, 8, 16 ve 20 maddeler ölçek dışında bırakıldıktan sonra uygulanan ikinci faktör analizindeki KMO değeri 0.934'tür; bu, verinin faktör analizi için yüksek düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Bartlett Testi'ne göre p değerinin 0.001'den küçük çıkması, örneklemin normal dağılım gösterdiğini ve faktör analizi uygulanmasına uygun olduğunu göstermektedir. Tablo 4.8'de CÖYÖ'nün açıkladığı varyans oranları yer almaktadır.

Tablo 4.8.

Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Açıkladığı Varyans Oranları

	Özdeğer	Varyans (%)	Kümülatif (%)
1	9.630	40.125	40.125
2	1.655	6.896	47.021
3	1.410	5.873	52.895
4	1.088	4.533	57.428

Tablo 4.8'de görüldüğü gibi, orijinali 28 soru olan ölçeğin 24 soruluk yeni halinin toplam varyansın %40.125'ini açıkladığı bulunmuştur. Tek faktörlü bir ölçek yapısı olduğu bulgulanmıştır. Ölçek sorularının tamamının faktörlere güçlü bir şekilde yüklendiği tespit

edildiğinden dolayı, ölçeğin 24 sorudan oluşan tek faktörlü yapıya sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.9.

Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri

Ölçekteki Maddeler	Faktör Yükleri
5. Cinsel birliktelikte sevdiğim ve sevmediğim şeyler hakkında partnerimle konuşabilirim.	.739
28. Cinsel işlev bozuklukları hakkında (orgazma ulaşmada zorluk veya çok hızlı boşalmak gibi) partnerimle konuşabilirim.	.737
25. HIV testi yaptırabilirim.	.700
27. Partnerime daha önce CYBE geçirip geçirmediğini sorabilirim.	.701
21. CYBE'den şüphelendiğimde test yaptırabilirim.	.671
9. Cinsel sağlık sorunları hakkında partnerimle konuşabilirim.	.650
26. RİA, hormonal yöntemler gibi koruyuculuk oranı yüksek doğum kontrol yöntemleri kullanabilirim/kullanılmasını isteyebilirim.	.729
4. Cinsel hak ve özgürlüklerimi. her koşulda savunabilirim.	.686
10. Kendim veya partnerim cinsel sağlık sorunu yaşadığında tedavi süreci bitene kadar her ikimiz için de cinsel perhiz önerebilirim.	.661
3. Partnerimden güvenli cinsellik için önlem almasını isteyebilirim.	.653
18. Güncelliğini yitirmiş cinsellikle ilgili sosyal kurallarla, baş edebilirim.	.637
13. Hoşlanmadığım cinsel uygulamaları ret edebilirim.	.541
14. Cinsiyet temelli eşitsizliklerle baş edebilirim.	.608
24. Benim ve partnerimin cinsel sağlığını olumsuz etkileyecek davranışlardan kaçınırım.	.487
12. İstemediğim zamanlarda cinsel birleşmeyi ret edebilirim	.594
6. Rahatsız olduğum cinsel girişimlerle başa çıkabilirim.	.580
17.Partnerimin zorlayıcı cinsel uygulamalarına karşı çıkabilirim.	.558
23. Erken kanser teşhisi için, kendi kendime meme/testis muayenesi yapabilirim.	.645
22. Cinsel birleşme anında prezervatif kullanabilirim/kullanılmasını isteyebilirim.	.621
19. Cinsel istismara uğradığımda ilgili mercilere başvurabilirim.	.603
11. Tatmin edici bir cinsel ilişki kurabilirim.	.578
1. Bir cinsel sağlık sorunu yaşadığımda sağlık kuruluşuna başvurabilirim.	.563
15. Cinsiyet kalıplarına bağlı olarak yaşamam.	.553
7. Cinsel geçmişini bilmediğim birileri ile cinsel ilişkiye girmem.	.633

Tablo 4.9. incelendiğinde, tüm maddelerin faktör puanlarının 0.45'in üzerinde olduğu görülmektedir. Aynı zamanda, tüm maddelerin içerik olarak ilişkili maddelerden oluştuğu

gözlemlenmektedir. Böylece ölçeğin istatistiksel olarak tek faktörlü bir yapı ile geçerlilik sağladığına karar verilmiştir.

4.1.4. Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Güvenirlik Analizi

Ölçeğe tek faktörlü yapı ile uygulanan Cronbach's Alpha güvenilirlik analizi bulguları aşağıdaki gibidir (Tablo 4.10.). Ölçeğin 24 sorudan oluşan son halinin güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha değeri 0.932 bulunmuştur. Bu, ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, ölçek maddelerinin madde toplam korelasyon değerlerinin tamamının 0.30'un üzerinde olması ve soruların hiçbirinin çıkarılmasının ölçeğin Cronbach's Alpha değerini yükseltmeyecek olması sebebiyle, ölçekten daha fazla madde çıkartılmamasına karar verilmiştir.

Tablo 4.10.

Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Güvenirlik İstatistikleri

Madde No	Cronbach's Alpha
24	.932

Tablo 4.10 incelendiğinde, “Cinsel öz-yeterlilik” ölçeğinin iyi derecede güvenilir olduğu görülmektedir. Cinsel öz-yeterlilik ölçeği, faktör analizi ve güvenilirlik analizi birlikte değerlendirildiğinde, ölçeğin tek boyutlu yapı ile geçerli ve güvenilir ölçümler sunacak bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

4.2. Cinsel Mit (CM) Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirliği

4.2.1 Cinsel Mit Ölçeğinin Betimsel İstatistiği

CMÖ'nün geliştirme çalışması kapsamında yapılan korelasyona dayalı madde analizi 31 madde üzerinden gerçekleştirilmiştir. Madde analizleri yapılmadan önce, Tablo 4.11'de görüldüğü gibi, ölçekten elde edilen puanların betimsel istatistiği incelenmiştir. 31 maddelik 4'lü Likert tipindeki CMÖ ön uygulaması ile elde edilen minimum puan 51, maksimum puan ise 124'tür. Ortalama puan 91.1083, standart sapma 16.31685, basıklık katsayısı -0.604,

çarpıklık katsayısı ise -0.199'dür. Ölçekte elde edilen puanların normal dağılım ölçüsünde aşırı bir sapmaya uğramadığı görülmektedir.

Tablo 4.11.

Cinsel Mit Ölçeği Verilerinin Betimsel İstatistiği

N= 351	Değer
Ortalama	91.1083
Standart Sapma	16.31685
Çarpıklık	-0.199
Basıklık	- 0.604
Ranj	73
Minimum	51
Maximum	124

4.2.2. Cinsel Mit Ölçeği için Korelasyona Dayalı Madde Analizi

CMÖ'nün korelasyona dayalı madde analizini gerçekleştirme işlemi yapılırken, her bir madde ile ölçek puanları arasındaki korelasyon değerleri hesaplanmıştır (Tablo 4.13). Ölçek geliştirme çalışmalarında bir maddenin madde-toplam korelasyon değeri 0.20'nin altında olması maddenin iyi olmadığını, 0.20 - 0.30 arası madde zorunlu ise ölçme aracına alınır; eğer madde-toplam korelasyon değeri 0.30 ve üzeri ise maddenin iyi madde olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2010).

Tablo 4.12.

Cinsel Mit Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyon Değerleri

Madde No	Madde Toplam Korelasyonları	Madde No	Madde Toplam Korelasyonları
M1	.219	M17	.389
M2	.463	M18	.569
M3	.472	M19	.525
M4	.459	M20	.558
M5	.517	M21	.466
M6	.615	M22	.571
M7	.638	M23	.552
M8	.488	M24	.132
M9	.289	M25	.614
M10	.620	M26	.589
M11	.501	M27	.530
M12	.698	M28	.598

M13	.622	M29	.605
M14	.526	M30	.528
M15	.660	M31	.465
M16	.373		

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi Cinsel Mit Ölçeği’nin 1. maddesinin korelasyon değeri 0.219, 9. maddesinin korelasyon değeri 0.289 ve 24. maddesinin korelasyon değeri 0.132 olarak hesaplanmıştır. Diğer maddelerin madde toplam korelasyon değerleri 0.373 ile 0.698 arasında değişmektedir. Bu sonuçlara göre ölçekten 1., 9. ve 24. maddeler çıkarılarak analizlere devam edilmiştir.

Tablo 4.13.

Cinsel Mit Ölçeğinin Güvenirlik İstatistikleri

Madde No	Cronbach's Alpha
28	.930

Cinsel mit ölçeğinin güvenirlik istatistiğine ait bulgular Tablo 4.13’te yer almaktadır. CÖÖ’nün Cronbach alfa değeri .930 olarak bulunmuştur. Bu değer, alt güvenirlik sınırı olan değerin üzerinde olduğu için güvenilir ölçüm yapıldığı söylenebilir.

4.2.3. Cinsel Mit Ölçeğinin Açımlayıcı Faktör Analizi

Orijinali 31 maddeden oluşan Cinsel Mit Ölçeği’nin korelasyona dayalı madde analizinden sonra 28 maddeye düşürülmüştür. Faktör yapısını test etmek için SPSS programında Açımlayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4.14’te verilmiştir.

Tablo 4.14.

Cinsel Mit Ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett’s Testi

Kaiser-Meyer-Olkin		.929
	Yaklaşık Ki-Kare	3959.215
Bartlett's Testi	df	378
	Sig.	.000

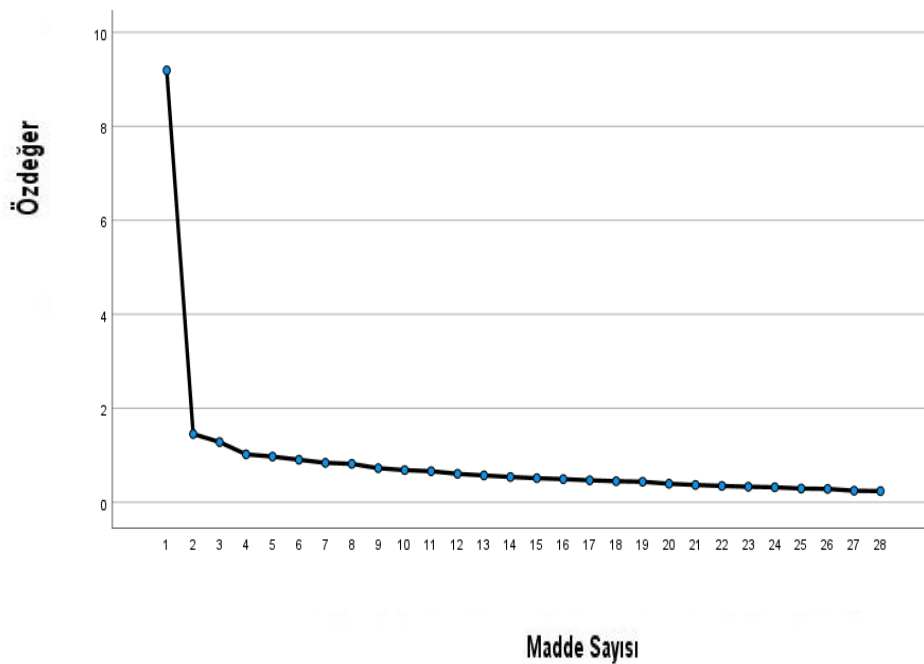
Yapılan ilk faktör analizinde Temel Bileşenler Analiz yöntemi tercih edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin 0.929 olması, verinin faktör analizi için yüksek düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir. Ayrıca Bartlett Testi'ne göre p değerinin 0.001'den küçük çıkması, örneklemin normal dağılım gösterdiğini ve faktör analizi uygulanmasına uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.15.

Cinsel Mit Ölçeğinin Toplam Varyans Analizi

	Özdeğer	Varyans (%)	Kümülatif (%)
1	9.776	34.914	34.914
2	1.733	6.190	41.104
3	1.417	5.060	46.164
4	1.180	4.215	50.379

Analizde bulunan ilk faktör, toplam varyansın %34.91'ini açıklayıp diğer faktörlerin her birinin toplam varyansa yaptıkları katkının giderek azaldığı görülmektedir. Bu nedenle ölçeğin tek faktörlü olarak belirlenmesine karar verilebilir (Büyüköztürk, 2010).

Şekil 4.2. Cinsel Mit Ölçeği yamaç serpinti grafiği

Ölçeğin yamaç serpinti grafiği Şekil 4.2’de verilmiştir. Yamaç serpinti grafiği incelendiğinde, 1 ile 2 faktör arasında öz değer düşüşünün oldukça yüksek olduğu, 2. faktörden itibaren de azaldığı görülmektedir. Bu bakımdan ölçeğin 1 faktörlü yapısının ideal olduğu düşünülebilir. Öz değer düşüşü ile birlikte açıklanan varyans oranları ve birlikte faktör oluşturan maddelerin içerik bakımından ilişkisi birlikte incelendiğinde, ölçeğin tek faktörlü yapısının daha ideal olduğuna karar verilmiştir. Tablo 4.16’de CMÖ yer alan maddelerin faktör yükleri yer almaktadır.

Tablo 4.16.

Cinsel Mit Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri

Ölçekteki Maddeler	Faktör Yüğü
12. Sık cinsel ilişkiye girmek, cinsel gücün bir göstergesidir.	.736
7. Erkekler romantik ilişkilerde cinsel ilişkiyi her zaman ister.	.706
15. Kadın ile erkeğin fiziksel teması cinsel birleşme ile sonuçlanır.	.693
6. Erkeklerin tatmin etmeleri gereken cinsel ihtiyaçları kadınlardan daha fazladır.	.669
10. Kadınlar cinsel ilişkiden çok zevk alsalar da bunu dile getirmezler.	.669
25. Menopoz, cinsel isteği ortadan kaldırır.	.662
13. Cinsel ilişkinin sorumluluğunu üstlenmek erkeğin görevidir.	.660
29. Kadınların orgazm olması için cinsel ilişki şarttır.	.654
26. Uyumlu bir birliktelik için çiftler "aynı anda orgazm" olmalıdırlar.	.645
28. Cinsel ilişkide inisiyatif alması gereken kişi erkektir.	.644
22. Gebelik dönemindeki cinsel ilişki bebeğe zarar verir.	.631
18. Penis boyutu büyüdükçe daha fazla zevk alınır.	.610
20. Prezervatif kullanmak alınan hazı azaltır.	.605
23. Erkeğin penisi sertleştiğinde mutlaka boşalmalıdır.	.605
5. Kadınların orgazma ulaşması erkeklerden daha uzun sürer.	.594
19. Cinsel organların her gün yıkanması CYBE'yi önler.	.585
27. Kadın orgazma ulaşmakta zorlanıyorsa, partnerine olan tutkusunu kaybetmiştir.	.578
14. Cinsel ilişkide erkekler yalnızca orgazm ile ilgilenirler.	.563
30. Kişilerin kılık kıyafetleri cinsel tacizi teşvik etmektedir.	.559
11. Sevişme anında konuşmak, konsantrasyonu bozar.	.524
8. Cinsel ilişkiyi daima erkek başlatmalıdır.	.521
3. Bireyin cinsel yönelimi, dış görüntüsünden anlaşılır.	.510
31. Kadınların cinsel isteği daha azdır.	.495
21. İstenmeyen gebelikleri önlemek kadının sorumluluğundadır.	.480
4. Cinsel ilişkide partnerini mutlu etmek daha çok kadının görevidir.	.469
17. Partnerimin zorlayıcı cinsel uygulamalarına karşı çıkabilirim.	-.180
16. Cinsel yönelimde çeşitlilik benim için sorun değildir.	-.410
2. Kadın, cinsel ilişkide partnerinin isteklerine göre hareket etmelidir.	.497

Buna göre yapılan ilk faktör analizinde faktör yükü 0.45'in altında çok düşük olan ölçekteki maddelerden 16 numaralı ve 17 numaralı maddeler de analizden çıkartılarak analiz tekrar edilmiştir.

Tablo 4.17.

Cinsel Mit Ölçeğinin Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Testi

Kaiser-Meyer-Olkin		.930
Bartlett's Testi	Yaklaşık Ki-Kare	3711.601
	df	325
	Sig.	.000

Ölçeğin 26 maddeden oluşan yeni versiyonu ile açımlayıcı faktör analizi tekrarlanmıştır. İkinci faktör analizindeki KMO değeri 0.930 ve Bartlett Testi p değeri 0.001'den küçük olarak bulunmuştur.

Tablo 4.18.

Cinsel Mit Ölçeğinin Açıkladığı Varyans Oranları

	Özdeğer	Varyans (%)	Kümülatif (%)
1	9.481	36.466	36.466
2	1.439	5.535	42.001
3	1.343	5.167	47.168
4	1.132	4.353	51.522

Orijinali 31 soru olan ölçeğin 26 soruluk yeni halinin toplam varyansın %36.466'sını açıkladığı bulunmuştur. Tek faktörlü bir ölçek yapısı olduğu tespit edilmiştir. Ölçek sorularının tamamının faktörlere güçlü bir şekilde yüklendiği belirlendiğinden, ölçekten daha fazla sorunun çıkarılmaması uygun görülmüş ve ölçeğin 26 sorudan oluşan maddelerle yapılan analizler incelendiğinde tek faktörlü yapıya sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4.19.

Cinsel Mit Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri

Ölçekteki Maddeler	Faktör Yüğü
12. Sık cinsel ilişkiye girmek, cinsel gücün bir göstergesidir.	.737
7. Erkekler romantik ilişkilerde cinsel ilişkiyi her zaman ister.	.704
15. Kadın ile erkeğin fiziksel teması cinsel birleşme ile sonuçlanır.	.697
10. Kadınlar cinsel ilişkiden çok zevk alsalar da bunu dile getirmeıler.	.669
6. Erkeklerin tatmin etmeleri gereken cinsel ihtiyaçları kadınlardan daha fazladır.	.664
13. Cinsel ilişkinin sorumluluğunu üstlenmek erkeğin görevidir.	.661
25. Menopoz, cinsel isteğı ortadan kaldırır.	.659
29. Kadınların orgazm olması için cinsel ilişki şarttır.	.652
26. Uyumlu bir birliktelik için çiftler "aynı anda orgazm" olmalıdırlar.	.645
28. Cinsel ilişkide inisiyatif alması gereken kişi erkektir.	.643
22. Gebelik dönemindeki cinsel ilişki bebeğı zarar verir.	.628
18. Penis boyutu büyüdüğüçe daha fazla zevk alınır.	.615
23. Erkeğin penisi sertleştiğinde mutlaka boşalmalıdır.	.609
20. Prezervatif kullanmak alınan hazzı azaltır.	.605
5. Kadınların orgazma ulaşması erkeklerden daha uzun sürer.	.590
19. Cinsel organların her gün yıkanması CYBE'yi önler.	.587
27. Kadın orgazma ulaşmakta zorlanıyorsa, partnerine olan tutkusunu kaybetmiştir.	.581
14. Cinsel ilişkide erkekler yalnızca orgazm ile ilgilenirler.	.570
30. Kişilerin kılık kıyafetleri cinsel tacizi teşvik etmektedir.	.561
11. Sevişme anında konuşmak, konsantrasyonu bozar.	.527
8. Cinsel ilişkiyi daima erkek başlatmalıdır.	.524
3. Bireyin cinsel yönelimi, dış görüntüsünden anlaşılır.	.508
2. Kadın, cinsel ilişkide partnerinin isteklerine göre hareket etmelidir.	.500
31. Kadınların cinsel isteğı daha azdır.	.492
21. İstenmeyen gebelikleri önlemek kadının sorumluluğundadır.	.482
4. Cinsel ilişkide partnerini mutlu etmek daha çok kadının görevidir.	.477

Tablo 4.19 incelendiğinde, tüm maddelerin faktör puanlarının 0.45'in üzerinde olduğı görölmektedir. Aynı zamanda, tüm maddelerin içerik olarak ilişkili maddelerden oluştuğı gözlemlenmektedir. Böylece, ölçeğin istatistiksel olarak tek faktörlü bir yapı ile geçerlilik sağladığına karar verilmiştir.

4.2.4. Cinsel Mit Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi

Ölçeğı tek faktörlü yapı ile uygulanan Cronbach's Alpha güvenilirlik analizi bulguları aşağıdaki gibidir (Tablo 4.20). Ölçeğın 26 sorudan oluşan son halinin güvenilirlik analizi

sonucunda Cronbach's alpha değeri 0.931 bulunmuştur. Bu, ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, ölçek maddelerinin madde toplam korelasyon değerlerinin tamamının 0.30'un üzerinde olması ve soruların hiçbirinin çıkarılmasının ölçeğin Cronbach's alpha değerini yükseltmeyecek olması sebebiyle, ölçekten daha fazla madde çıkartılmamasına karar verilmiştir.

Tablo 4.20.

Cinsel Mit Ölçeğinin Güvenirlik İstatistikleri

Madde No	Cronbach's Alpha
26	.931

Tablo 4.20 incelendiğinde, “Cinsel Mit” ölçeğinin iyi derecede güvenilir olduğu görülmektedir. Cinsel mit ölçeği, faktör analizi ve güvenilirlik analizi birlikte değerlendirildiğinde, ölçeğin tek boyutlu bir yapı ile geçerli ve güvenilir ölçümler sunacak bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

4.3 Normallik Analizi

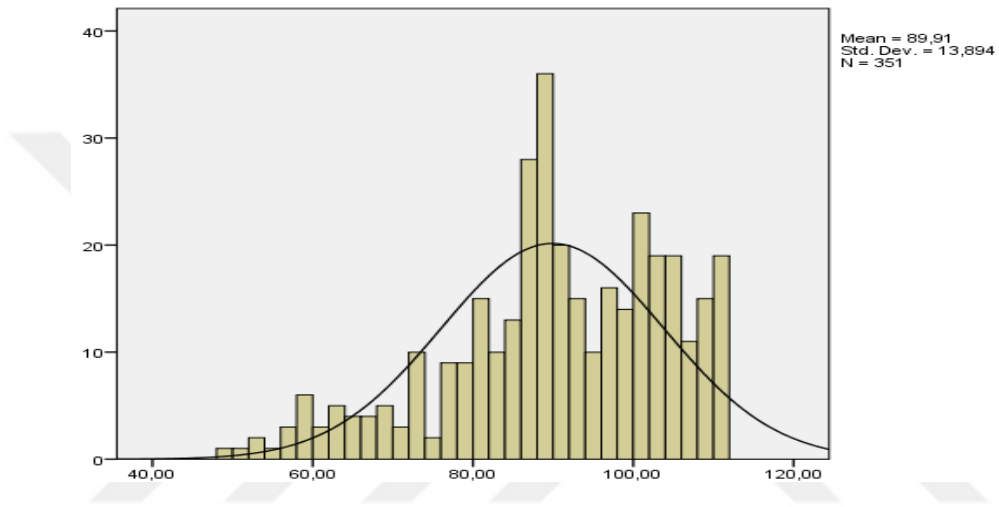
Ölçeklerden elde edilen skorların istatistiksel analizleri yapılmadan önce, normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiştir ve bulgular Tablo 4.21’te verilmiştir.

Tablo 4.21.

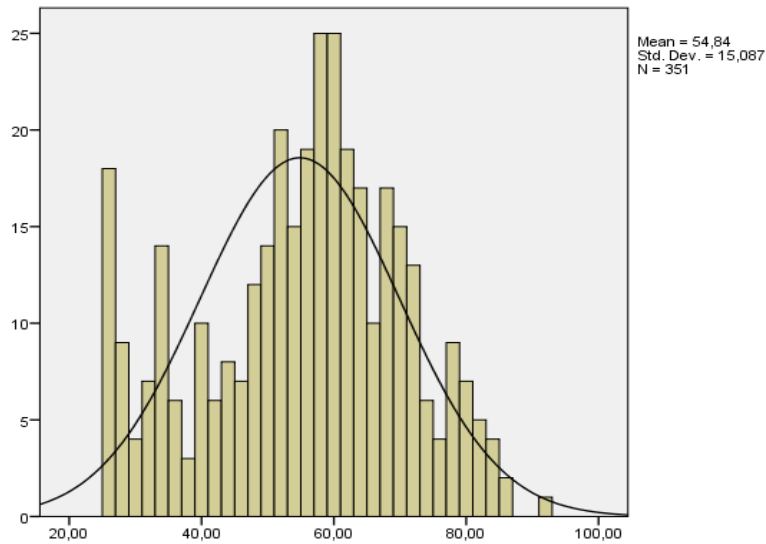
Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Özyeterlilik Düzeyi ile Cinsel Mit Düzeyine Ait Betimleyici İstatistikler

N= 351	CÖÖ Değeri	CMÖ Değeri
Ortalama	89.9145	54.8405
Standart Sapma	13.89444	15.08747
Çarpıklık (Skewness)	-.663	-0.254
Basıklık (Kurtosis)	.002	-0.595
Ranj	61	66
Minimum Puan	41	26
Maximum Puan	110	92

Normal dağılım olup olmadığına karar vermek için çarpıklık, basıklık değerleri ve histogram grafiği incelenmiştir. Bu doğrultuda Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği skorlarının çarpıklık (-0.663) ve basıklık (0.002) değerlerinin ve Cinsel Mit Ölçeği skorlarının çarpıklık (-0.254) ve basıklık (-0.595) değerlerinin -2 ile +2 aralığında oluşu, iki ölçeğin de normal dağılım gösterdiğine işaret etmektedir (Can, 2014). Ek olarak, histogramlar incelendiğinde (Şekil 4.3 ve 4.4), yine normal dağılım yönünde bir yorum yapılabilir.

Şekil 4.3. Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği skorlarının dağılımının histogram grafiği.

Şekil 4.4. Cinsel Mit Ölçeği skorlarının dağılımının histogram grafiği.

Sonuç olarak, normallik analizleri sonucunda hem Cinsel öz-yeterlilik Ölçeği hem de Cinsel Mit Ölçeği skorlarının normal dağılım gösterdiği yönünde karar verilmiştir. Bu doğrultuda, araştırmanın istatistiksel analizlerini yapmak için parametrik testler uygulanacaktır.

4.4. Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Tablo 4.22.

Üniversite Öğrencilerin Cinsel Öz-Yeterlilik İnanç Düzeylerinin Karşılaştırılması

		Ort.	Hiç güvenmiyorum(1) (%)	Biraz güvenmiyorum(2) (%)	Emin değilim(3) (%)	Oldukça güvenmiyorum(4) (%)	Son derece güvenmiyorum(5) (%)
1	Bir cinsel sağlık sorunu yaşadığımda sağlık kuruluşuna başvurabilirim.	3.91	3.42	10.26	13.9	38.5	33.9
2	Partnerimden güvenli cinsellik için önlem almasını isteyebilirim.	4.09	3.99	3.99	13.7	37.9	40.5
3	Cinsel hak ve özgürlüklerimi her koşulda savunabilirim.	4.10	2.56	6.7	14	33.0	44.2
4	Cinsel birliktelikte sevdiğim ve sevmediğim şeyler hakkında partnerimle konuşabilirim.	4.09	2.56	6.55	14.2	34.2	42.5
5	Rahatsız olduğum cinsel girişimlerle başa çıkabilirim.	4.07	2.28	5.70	13.4	41.3	37.3
6	Cinsel geçmişini bilmediğim biriyle cinsel ilişkiye girmem.	3.97	8	4.3	18.8	21.7	47.3
7	Cinsel sağlık sorunları hakkında partnerimle konuşabilirim.	4.10	3.42	5.13	14	37	40.5
8	Kendim veya partnerim cinsel sağlık sorunu yaşadığında tedavi süreci bitene kadar her ikimiz için de cinsel perhiz önerebilirim.	4.06	3.42	4.84	17.4	33.6	40.7
9	Tatmin edici bir cinsel ilişki kurabilirim.	3.91	2.56	6.55	22.5	33	35.3
10	İstemediğim zamanlarda cinsel birleşmeyi reddedebilirim.	4.15	1.99	6.27	11.1	38.7	41.9
11	Hoşlanmadığım cinsel uygulamaları reddedebilirim.	4.32	0.85	4.84	10	33.3	51
12	Cinsiyet temelli eşitsizliklerle baş edebilirim.	4.03	3.42	4.84	15.7	41.6	34.5
13	Cinsiyet kalıplarına bağlı olarak yaşamam.	3.92	6.27	5.70	17.1	36.2	34.8
14	Partnerimin zorlayıcı cinsel uygulamalarına karşı çıkabilirim.	4.16	2.56	6	10.54	39.6	41.3

15	Güncelliğini yitirmiş cinsellikle ilgili sosyal kurallarla baş edebilirim.	3.89	3.13	5.70	24.2	35.9	31.1
16	Cinsel istismara uğradığımda ilgili mercilere başvurabilirim.	4.11	5.13	3.70	14.5	32.5	44.2
17	CYBE'den şüphelendiğimde test yaptırabilirim.	4.16	3.42	3.70	15.1	33	44.7
18	Cinsel birleşme anında prezervatif kullanabilirim/kullanılmasını isteyebilirim.	4.21	5.41	3.13	12.5	27.9	51
19	Erken kanser teşhisi için kendi kendime meme/testis muayenesi yapabilirim.	4.05	4.27	7.41	13.7	31.6	43
20	Benim ve partnerimin cinsel sağlığını olumsuz etkileyecek davranışlardan kaçınırım.	4.43	1.42	3.13	4.84	37	53.6
21	HIV testi yaptırabilirim.	4.21	2.85	3.70	15.1	30.5	47.9
22	RİA, hormonal yöntemler gibi koruyuculuk oranı yüksek doğum kontrol yöntemleri kullanabilirim/kullanılmasını isteyebilirim.	3.94	6.27	4.84	18.2	34.2	36.5
23	Partnerime daha önce CYBE geçirip geçirmediğini sorabilirim.	4.09	3.42	3.42	19.1	33	41
24	Cinsel işlev bozuklukları hakkında (orgazma ulaşmada zorluk veya çok hızlı boşalmak gibi) partnerimle konuşabilirim.	3.98	4.27	4.27	21.9	32.5	37

Tablo 4.22’de yer alan araştırmaya katılanların verdikleri cevaplar incelendiğinde, katılımcıların %90.6’sı [%53.6 + %37.0 (Ort: 4.43)] kendi ve partnerinin cinsel sağlığını olumsuz etkileyecek davranışlardan kaçınma konusunda kendilerine güvenirken, bu oran güncelliğini yitirmiş cinsellikle ilgili sosyal kurallarla baş edebilmede %67’ye [%31.1 + %35.9 (Ort: 3.89)] düşmektedir. Tablo 4.22’nin geneli yani tüm maddelere katılım oranlarını göz önünde bulundurduğunda katılımcıların cinsel öz-yeterliliklerinin ortalamanın üzerinde olduğu söylenebilir.

4.5. Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Mitlere İnanma Düzeyinin Değerlendirilmesi

CMÖ’nün geçerlilik ve güvenilirlik analizinden sonra, katılımcıların ölçekte yer alan maddelere katılımları analiz edilmiştir ve bulgular Tablo 4.23’de verilmiştir.

Tablo 4.23.

Üniversite Öğrencilerin Cinsel Mitlere İnanma Düzeylerinin Karşılaştırılması

		Ort.	Tümüyle Yanlış(1) (%)	Kısmen Yanlış(2) (%)	Kısmen Doğru(3) (%)	Tümüyle Doğru(4) (%)
1	Kadın, cinsel ilişkide partnerinin isteklerine göre hareket etmelidir.	1.88	43.6	29.1	22.2	5.1
2	Bireyin cinsel yönelimi, dış görüntüsünden anlaşılır.	1.95	41.9	27.9	23.4	6.84
3	Cinsel ilişkide partnerini mutlu etmek daha çok kadının görevidir.	1.57	58.4	27.1	11.4	3.1
4	Cinsel ilişkinin sorumluluğunu üstlenmek erkeğin görevidir.	2.38	24.8	25.4	36.5	13.4
5	Erkeklerin tatmin etmeleri gereken cinsel ihtiyaçları kadınlardan daha fazladır.	2.33	28.5	24.5	31.6	15.4
6	Erkekler romantik ilişkilerde cinsel ilişkiyi her zaman ister.	2.66	19.9	19.7	33.6	26.8
7	Cinsel ilişkiyi daima erkek başlatmalıdır.	1.85	43.3	32.2	20.5	3.99
8	Kadınların orgazma ulaşması erkeklerden daha uzun sürer.	2.19	30.5	27.4	33.3	8.8
9	Sevişme anında konuşmak. konsantrasyonu bozar.	1.98	37.9	36.2	19.9	6
10	Sık cinsel ilişkiye girmek, cinsel gücün bir göstergesidir.	2.20	30.8	30.2	26.8	12.3
11	Kadınlar cinsel ilişkiden çok zevk alsalar da bunu dile getirmezl.	2.05	38.2	28.5	24.2	9.1
12	Cinsel ilişkide erkekler yalnızca orgazm ile ilgilenirler.	1.87	40.7	34.5	20.2	4.56
13	Kadın ile erkeğin fiziksel teması cinsel birleşme ile sonuçlanır.	2.10	35.6	28.2	26.5	9.7
14	Penis boyutu büyüdükçe daha fazla zevk alınır.	2.11	34.5	29.9	24.8	10.8
15	Cinsel organların her gün yıkanması CYBE önler.	2.39	25.4	25.4	33.3	16
16	Prezervatif kullanmak alınan hazı azaltır.	2.14	28.8	36.2	27.9	7.1
17	İstenmeyen gebelikleri önlemek kadının sorumluluğundadır.	1.69	55.8	24.5	13.4	6.27
18	Gebelik dönemindeki cinsel ilişki bebeğe zarar verir.	2.31	28.2	26.2	30.5	15.1
19	Kadınların orgazma ulaşması erkeklerden daha uzun sürer.	2.27	29.9	27.9	27.9	14.2
20	Menopoz, cinsel isteği ortadan kaldırır.	2.25	24.8	32.2	37	6
21	Uyumlu bir birliktelik için çiftler “aynı anda orgazm” olmalıdırlar.	2.41	22.8	27.1	35.9	14.2
22	Kadın orgazma ulaşmakta zorlanıyorsa, partnerine olan tutkusunu kaybetmiştir.	2.11	28.2	39.9	24.2	7.7
23	Cinsel ilişkide insiyatif alması gereken kişi erkektir.	2.05	32.2	38.2	21.1	8.5
24	Kadınların orgazm olması için cinsel ilişki şarttır.	2.23	27.6	33.3	27.4	11.7
25	Kişilerin kılık, kıyafetleri, cinsel tacizi teşvik etmektedir.	1.98	45	21.7	21.9	11.4
26	Kadınların cinsel isteği daha azdır.	1.93	40.5	29.1	25.6	4.84

Araştırmaya katılanların cinsel mit ölçeğine ilişkin verdikleri cevaplar (Tablo 4.23) incelendiğinde, katılımcıların en yüksek oranda ‘Erkekler romantik ilişkilerde cinsel ilişkiyi her zaman ister.’ mitine inandıklarını ifade etmektedirler. Bu ifadeyi katılımcıların %26.8 oranında ‘tamamen doğru’, %33.6 oranında ise ‘kısmen doğru’ olarak (Ort: 2.66) kabul

etmektedirler. Katılımcıların toplamda %85.5 ise ‘Cinsel ilişkide partnerini mutlu etmek daha çok kadının görevidir.’ ifadesini yanlış bulmaktadırlar. Bu ifadeyi katılımcıların %58.4’ü ‘tamamen yanlış’, %27.1 ise ‘kısmen yanlış’ olarak cevaplamışlardır. Yine katılımcıların %49.3’ü (%33.3 ‘Kısmen doğru’, %16 ‘Tümüyle doğru’) ‘Cinsel organların her gün yıkanması CYBE önler.’ ifadesini doğru yanıtını (Ort: 2.39) vermişlerdir.

4.6. Üniversite Öğrencilerinde Cinsel Mitlere İnanma Düzeyleri ile Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Tablo 4.24’te, cinsiyet değişkenine göre Cinsel öz-yeterlilik ve Cinsel Mit ölçek puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t-testi analizi sonuçları verilmiştir. Buna göre cinsiyetin Cinsel öz-yeterlilik üzerinde etkisi anlamlı bulunmamıştır ($p = .433$). Cinsiyetin Cinsel Mit üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur ($p = .000$). Buna göre erkeklerin Cinsel Mit Ölçek ($t = -3.759$; $p < .001$) puanları kadınlardan anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4.24.

Cinsiyete Göre Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeği ve Cinsel Mit Ölçeği'nin Puanları Hakkında T Testi Tablosu

Değişken	Gruplar	N	Ort.	SS	Levene p	Bağımsız Örneklem T Testi		
						t	df	p
Cinsel öz-yeterlilik Ölçeği	Kadın	245	90.29	13.72	.497	0.786	349	.433
	Erkek	106	89.02	14.31				
Cinsel Mit Ölçeği	Kadın	245	52.88	14.40	.701	-3.759	349	.000
	Erkek	106	59.35	15.71				

4.7. Üniversite Öğrencilerinde Cinsel Mitlere İnanma Düzeyleri ile Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişki

4.7.1. Korelasyon Analizi

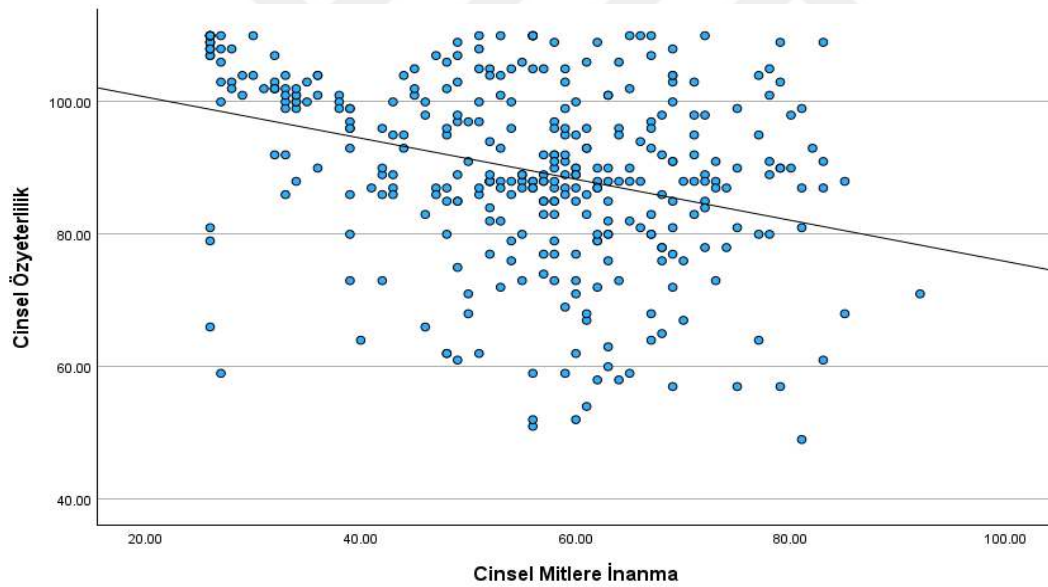
Cinsel Mit Ölçeği ile ölçülen cinsel mitlere inanma düzeyleri ve Cinsel Özyeterlilik Ölçeği ile ölçülen cinsel öz-yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişki, ölçek skorlarının normal

dağılım gösterdiği bulunmuş olması sebebiyle, Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir (Tablo 4.25). Cinsel öz-yeterlilik ile cinsel mitlere inanma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta büyüklükte bir negatif korelasyon ilişkisi ($r = -.34$, $p < .001$) bulunmuştur. Korelasyon ilişkisinin nokta grafiği Şekil 4.5'te gösterilmiştir.

Tablo 4.25.

Cinsel Mitlere İnanma Düzeyi ile Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeyi Arasındaki Korelasyon Tablosu

Değişkenler	Korelasyon	p
	Büyüklüğü	Değeri
Cinsel Mitlere İnanma x Cinsel Özyeterlilik	-0.337	< .001

Şekil 4.5. Cinsel Mitlere İnanma Düzeyi ile Cinsel Öz yeterlilik Düzeyi Arasındaki Korelasyon Nokta Grafiği

4.7.2. Regresyon Analizi

Katılımcıların cinsel mitlere inanma seviyelerinin cinsel özyeterlilik seviyelerini açıklayıp açıklamadığını öğrenmek için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır (Tablo 4.26). Model, veriye iyi uyum sağlamaktadır, $F(1, 349) = 44.798$, $p < .001$, $R^2 = .114$. Sonuçlar, cinsel mitlere inanma seviyesinin cinsel öz-yeterlilik seviyesi ile negatif ilişki gösterdiğini işaret etmektedir, $\beta = -.337$, $p < .001$. Cinsel mitlere inanma seviyesi arttıkça, cinsel öz-yeterlilik seviyesi azalmaktadır. Regresyon doğrusunun denklemi ($Y = 106.949 - 0.311 \cdot X$) olup, cinsel mitlere inanma seviyesi 1 puan arttıkça, cinsel öz-yeterlilik seviyesinin 0.311 puan azalma eğilimi olduğunu göstermektedir. Cinsel mitlere inanma seviyesi, cinsel öz-yeterlilik seviyesindeki varyasyonun %11.4'ünü açıklamaktadır.

Tablo 4.26.

Cinsel Mitlere İnanma Düzeyinin Cinsel Öz- Yeterlilik Düzeyine Etkisine Yönelik Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata	Beta (β)	t	p
Sabit	106.949	2.639		40.522	< .001
Cinsel Mitlere İnanma	-0.311	0.046	-.337	-6.693	< .001
R = .337	$R^2 = .114$		$F(1, 349) = 44.798$, $p < .001$		

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA

Yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinde cinsel mitlere inanma düzeyleri ve cinsel öz-yeterlilik düzeylerini ölçebilecek ölçme araçları geliştirmek ve bu ölçme araçları kullanılarak cinsel öz-yeterlilik ile cinsel mitlere inanma düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmaktadır. Çalışma kapsamında bulgular analiz edilerek yorumlanmış ve alt problemlere dayalı analizlerin sonuçları sunulmuştur. Elde edilen sonuçlar, literatürdeki benzer çalışmalarla karşılaştırılarak tartışılmıştır. Ayrıca, gelecekte bu alanda yapılabilecek araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri

Çalışmanın birinci araştırma sorusuna uygun olarak, Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin geliştirilmesi süreci ele alınmış ve psikometrik özellikleri incelenmiştir. Ölçek, katılımcıların çeşitli cinsel sağlık uygulamalarını gerçekleştirmeleri hususundaki bilgi, beceri ve rahatlıkları olarak tanımlanan öz-yeterliliklerini yordamak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, 5'li Likert tipi 24 maddeden oluşan tek faktörlü bir yapıya sahip olup, cinsel öz-yeterlilik seviyesini iyi derecede ölçebilecek geçerliliğe ve güvenirliğe (Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.932) sahiptir.

Cinsel öz-yeterlilik, kişinin cinsellikle ilgili belirli bir sonucu gerçekleştirme becerisine ilişkin algılanan kontrolü veya güveninin belirleyicisidir ve farklı cinsel davranış biçimlerini belirlemek için iyi bir yordayıcıdır (Closson vd., 2018). CÖY, kişinin sağlıklı yakın ilişkiler kurabilmesi ve yürütebilmesi için gerekli etkili bir iletişim becerilerine sahip olma, yakın ilişkilerinden keyif ve zevk alabilme, riskli davranışları ve istenmeyen gebelikleri önleyebilme, istenmeyen cinsel tutum ve davranışları ret edebilme becerileri gibi birçok yapıyı içeren geniş bir kavramdır. CÖY, cinsel sağlık ve başta HIV olmak üzere CYBE'leri önleme alan yazınında sağlıklı cinsel davranışların keşfedilmesi, anlaşılması ve teşvik edilmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır (Örnek için bakınız; Ak, 2017; Assarzadeh vd., 2019; Boone vd., 2015;

Chilisa vd., 2013; Closson vd., 2018; Çelik, 2012; Ogallar-Blanco vd., 2023; Rostosky vd., 2008; Sarısoy vd., 2024).

Yukarıda ve Bölüm III’de de belirtildiği gibi CÖY üzerine yurt dışı kaynaklar oldukça çeşitlilik gösterirken, Türkiye’de ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışmaların büyük çoğunluğunda Çelik (2012) tarafından yurt dışından uyarlanmış 5 maddelik 8’li Likert tipi ölçek kullanılmıştır (Ak, 2017; Aksaray, 2020; Balcı 2022; Çelik, 2012; Dikbiyık Boz, 2019; Kamalak, 2023; Karataş, 2022; Mammadov. 2023; Sarısoy vd., 2024; Yiğit, 2018). Araştırmada geliştirilmiş olan ve analizler sonrası geçerliliği ve güvenilirliği ortaya konmuş olan Cinsel Öz-Yeterlilik Ölçeğinin hem farklı cinsel davranışların [‘cinsel sağlık bakımı’(1., 16., 17., 19. ve 21. maddeler), ‘güvenli cinsellik’ (2., 5., 6., 8., 10., 18., 20. ve 22. maddeler) ‘cinsel ilişkiler ve iletişim’ (4., 7., 9., 11., 23. ve 24. maddeler) ve ‘cinsel haklar ve eşitlik’(3., 12.-15. maddeler)] yordayıcısı hem de Türk kültürüne uygun kapsamlı, tutarlı, geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Bu özellikleri nedeniyle tarafımızdan geliştirilen CÖY ölçeğinin cinsel sağlığın geliştirilmesine yönelik eğitim ve tanıtım müdahalelerinin planlanması ve uygulanmasında özgün katkıları olacağı söylenebilir.

5.2. Cinsel Mit Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri

Çalışmanın ikinci araştırma sorusuna uygun olarak, Cinsel Mit Ölçeğinin geliştirilmesi süreci ele alınmış ve psikometrik özellikleri incelenmiştir. Ölçek, katılımcıların cinsellikle ilgili çeşitli yanlış, hatalı ve nesiller boyunca tekrarlanan bilgiler olan cinsel mitlere inanç düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçek 4’lü Likert tipi 26 maddeden oluşan tek faktörlü bir yapıya sahip olup, cinsel mitlere inanç seviyesini iyi derecede ölçebilecek geçerliliğe ve güvenilirliğe (Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.931) sahiptir.

Yapılan alan yazın taramasında hem yurt dışında hem de yurt içinde bu konuda çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Örnek, Ak, 2017; Ejder Apay, vd., 2013b; Evcili, 2016; Guerra vd., 2019; Monterde-i-Bort vd., 2024). Literatürde elde edilen verilere göre birçok araştırmacı Zilbergeld tarafından geliştirilen, 17 cinsel mitemden oluşan “Cinsel Mitler Ölçeği”ni kullanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen bu ölçek, ağırlıklı olarak cinsel öz-yeterlilik ile bağlantılı mitleri içeren maddeler seçilerek oluşturulmuştur. Cinsel öz yeterliliğe nazaran ülkemizde cinsel mit üzerine yapılan çalışmalar daha fazladır. Bu çalışmada geliştirilen cinsel mit ölçeği de alan yazına çeşitlilik açısından katkı sunacağı düşünülmektedir.

5.3. Üniversite Öğrencilerin Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Çalışmanın üçüncü araştırma sorusuna uygun olarak, üniversite öğrencilerinin cinsel öz-yeterlilik düzeyleri öngörülmeye çalışılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak geliştirilen CÖY ölçeğinden alınabilecek puanların 1.0-2.3 arası düşük düzey, 2.4-3.7 arası orta düzey ve 3.8-5.0 arası yüksek düzey cinsel öz-yeterliliğin yordayıcısı olarak değerlendirilmiştir. Düşük cinsel öz yeterlilik düzeyi, katılımcıların ilgili cinsel davranışları gerçekleştirmeye dair kendilerine olan inançlarının düşük olduğu anlamına gelirken, yüksek cinsel öz yeterlilik düzeyi ise, cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili beceri ve davranışları sergileyebileceklerine dair inançlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Tablo 4.22’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin yüksek düzeyde cinsel öz-yeterliliğe sahip oldukları söylenebilir. Yine Tablo 4.22’den görüldüğü gibi öğrencilerin ‘cinsel haklar ve eşitlik’ (3., 12.-15. maddeler) konusunda CÖY’leri 3.89-4.16 arasında değişen ortalama ile diğer yordayıcılara göre daha düşüktür.

Bandura’nın Sosyal Bilişsel Kuramının merkezi kavramlarından biri olan öz-yeterlilik kavramı, insanların hayatlarını etkileyen olayları kontrol edebilme yeteneklerine ilişkin yargılarını içerir. Bireylerin ne yapacakları, hangi eylem yollarını izleyecekleri, etkinliklere ne kadar emek harcayacakları, engeller ve başarısızlıklar karşısında ne kadar dayanacakları gibi işlevsel yeteneklerine olan inancıdır (Bandura, 1989). Öz-yeterlilik, bireylerin, motivasyonu, olumlu davranışlar sergileme yeteneklerine olan güvenini artırır, sosyal çevrelerindeki durumlar üzerinde kontrol sahibi olabilecekleri düşüncesini güçlendirir. Öz-yeterlilik, çeşitli sağlık davranışlarının öngörücüsü, bireysel davranış değişikliğinin de önemli bir parçasıdır ve cinsel sağlıkla ilgili anlaşılması gereken en temel kavramlardan biri cinsel öz-yeterliliktir. CÖY, kişinin cinsel yaşam üzerindeki kontrolüne, cinsel bir etken olarak kişinin yeterliliğine ve yeteneğine, güvenli cinsel eylemde bulunma yeteneğine, cinsel partner olarak uygunluğuna ve cinsel tatmin elde etme yeteneğine odaklanır (Assarzadeh vd., 2019). Bireyin cinsel olarak kendini yeterli hissetmesi durumunda diğer bireylerle kurduğu fiziksel ve duygusal ilişkilerin de daha normal ve sağlıklı olması beklenmektedir (Yiğit, 2018). Bireylerde daha yüksek cinsel öz-yeterlilik düzeyine sahip olmak, istenmeyen cinsel ilişkiye girme olasılığını düşürmekte, riskli davranışlardan kaçınmalarını sağlamakta, cinsellikleriyle ilgili daha bilinçli ve doğru kararlar alabilmelerine yardımcı olmakta ve cinsel sağlık ve refahlarını artıracak tutum ve davranışlar içerisinde olmalarını sağlamaktadır (Closson vd. 2018; Ogallar Blanco vd., 2023; Tomasevic, 2022).

Bulguları dikkate aldığımızda katılımcıların CÖY düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu sonuç, gençler açısından oldukça olumlu bir yordayıcıdır. Ancak kapsamlı cinsel sağlık eğitiminin içeriğinde yer alan ‘CYBE ve Önlenmesi’, ‘Yakın İlişkiler’, ‘İletişim Becerileri’, ‘İnsan Hakları, Cinsel Haklar ve Eşitlik’, ‘Kültür, Toplum ve Cinsellik’ gibi daha az bilinen konularda, bilgi-tutum-davranışların, öz-yeterlilikle ilişkisinin araştırılması ve farklı toplum kesimleri ve yaş grupları ile yapılacak karşılaştırmalı çalışmalarla bu bulguların desteklenmesinin daha doğru bir yaklaşım olacağı kanaatindeyiz. Cinsel öz-yeterlilik düzeyinin orta ve yüksek olması bireylerin çevresinde ve aile hayatında daha sağlıklı kararlar almasını sağlar (Sarısoy ve ark., 2024).

Bu çalışmanın sonuçları, cinsel sağlığı desteklemek için eğitimsel ve tanıtım müdahaleleri planlamak için kullanılabilir.

5.4. Üniversite Öğrencilerin Cinsel Mitlere İnanç Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Çalışmanın dördüncü araştırma sorusuna uygun olarak, üniversite öğrencilerinin cinsel mit inanç düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak geliştirilen CM ölçeğinden katılımcıların 1.0-2.0 arası alabilecekleri puanların düşük düzeyde cinsel mite sahip olunulduğunu yani cinsellikle ilgili daha doğru düşüncelere sahip olduklarını, 2.1-4.0 arası puanlar ise yüksek düzeyde cinsel mit inancına sahip olunulduğunu göstermektedir. Yüksek cinsel mit inanç düzeyi, cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili yanlış, hatalı, abartılı, bilimsel olmayan bilgilerin, önyargıların bireyin düşüncelerinde hakim olduğunu göstermektedir. Tablo 4.23’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin yüksek düzeyde cinsel öz-yeterliliğe sahip oldukları söylenebilir. Ölçekte yer alan 26 maddeden 9’unun (1.-3., 7., 9., 12.,17., 25. ve 26. maddeler) ortalaması 2.0’nin altındadır. Bu maddelerin çoğunlukla kadın-erkek rolleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Yani günümüz gençliğinin kadın-erkek rollerine geçmiş kuşaklara göre daha eşitlikçi yaklaştığı söylenebilir. Ancak, gençlerin CYBE’ler ve önlenmesi konusunda yeterli bilimsel bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir (Tablo 4.23).

Cinsel mitler, abartılı, bilimsel kanıtlara dayanmayan, toplum tarafından üretilen ve kulaktan kulağa yayılan yanlış inanışlardır. Cinsel mitler, kaygı ve utanç duygusunun artmasına, cinsel işlev bozukluklarına, yaşam doyumunun azalması ve benzeri birçok sorunun temelinde yer alan cinsel refahın önündeki engellerden biridir (Ak, 2017; Avcıoğlu,2022; CETAD, 2006b, 2006c; Coşkun, 2020). Bütün kültürlerde (örnek için bakınız; Ahmed vd., 2020; Ejder Apay vd., 2013b; Garcia ve de Guevara, 2017; Guerra vd., 2019; Monterde-i-Bort, 2023), sağlık çalışanlarında dahil toplumun her kesiminde (örnek için bakınız; Bayraktar, 2021;

Döndü Temin, 2024; Özdemir ve Yılmaz, 2020) görülen, kuşaklar boyu devam eden (Atabey vd., 20) cinsel mitler üreme sağlığı başta olmak üzere, ruhsal ve sosyal anlamda da bireylerin sağlıklı ilişkiler kurmasını zorlaştırabilir. Örneğin Ejder Apay ve çalışma arkadaşlarının (2013b) Türk ve Polonyalı üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları bir çalışmada, savunulan mitler farklılık gösterse de her iki ülkede de cinsel mitlere benzer düzeyde inanç olduğu rapor edilmiştir (Apay vd., 2013b). Kültürel faktörler, sosyal normlar ve dini inançlar kişinin cinselliğe bakış açısını etkileyen en önemli faktörlerdendir. Dünyanın her bölgesinde cinselliğe uzaktan yaklaşıldığı ve bunun dini kurallardan, toplumsal değerlerden ve tabulardan kaynaklandığı belirtilmektedir. Türkiye’de cinselliğin ayıp ya da günah olduğu, evlenmeden önce cinsel ilişkide bulunmanın yasak olduğu, erkeğin cinsel ilişkide daha aktif olması gerektiği düşüncesi yaygındır (Evcili ve Gölbaşı, 2019; Guerra vd., 2019). Doğru olmayan veya eksik öğrenilen bilgiler kaygıya, suçluluk duygusuna ve farklı korkulara neden olur. Mitler, cinsel çeşitliliği ve farklılıkları anlamayı engelleyerek toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve ayrımcılığı körükleyebilir. Mitlerin bir başkası tarafından da onaylanıyor olması ve bilginin aktarımında yanlış bilgilerin ön plana çıkması cinsel işlev bozukluğuna sebep olacağı, yapılan birçok çalışmada ifade edilmiştir (Avcıbay, 2020; İncesu, 2007; Kayır, 1996; WHO, 2016).

Cinsel konular tabu olup, okullarda cinsellik konusunda verilen eğitim minimum seviyede olduğu görülmektedir. Okullarda verilen cinsel eğitim programlarının yetersizliği, öğrencilerin cinsellikle ilgili doğru bilgiye ulaşmalarını zorlaştırmakta ve yanlış inanışların yaygınlaşmasına katkıda bulunmaktadır. Ergenlik döneminde değişen vücut yapıları hakkındaki yetersiz bilgi gençleri endişelendirmekte, korku, utanç gibi değişik duygularla mücadele etmekte zorlanmaktadırlar. 2023 Türkiye Gençlik Araştırmasına (2024) göre, “gençlerin ergenlik dönemindeki fiziksel, psikolojik ve cinsel değişimlerle ilgili bilgilerinin sınırlı olduğunu ortaya koymuşlardır. Gençlerin %16’sı (E:26, K:4) kadınlardaki, %10’u (E:11, K:9) ise erkeklerdeki ergenlik dönemine ait değişiklikleri, yine erkeklerin %23’ü ve kadınların %17’si kadın organlarını, erkeklerin %15’i ve kadınların %26’sı erkek organlarını” bilmediklerini belirtmişlerdir (UNFPA, 2024). Ayrıca, ebeveynler cinsel bilgi konusunda bilgi vermekte isteksiz olabilir ya da kendi bildikleri yanlış bilgileri de çocuklarına aktarabilirler (CETAD, 2006a). Cinsel mitlerin gelişiminde ailenin öğrenim düzeyinin önemli olduğu düşünülmektedir (Aygin, 2017). Özsoy ve Bulut (2017), hemşirelik öğrencileriyle yaptıkları çalışmada cinsel sağlık bilgisi dersi öncesi ve sonrasında anlamlı düzeyde farklılık belirlemişlerdir. Bu nedenle cinsellik konusunda verilecek eğitimin, formal eğitimin her aşamasında bireyin yaşına uygun eğitimle, yaşam boyu devam eden bir işleyişte olması

gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerde ilkokulun ilk yıllarından itibaren çocuğun yaş ve ihtiyaçlarına yönelik kapsamlı cinsel eğitim programları uygulanırken, ülkemizde cinsel eğitimin karşılanmasında örgün eğitimin yetersiz kaldığı görülmektedir (Yücesan, 2018). Okul müfredatında sadece 7. sınıf 6. ünite ‘Canlılarda Üreme, Büyüme ve Gelişme’ ve 11. sınıf 13. hafta ‘İnsanda Embriyolojik Gelişim Süreci’ konuları ele alınmıştır. Bütün bu durumlar, cinsellikle ilgili konuların yetersiz olduğunu göstermekte olup bireylerin farklı kaynaklara yönelmesi ve yanlış bilgiler edinmesine yol açmaktadır (CETAD, 2006c; Ercan, 2005) .

Çalışmamızda öğrencilerin en çok katıldıkları mit ‘Erkekler romantik ilişkilerde cinsel ilişkiyi her zaman ister.’ mitidir. Bu mit, Türkiye’de yapılmış cinsiyet karşılaştırmalı çalışmalarda da benzer şekilde yaygın olarak inanılan bir mittir. Ejder Apay ve arkadaşlarının (2013a) çalışmasında %56.7’si, Aygin ve arkadaşlarının (2017) çalışmasında %73.9, Bostancı ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında ise %58 ile en çok onaylanan mittir. Çalışmamızda bu mit öğrencilerin %60.4’ü tarafından onaylanmıştır. Cinsel mitler ile ilgili bulguların alan yazın ile uyumlu olduğunu söyleyebiliriz: Bu çalışmadan elde edilen bulguların da diğer benzer çalışmalarda olduğu gibi kadın-erkek rolleri ile ilgili mitlerin hala yaygın olduğunu göstermektedir (CETAD, 2006a). Geleneksel olarak toplumda erkeğe aktif olma, sorumluluk alma, cinsel ilişkiyi başlatma ve sürdürme gibi sorumluluklar üstlendiği gibi kadınlara ise pasif roller vermiştir (Bostancı, 2019; Karabulutlu, 2018).

Yanlış inanışlar ve abartılı söylemler içeren cinsel mitler kulaktan kulağa aktarılabilir (Aygin ve ark., 2017). Başkasından aktarılan bu informal yanlış inanışlar ve söylemlerle cinsel mit inanışlarının artacağı aşikârdır. Toplumda giderek artan cinsel mitler ile kulaktan duyulan yanlış bilgilerin olması, tüm bunları cinsel ilişki sırasında uygulamaya çalışan bireylerde cinsel işlev bozuklukları görülebilmektedir. Cinsellikle ilgili söylemler, toplum ruh sağlığını ve bireyin cinsel sağlığını olumsuz yönde etkileyebilir. Toplumun doğru bilgilerle yönlendirilmesini sağlayacak olan eğitimcilere ve sağlık çalışanlarına bu anlamda birçok sorumluluk düşmektedir (Özdemir ve Yılmaz, 2020).

Cinsel mitlerin oluşmasında rol oynayan etmenlerin belirlenmesi, bunların ortadan kaldırılmasına yönelik tedbirlerin temelini oluşturacaktır. Cinsel mitler, cinsel yaşamda kişilerarası iletişimin önünde büyük bir engeldir (Aker vd., 2019). Bir başka çalışmada, bilgi eksikliğinin ötesinde, zayıf iletişim, prezervatif kullanımına ilişkin mitler ve eş iletişimini engelleyen cinsiyet stereotipleri gibi faktörlerin önemine de işaret edilmektedir (Güngör, 2011; Karaca, 2018; Kocagöz, 2008).

5.5. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetleri ile Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeyleri ve Cinsel Mitlere İnanma Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Sonuç ve Tartışma

Çalışmanın beşinci ve altıncı araştırma sorularına uygun olarak, üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri ile cinsel öz-yeterlilik düzeyleri ve de cinsel mitlere inanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Tablo 4.24'e göre cinsiyetin cinsel öz-yeterlilik üzerinde anlamlı bir etkisi gözlenmezken ($p = .433$), cinsel mit üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur ($p = .000$). Buna göre erkeklerin Cinsel Mit Ölçek ($t = -3.759$; $p < .001$) puanları kadınlardan anlamlı düzeyde yüksektir.

Cinsiyetin cinsel öz-yeterlilikle ilişkisini ele alan çalışmalarda da farklı sonuçlar elde edilmiştir. Closson ve çalışma arkadaşlarının (2018) yapmış oldukları bir çalışmada, genç erkeklerin kadınlardan daha yüksek kondom kullanımı öz-yeterliliğine, genç kadınların ise seks reddetme öz-yeterliliği erkeklerden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır (Closson vd., 2018). Viseskul ve çalışma arkadaşlarının (2015) yapmış oldukları bir çalışmada, cinsel öz-yeterlilik düzeyleri ile son 6 ayda seks yapma, birden fazla partnere sahip olma ve alkol kullanma gibi riskli davranışları arasında ters orantılı olduğunu belirlemişlerdir (Viseskul vd. 2015).

Cinsiyetin cinsel mit düzeyleri ile ilişkisini ele alan çalışmalarda da, kadınlarda cinsel mit puanlarının erkeklere göre daha düşük olduğu bulunmuştur (Aker vd. 2019; Evcili ve Gölbaşı, 2017; Karaçam Yılmaz vd., 2024; Özdemir ve Yılmaz, 2020).

Genel olarak, erkeklerin kadınlara göre cinsel mitlere daha fazla inandıkları ve cinsel öz-yeterlilik düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir (Karabulutlu, 2018). Bu durumun nedenleri arasında toplumsal cinsiyet rolleri, cinsel eğitimdeki eksiklikler ve medya aracılığıyla sunulan cinsellik imgesi gibi faktörler sayılabilir (Torun ve ark., 2011).

5.6. Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Öz-Yeterlilik Düzeyleri ve Cinsel Mitlere İnanma Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Sonuç ve Tartışma

Çalışmanın yedinci araştırma sorusuna uygun olarak, üniversite öğrencilerinin cinsel mit inanç düzeyleri ile cinsel öz-yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Cinsel Mit Ölçeği ile ölçülen cinsel mitlere inanma düzeyleri ve Cinsel Özyeterlilik Ölçeği ile ölçülen cinsel öz-yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişki, Pearson

korelasyon analizi ile incelenmiştir. Cinsel öz-yeterlilik ile cinsel mitlere inanma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta büyüklükte bir negatif korelasyon ilişkisi ($r = -.34$, $p < .001$) bulunmuştur (Tablo 4.25 ve Şekil 4.5). Cinsel mitlere inanma seviyesi 1 puan arttıkça, cinsel öz-yeterlilik seviyesinin 0.311 puan azalma eğilimi olduğunu bulunmuştur.

Elde edilen sonuçlar, bu iki ölçek arasında beklenen yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Cinsel mitlere daha fazla inanan öğrencilerin, cinsel öz-yeterliliklerinin daha düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgu, cinsel mitlerin bireylerin cinsel sağlıkları ve ilişkileri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Yüksek cinsel öz-yeterlilik düzeyine sahip bireyler, cinsel sorunlarla başa çıkma konusunda daha donanımlıdır ve daha sağlıklı cinsel ilişkiler kurma eğilimindedir (Ak, 2017).

Cinsel mitler, gerçekçi olmayan beklentilere, başarısızlık ve yetersizlik korkularını tetikleyerek cinsel uyumsuzluğa neden olurken; cinsel öz-yeterlilik ise bu duygularla baş edebilmeyi, sağlıklı cinsel kararlar almayı sağlayan ve böylece cinsel uyumu artıran önemli etmenlerdendir. Cinsel öz-yeterlilik ile ilgili bu etmenleri anlamak, insanların bilgilerini, tutumlarını, inançlarını veya davranışsal uygulamalarını geliştirebilir ve riskli cinsel davranışlarda azalmaya yol açabilir (Assarzadeh vd. 2019; Closson vd.2018).

5.7. Öneriler

Cinsel öz-yeterlilik, cinselliğe ve cinsel sağlığa yönelik eylemlerde ve tutumlarda olumlu, saygılı bir yaklaşım geliştirme, bireyin cinsel yaşamında sorumlu davranışlar sergileme, riskli davranışlardan kaçınma ve sağlıklı kararlar alma gibi bir dizi beceriyi geliştirme açısından anahtar bir yere sahiptir. Bireyin cinsel bağlamda başarılı işlevler gerçekleştirme ve karşılaştığı sorunlarla baş edebilme yeteneğine olan güvenidir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda yapılacak yeni çalışmalara ışık tutabilecek psikologlara, psikolojik danışmanlara, eğitimcilere, sağlık çalışanlarına ve diğer uzmanlara önerilerimiz şunlardır:

1) Bu araştırma her seviyedeki üniversite öğrencileriyle yürütülmüştür. Gelecekteki çalışmalarda farklı toplum kesimleri ve başta ergenler olmak üzere farklı yaş gruplarını içeren örneklem grupları ile doğrulayıcı faktör analizi yapılabilir.

2) Ölçekler ve ölçeklerden elde edilen bulgular, cinsel sağlığın geliştirilmesi için eğitim ve sağlık alanlarında planlama ve uygulama amaçlı araştırmalarda kullanılabilir.

3) Daha geniş bir soru havuzu oluşturularak, CÖY alt boyutlarına yönelik daha

kapsamlı bir CÖY ölçeği geliştirilmesi için temel olarak kullanılabilir.

4) CÖY ölçeğinin yeni araştırmalarda kullanılması ile elde edilecek bulgular, karşılaştırılarak topluluklardaki düşük cinsel öz-yeterliliklerin hangi boyutlarda olduğu belirlenerek buna uygun eğitim programları planlanabilir.

5) Çocuk ve ergenlerin doğası gereği cinsellik ve cinsel sağlık hakkındaki bilgi kaynağının ilk aşamasında ailelerin yer almaları gerekirken, çalışmamızda aileler ile cinsel sağlık sorunlarının konuşulmadığı bulunmuştur: CÖY ölçeğinin ilk halinde yer alan ‘Cinsel sağlık sorunlarım hakkında ailemle konuşabilirim.’ ifadesi en düşük faktör yüküne sahip olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. CÖY ölçeği, farklı yaş grubunda çocukları bulunan ebeveynler veya bakım sağlayıcılara da uygulanabilir ve aileler bu konuda eğitilebilir.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (2023). Adalet İstatistikleri. https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22042024115644ADalet_ist-2023CALISMALARI59.pdf <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi>
- Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (2023). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri 2023. https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22042024115644ADalet_ist-2023CALISMALARI59.pdf
- Addoh, O., Sng, E., & Loprinzi, P. D. (2017). Safe sex self-efficacy and safe sex practice in a Southern United States College. *Health promotion perspectives*, 7(2), 74.
- Ahmed, F. A., Younis, I., & Abdel-Fattah, M. (2020). Sexual myths in women. *Benha Journal of Applied Sciences*, 5(4 part (1)), 107-123.
- Ak, M. (2017). *Prematür ejakülasyon olgularında kaygı ve cinsel mitlere inanış düzeyi ile cinsel-özyeterlilik düzeyi ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akdemir, B. (2016). *Zihinsel yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumları ve etik durumlarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aker, S., Şahin, M., & Oğuz, G. (2019). Sexual myth beliefs and associated factors in university students. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 13(4), 472-480.
- Aksaray, B. (2020). *Gebelerin kendilerini algılamalarının cinsel özyeterlilik ve evlilik uyumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Aksöyek, A., & Canatar, T. (2015). Cinsellik ve cinsel eğitim. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 9(2), 54-58.
- Akça, M. Ş., Şahin, M., & Arslan, D. (2017). Öğrencilerin cinsel eğitime ilişkin öğretmen algısı. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 515-522.
- Alfassi, M. (2003). Promoting the will and skill of students at academic risk: an evaluation of an instructional design geared to foster achievement, self-efficacy and motivation. *Journal of instructional psychology*, 30(1).
- Algan, C. E. (2006). *Özel okullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin eğitimde bilgi teknolojileri kullanımı öz-yeterlilikleri ve derslerinde bilgi teknolojilerinden yararlanma durumları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Apay, S. E., Akpınar, R. B., & Arslan, S. (2013). Öğrencilerin cinsel mitlerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(2), 96-102.
- Asante, K.O., Doku, P.N., (2010). Cultural adaptation of the Condom Use Self Efficacy Scale (CUSES) in Ghana. *BMC Public Health* 10, 227. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-10-227>

- Aslan, M. (2023). *Gebelerin çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının cinsel mit inançlarına ve doğum korkusuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Türkiye Cumhuriyeti, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Assarzadeh, R., Khalesi, Z. B., & Jafarzadeh-Kenarsari, F. (2019). Sexual self-efficacy and associated factors: a review. *Shiraz E-Medical Journal*, 20(11). <https://doi.org/10.5812/semj.87537>.
- Avcıbay, B. (2020). Üniversite öğrencilerinin cinsel mitlere ilişkin inanç ve tutumları. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 10(3), 392-403. <https://doi.org/10.31020/mutfd.720744>
- Avcıoğlu, N. (2022). *Cinsel mitlerin ve cinsel bilginin kadınlarda cinsel işlev bozukluğu ve kaygı düzeyi ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Avery, L., & Lazdane, G. (2008). What do we know about sexual and reproductive health of adolescents in Europe? *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 13(1), 58-70. <https://doi.org/10.1080/13625180701617621>
- Aydın, M. (2019). Lisans öğrencilerinin cinsel sağlık eğitimi ve cinsel sağlık ile ilgili bilgi ve görüşleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 1-13. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/705287>
- Aygin, D., Açıl, H., Yaman, Ö., & Çelik Yılmaz, A. (2017). Üniversitede okuyan kadın öğrencilerin cinsel mitler ile ilgili görüşleri. *Androloji Bülteni*, 2017; 19(2):44-49
- Balcı, S. (2022). *İnflamatuvar bağırsak hastalığı olan bireylerin beden imajlarının cinsel doyum ve cinsel öz-yeterliliklerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balkanoğlu, C. (2019). *Üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili bilgi düzeyleri ve cinsel mitlere olan inanışı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Balta, D., & Ercan, H. (2022). Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği: Ergen Formunun Geliştirilmesi. *International Academic Social Resources Journal*, 7 (43), 1442-1449.
- Bandura, A. (2013). Self-Efficacy: The foundation of agency1. In *Control of human behavior, mental processes, and consciousness* (pp. 16-30). Psychology Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Macmillan.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational psychologist*, 28(2), 117-148.
- Bandura, A. (1990). Perceived self-efficacy in the exercise of control over AIDS infection. *Evaluation and program planning*, 13(1), 9-17.
- Bandura, A. (1988). Organizational application of social cognitive theory. *Australian Journal of Management*, 13 (2): 275-302.
- Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action. A Social Cognitive Theory. Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.

- Bayır, B. (2019). *Madde kullanım bozukluğu olan bireylere öz-yeterlilik kuramına göre verilen farkındalık temelli eğitimin öz-yeterlilik algısına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Bayraktar, N., K., (2021). *Hekimlerde cinsel mitler, kişilik özellikleri ve yaşam doyumu ilişkisi*. Tıpta Uzmanlı, Sağlık Bilimleri Üniversitesi , İzmir.
- Bayyığıt, T. (2021). *Özel eğitim öğretmenlerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ve hizmet içi eğitimleri için bir ihtiyaç analiz*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Beattie, S., Woodman, T., Fakehy, M. ve Dempsey, C. (2016) The role of performance feedback in the self-efficacy-performance relationship. *Sports, Exercise and Performance Psychology*, 5 (1), 1-19.
- Bennett-Brown, M., Smith, CR, Brammer, SE ve Chakraborty, J. (2024). Cinsel aktivite sırasında iletişimi genişletme modeli: Cinsel iletişim öz yeterliliği hangi rolü oynar? *İletişim Araştırma Raporları* , 41 (4), 221-231.
- Beyhan, A. (2022). *Genç yetişkin erkeklerin cinsellik algıları ve sağlıklı cinsellik eğitiminin bilgi ve davranışlara etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bleakley, A., Hennessy, M., Fishbein, M., & Jordan, A. (2009). How sources of sexual information relate to adolescents' beliefs about sex. *American journal of health behavior*, 33(1), 37-48. <https://doi.org/10.5993/AJHB.33.1.4>
- Boone, M. R., Cherenack, E. M., Wilson, P. A., & ATN 086/106 Protocol Team. (2015). Self-efficacy for sexual risk reduction and partner HIV status as correlates of sexual risk behavior among HIV-positive adolescent girls and women. *AIDS patient care and STDs*, 29(6), 346-353.
- Bor Ataman, N. (2020). *18-24 yaş arası evli kadınlara sağlık inanç modeline göre verilen eğitimin üreme sağlığı koruyucu tutumları ve aile planlamasına yönelik tutumlarına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Borg, C., de Jong, P. J., & Weijmar Schultz, W. (2011). Vaginismus and dyspareunia: Relationship with general and sex-related moral standards. *The journal of sexual medicine*, 8(1), 223-231.
- Bostancı, N., Buzlu, S., Tüfek, F., Kalaycıoğlu, D., Yıldırım, N., & Yılmaz, S. (2007). Üniversite öğrencilerinde cinsiyete göre cinsel mitler. 6. *Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi "Uluslararası Katılımlı" Kongre Özet Kitabı*, 156.
- Boydak Ş. (2024), *Çocukluk çağı travmaları ile cinsel işlev bozukluğu arasındaki ilişkide obsesif kompulsif belirtilerinin aracı rolü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Bulut, A., Çokar, M., Eylen, B., Akalın, A., Gürşimşek, I., Hamurcu, H., ... & Ortaylı, N. (2003). Cinsel Sağlık Eğitimi. *İstanbul: Ceren Yayın-Dağıtım*.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (3. baskı). Pegem Akademi.

- Can D., (2023). *Üniversite okuyan erkek öğrencilerin cinsel mitleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Cecil, H. ve Pinkerton, SD (1998). Koruyucu cinsel davranışlar için bir öz yeterlilik aracının güvenilirliği ve geçerliliği. *American College Health Dergisi* , 47 (3), 113-121.
- Ceylan, Ş., Artan, İ., & Adıbatmaz, F. B. K. (2020). Cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği: Güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(2), 468-490.
- Chilisa, R., Tlhabano, K., Vista, C., Pheko, M., Losike, N., Mosime, S., ... & Balogun, S. K. (2013). Self-efficacy, self-esteem and the intention to practice safe sex among Batswana adolescents. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 9(2), 87-95.
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD), (2006a). Bilgilendirme Dosyası 7: “Gençlik ve Cinsellik”. Ed: Karabey, S, Müftüoğlu N. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği. 69 s <https://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/43/pdf-dosyasini-indirmek-icin-tiklayiniz.pdf> (Erişim Tarihi: 06. 12. 2022).
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD), (2006b). Bilgilendirme Dosyası 1: “Cinsel Yaşam ve Sorunları”. Ed: Şahin, D., Şimşek, F., Seyisoğlu, H. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği. 70 s
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD), (2006c). Bilgilendirme Dosyası 6: “Erkek Cinselliği”. Ed: SUNGUR, M.Z. ve TARCAN, T. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği. 40 s
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD), (2006d). Bilgilendirme Dosyası 4: “Güvenli Cinsellik”. Ed: Özgülner, N. ve Pektaş, H. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği. 48 s
- Closson, K., Dietrich, J. J., Lachowsky, N. J., Nkala, B., Palmer, A., Cui, Z., ... & Kaida, A. (2018). Sexual self-efficacy and gender: A review of condom use and sexual negotiation among young men and women in Sub-Saharan Africa. *The Journal of Sex Research*, 55(4-5), 522-539.
- Closson, K. A. (2017). Sexual self-efficacy among adolescent men and women living in an HIV-hyper-endemic setting of South Africa. Simon Fraser University, Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Science in the Master of Science Program Faculty of Health Sciences
- Crosby, R. A., DiClemente, R. J., Salazar, L. F., Wingood, G. M., McDermott-Sales, J., Young, A. M., & Rose, E. (2013). Predictors of consistent condom use among young African American women. *AIDS and Behavior*, 17, 865-871.
- Corman L., (1996). *Cinsel dönem psikanaliz açısından çocuk eğitimi*. (çev. H. Portakal). Cem yayınevi, İstanbul, s. 63-76.
- Çalı, D. (2021). *Kadınlarda cinsel doyum üzerine, cinsel mitlerin ve ruminasyonun etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çakşak, A. (2018). Ergenlerde cinsel eğitim. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 4(11), 498-504.
- Çalışandemir, F., Bencik, S., & Artan, İ. (2010). Çocukların cinsel eğitimi: geçmişten günümüze bir bakış. *Eğitim ve Bilim*, 33(150).

- Çelik, E. (2012). *Evli bireylerin cinsel özgüven düzeyleri ile cinsel öz-yeterlik, evlilik yaşam doyumu ve cinsel utangaçlıklarının incelenmesi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çok, F., & Kutlu, Ö. (2010). *Ergenlerin cinsel eğitimi: Bir program denemesi*. Pegem Akademi.
- Coşkun, M. (2020). *Cinsel mitlerin evlilik doyumuna etkisine yönelik nitel bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Daştan V.N., (2019). *Cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin Bosna savaşında bir savaş stratejisi olarak kullanılması*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Değer, B. (2016). *Kızıltepe ilçe merkezi'ndeki ortaöğretim okulları'nda 9. ve 10. sınıf öğrencilerinde üreme sağlığı/cinsel sağlık eğitiminin bilgi, tutum ve davranışlarına etkisi*. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Deniz, Ü., & Altan, R. Y. (2019). Milli Eğitim Bakanlığı 0-36 aylık çocuklar için eğitim programında cinsel gelişim ve eğitim. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(3), 34-44.
- Derya, A. Y., Taşhan S. T., Uçar, T., Karaaslan, T. ve Tunç, Ö. A. (2017). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların cinsel tabulara etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi Archive*, 6(1), 1-8.
- Dikbiyik Boz, G. (2019). *Kök hücre nakli sonra uygulanan motivasyonel görüşmenin cinsel yaşıntı, cinsel öz-bilinç ve cinsel öz yeterliğe etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dinther, MV., Dochy, F. ve Segers, MS. (2011). Factors affecting student self-efficacy in higher education. *Educational Research Review*, 6, 95-108.
- Doğan, O. (1999). *Tıp fakülteleri için davranış bilimleri: ders kitabı*. T.C. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Döndü T., M., (2024). *Erkek hemşirelerin cinsel mitlere inanma durumları ile cinsel doyumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Döring, N. (2010). Internet sexualities. *International handbook of internet research*, 171-185.
- Du, N., Liu, L., Zhang, L., & Yin, S. (2024). The impact of internet use on adolescents' health: empirical evidence from China. *Frontiers in Psychiatry*, 15, 1404574.
- Dworkin, S. L., & Santelli, J. (2007). Do abstinence-plus interventions reduce sexual risk behavior among youth?. *PLoS medicine*, 4(9), e276.
- Edison, B., Bhochhibhoya, S., Baumler, E. R., Markham, C. M., Peskin, M. F., Shegog, R., ... & Reidy, D. E. (2024). Self-efficacy to refuse sex mediates the relationship between dating violence victimization and sexual risk behavior. *Journal of Adolescent Health*, 74(3), 531-536.
- Eisenberg, M. E., Madsen, N., Oliphant, J. A., & Sieving, R. E. (2013). Barriers to providing the sexuality education that teachers believe students need. *Journal of school health*, 83(5), 335-342.
- Ejder Apay S., Akpınar, R. B., & Arslan, S. (2013a). Öğrencilerin cinsel mitlerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(2), 96-102.

- Ejder Apay, S., Nagorska, M., Balcı Akpınar, R., Sis Çelik, A., & Binkowska-Bury, M. (2013). Student comparison of sexual myths: two-country case. *Sexuality and Disability*, 31, 249-262.
- Ekmen, B. U., Özkan, M., Gül, T. (2017). Infertilite tedavisi gören kadınlarda cinsel mitlere inanma düzeyi. *Klinik Psikiyatri*, 20, 209-217
- Engindeniz F.T., Dinçgez B., Şimşek D., (2023). A hidden burden on public health: adolescent pregnancy and increased adverse perinatal outcomes, *Turkish Journal Of Public Health*, 3, 361 – 370. <https://doi.org/10.20518/tjph.1285907>
- Enstitüsü, H. Ü. N. E. (2019). 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, TC Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK. Ankara. Türkiye.
- Ercan, H. (2005). Türkiye’deki gazetelerde cinsellik. *Türk AIDS-HIV Dergisi*, 8(2), 61-69.
- Escobar-Chaves, S. L., Tortolero, S. R., Markham, C. M., Low, B. J., Eitel, P., & Thickett, P. (2005). Impact of the media on adolescent sexual attitudes and behaviors. *Pediatrics-English Edition*, 116(1), 303-326.
- Evcili, F. (2016). *Akran eğitimi modelinin üniversite öğrencilerinin cinsel mitlerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Evcili, F. ve Golbasi, Z. (2019). The effect of peer education model on sexual myths of Turkish university students: An interventional study. *Perspect Psychiatr Care.*, 55(2), 239-248.
- Fadul, R., Garcia, R., Zapata-Boluda, R., Aranda-Pastor, C., Brotto, L., Parron-Carreño, T., & Alarcon-Rodriguez, R. (2019). Psychosocial correlates of vaginismus diagnosis: A case-control study. *Journal of sex & marital therapy*, 45(1), 73-83.
- García, I. M. L., & de Guevara, N. M. L. (2017). Myths about sexual health. In *The Textbook of Clinical Sexual Medicine* (pp. 367-386). Cham: Springer International Publishing.
- García-Vega, E., Robledo, E. M., García, P. F., & Izquierdo, M. C. (2012). Sexualidad, anticoncepción y conducta sexual de riesgo en adolescentes. *International journal of psychological research*, 5(1), 79-87.
- Gerke, D., Budd, E. L., & Plax, K. (2016). Measurement noninvariance of safer sex self-efficacy between heterosexual and sexual minority black youth. *Journal of the Society for Social Work and Research*, 7(3), 569-584.
- Goldfarb, E. S., & Lieberman, L. D. (2021). Three decades of research: The case for comprehensive sex education. *Journal of Adolescent health*, 68(1), 13-27.
- Gölbaşı, Z. (2002). *Adölesan kızlara yönelik okula dayalı üreme sağlığı eğitiminin etkinliği*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Guerra, C., Del Río, F. J., Cabello, F., & Morales, I. M. (2019). Creation and validation of a scale of sexuality for adolescents: Scale of Myths about Sexuality. *Revista Internacional de Andrologia*, 17(4), 123-129.
- Gülsün, M., Ak, M., & Bozkurt, A. (2009). Marriage and sexuality from a psychiatric point of view. *Current approaches in psychiatry*, 1(1), 68-79.
- Güner, T. ve Harmancı S., B. (2023). Vajinismus tanısı alan ve almayan kadınların cinsel mitleri cinsel öz-yeterlilikleri ve ilişki doyumlarının karşılaştırılması, *Journal of Pure Social Sciences*, 4(7), 25-34.

- Güngör, H., Yılmaz, M., & Çelik, S. (2011). Romantizm ve eş seçimi tutum ölçeğinin uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(36), 180-188.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2019). 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara.
- Heslin, P.A., & Klehe, U.C. (2006). Self-efficacy. In S. G. Rogelberg (Ed.), *Encyclopedia of Industrial/Organizational Psychology* (Vol. 2, pp. 705-708). Thousand Oaks: Sage.
https://www.researchgate.net/publication/228210952_Self-efficacy
- Humphreys, T. P., & Kennett, D. J. (2010). The reliability and validity of instruments supporting the sexual. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 19(1-2), 1-13.
- İncesu, C. (2007). Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi: Cinsel Yaşam ve Sorunları, Bilgilendirme Dosyası. *İstanbul: Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği yayınları*.
- İmamoğlu, S. (2008). *Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS), (2024). *Fact Sheet 2024*, https://www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/UNAIDS_FactSheet_en.pdf
- Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS), (2022). *Fact Sheet 2022*, https://www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/UNAIDS_FactSheet_en.pdf (Erişim Tarihi: 03. 01. 2023)
- Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS), (2021). *UNAIDS data*, https://www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/JC3032_AIDS_Data_book_2021_En.pdf (Erişim Tarihi: 03.01.2023)
- Kadioğlu, H. (2005). *Yetişkin ve akran liderli cinsel eğitimin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin cinsellikle ilgili bilgi ve tutumları üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kahraman, S., Kaya, ME, & Erez, İ. (2021). Yetişkinlerde Mükemmeliyetçilik ve Cinsel Mitler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 3 (3), 175-182.
- Kamalak, H. (2023). *Menopoz döneminde cinsel disfonksiyon yaşayan kadınlarla yapılan motivasyonel görüşmelerin cinsel yaşam kalitesi ve öz-yeterliğe etkisi*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kandemir, Z. K., Albayrak, A., & Karaazim, M. (2023). Cinsellik ve Ebeveyn Tutumlarının Cinsel Mitler Üzerine Bir Derleme. *ISPEC International Journal of Social Sciences & Humanities*, 7(3), 727-745.
- Karabulutlu, Ö. (2018). Üniversite öğrencilerinde cinsiyete göre cinsel mitler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(3), 155-164.
- Karaca, B. K. (2018). *Cinsel yönelimin cinsel mitler, yetişkin bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul.

- Karahan, H. (2023). *Kars'ta ikinci basamak bir hastaneye başvuran gebelerde istenmeyen gebelik sıklığı ve istenmeyen gebelikleri etkileyen faktörlerin incelenmesi*. Tıpta Uzmanlık, Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kars.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Ödülü.
- Karataban, E., & Balcıoğlu, İ. (2021). Cinsel yönelime ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıkların nefret suçları bağlamında incelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 7(2), 169-190.
- Karataş, N. Z. (2022). *Aile Hekimliği Birimlerine Başvuran Kadınların Evlilik Hoşnutsuzluğu Ve Cinsel Özyeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin Araştırılması*. Uzmanlık Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Katz, J., & Schneider, M. E. (2015). (Hetero) sexual compliance with unwanted casual sex: Associations with feelings about first sex and sexual self-perceptions. *Sex Roles*, 72, 451-461.
- Kayır A. (1996). Cinsel mitler. *Ero cinsel yaşam ansiklopedisi*. Milano: AMARE Gruppo; 2: 26-28
- Kearney, C. A. (2008). School absenteeism and school refusal behavior in youth: A contemporary review. *Clinical psychology review*, 28(3), 451-471.
- Kennedy, E. C., Bulu, S., Harris, J., Humphreys, D., Malverus, J., & Gray, N. J. (2014). "These issues aren't talked about at home": a qualitative study of the sexual and reproductive health information preferences of adolescents in Vanuatu. *BMC Public Health*, 14, 1-12.
- Khumsaen, N., & Stephenson, R. (2017). Beliefs and perception about HIV/AIDS, self-efficacy, and HIV sexual risk behaviors among young Thai men who have sex with men. *AIDS Education and Prevention*, 29(2), 175-190.
- Kılavuz M. (2023). *Üreme çağı kadınlarına cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmaya yönelik öğrendiğini anlat yöntemiyle verilen eğitimin davranışlarına etkisi*. Doktora Tezi, Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep
- Kilci, Ş., Özsoy, S., (2019). Evlilik hazırlığı yapan çiftlerin cinsel mitlere inanma durumları ve etkileyen faktörler, *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 5(2);1-28
- Kisaakye, P., Bukuluki, P., Wandiembe, S. P., Kiwujja, V., Kajungu, C., Mugwanya, W., ... & Kaikai, F. (2023). How self-efficacy and agency influence risky sexual behavior among adolescents in Northern Uganda. *Adolescents*, 3(3), 404-415.
- Kocagöz, S. Z. (2008). *Cinsel İşlev Bozukluğu Tipleri ne Cinsel Mitler Arasındaki İlişki*. Uzmanlık Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Koptagel, G. (2001). *Davranış bilimleri: Tıpsal psikoloji*. Nobel Tıp Kitabevleri.
- Kora, K. ve Kayır, A. (1996). Cinsel roller ve cinsel mitler. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 9, 55-58
- Köseoğlu, M. (2021), *Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesinde Birleşmiş Milletlerin (BM) eğitim faaliyetlerinin iletişimsel rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Kumcağız, H., (2020). *Cinsel sağlık eğitimi*, (3. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.

- Kurt, A. (2022). *Zihinsel yetersizliği olan çocuklara verilen cinsel sağlık ve gelişim eğitiminin etkinliğinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak.
- Kürtüncü, M., Uzun, M., & Ayoğlu, F. N. (2015). Ergen eğitim programının riskli sağlık davranışları ve sağlık algısına etkisi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 187-195.
- La, J., Roberts, NH. ve Yafi, FA. (2018). Diet and male sexual health. *Sexual Medicine Reviews*, 6, 54-68.
- Leung, H., Shek, D. T., Leung, E., & Shek, E. Y. (2019). Development of contextually-relevant sexuality education: Lessons from a comprehensive review of adolescent sexuality education across cultures. *International journal of environmental research and public health*, 16(4), 621.
- Linnenbrink, E. A., & Pintrich, P. R. (2003). The role of self-efficacy beliefs instudent engagement and learning inthe classroom. *Reading & Writing Quarterly*, 19(2), 119-137.
- Linnenbrink, E.A. ve Pintrich, PR (2002). Motivation as a facilitator of academic achievement. *School Psychology Review*, 31(3), 313-327.
- Lopez-Garrido, G. (2023). Bandura's self-efficacy theory of motivation in psychology. URL: <https://www.simplypsychology.org/self-efficacy>.
- Maddux, J. E. (Ed.). (2013). *Self-efficacy, adaptation, and adjustment: Theory, research, and application*. Springer Science & Business Media.
- Maddux, J. E. (1995). Self-efficacy theory: An introduction. In *Self-efficacy, adaptation, and adjustment: Theory, research, and application* (pp. 3-33). Boston, MA: Springer US.
- Mammadov, M. (2023). *Evlilik doyumu ve toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlar arasındaki ilişkinin cinsel öz yeterlik ve ilişkisel öz yeterlik aracılığı ile yapısal bir model çerçevesinde sınanması*, Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018). Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar), Ankara. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812312311937FEN%20B%C4%B0L%C4%B0MLER%C4%B0%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI2018.pdf>
- McGhee, ED (2014). *Cinsel Eğitim: Tarih, Tartışma ve Karar Alma Geçmişten nasıl ders çıkarabilir ve geleceği nasıl kararlaştırabiliriz?* Doktora tezi, Minnesota Üniversitesi.
- Monterde-i-Bort, H., Herrera, I., & Guardiola, C. (2023). Myths, Fallacies and" Machismo" Prejudices in the Practice of Sex: A Study on Attitudes and Knowledge for Sexual Life in a Large Spanish Sample. *Sexuality Research and Social Policy*, 1-18.
- Morris, J.L. and Rushwan, H., (2015). Adolescent sexual and reproductive health: The global challenges. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 131, 40-42.
- Muslu, G. K., & Aygün, Ö. (2017). Ergenlerin riskli sağlık davranışlarının ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(4), 242-250.
- Nyanzi, S., Nyanzi, B., & Kalina, B. (2005). Contemporary myths, sexuality misconceptions, information sources, and risk perceptions of Bodabodamen in southwest Uganda. *Sex Roles*, 52, 111-119.

- Ogallar-Blanco, A. I., Lara-Moreno, R., & Godoy-Izquierdo, D. (2023). From prevention to promotion in women's sexual self-perceptions of efficacy: The sexual self-efficacy questionnaire. *Sexuality Research and Social Policy*, 20(3), 1188-1202.
- Öz, H. G., Sözer, G. A., & Yangın, H. B. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin cinsel mitlere inanma durumları ve etkileyen faktörler. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 136-145.
- Özcebe, H. (2000). *Kırsal alanda adolesan ve gençlerin üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeyinin saptanması ve bilgi düzeyinin artırılması için bir müdahale: Adolesan ve genç sağlık gönüllüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, Ö., & Yılmaz, M. (2020). Sağlık Profesyonellerinin cinsel mitlere inanma durumlarının belirlenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(3), 221-232.
- Özsoy, S., & Bulut, S. (2017). Cinsel sağlık bilgisi dersinin hemşirelik öğrencilerinin cinsel mitleri üzerine etkisi. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 3(2), 54-67.
- Öztürk, G. M., & Gök, N. F. (2021). Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarında cinsel eğitim unsurlarının incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(2), 403-419.
- Özyürek, A., Kürtüncü, M., Sezgin, E. ve Kurt, A., (2020). Üniversite öğrencilerinde çocuğa yönelik şiddete duyarlık ile sorumluluk duygusu ve davranışı arasındaki ilişki, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13 (1): 19-24
- Pajares, F. (2002). Gender and perceived self-efficacy in self-regulated learning. *Theory into practice*, 41(2), 116-125.
- Quinn-Nilas, C., Milhausen, R. R., Breuer, R., Bailey, J., Pavlou, M., DiClemente, R. J., & Wingood, G. M. (2016). Validation of the sexual communication self-efficacy scale. *Health Education & Behavior*, 43(2), 165-171.
- Ramdass, D. ve Zimmerman, B.J. (2008). The effects of self-correction strategy training on middle school students' self-efficacy, self-assessment, and mathematics department learning. *Journal of Advanced Academics*, 20(1), 18-41.
- Patoğlu, S., (2024). *Cinsel benlik şemalarının oluşumunda cinsel mitler ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Rao, T.S.S., Tripathi, A., Manohar, S., ve Tandon, A. (2024). Promoting sexual well-being. *Indian J Psychiatry*, 66(2), S262-S271.
- Rostosky, S. S., Dekhtyar, O., Cupp, P. K., & Anderman, E. M. (2008). Sexual self-concept and sexual self-efficacy in adolescents: A possible clue to promoting sexual health?. *Journal of sex research*, 45(3), 277-286.
- Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2023). Bulaşıcı Hastalık İstatistikleri 2023, <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/dokumanlar-bulasicihastaliklar.html> Sifiliz İstatistikleri 2023, https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/bulasici-hastaliklar-ve-erken-uyari-db/Dokumanlar/Istatistikler/Sifiliz_Istatistikleri.pdf Gonore İstatistikleri 2023, https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/bulasici-hastaliklar-ve-erken-uyari-db/Dokumanlar/Istatistikler/Gonore_ist.pdf Klamidya İstatistikleri 2023, <https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/bulasici-hastaliklar-ve-erken-uyari->

db/Dokumanlar/Istatistikler/Klamidya_Istatistikleri.pdf HIV/AIDS İstatistikleri 2023, https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/bulasici-hastaliklar-ve-erken-uyari-db/Dokumanlar/Istatistikler/Ek_HIV-AIDS_Istatistikleri.pdf (Erişim tarihi: 28.12.2024)

- Santelli, J. S., Kantor, L. M., Grilo, S. A., Speizer, I. S., Lindberg, L. D., Heitel, J., ... & Ott, M. A. (2017). Abstinence-only-until-marriage: An updated review of US policies and programs and their impact. *Journal of Adolescent Health*, 61(3), 273-280.
- Sarısoy, S., Tuğut, N., & Mehdiyeva, G. (2024). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumu ile Cinsel Öz-Yeterlilikleri Arasındaki İlişki. *Advances in Women's Studies*, 6(2), 55-64.
- Schunk, D. H. (2003). Self-efficacy for reading and writing: Influence of modeling, goal setting, and self-evaluation. *Reading & Writing Quarterly*, 19(2), 159-172.
- Schwarzer, R. ve Jerusalem, M. (1995). Generalized self-efficacy scale. *Measures in health psychology: A user's portfolio. Causal and control beliefs*, 1 (1), 35-37.
- Selam, G., Erensoy, H., & Luş, M. G. (2020). Investigation of the relationship between sexual myths and parent attitudes of Turkish women. *Nesne*, 8(17), 180-188.
- Senemoğlu, N. (2002). *Gelişim öğrenme ve öğretim*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sieving, R. E., McRee, A. L., McMorris, B. J., Beckman, K. J., Pettingell, S. L., Bearinger, L. H., ... & Secor-Turner, M. (2013). Prime time: sexual health outcomes at 24 months for a clinic-linked intervention to prevent pregnancy risk behaviors. *JAMA pediatrics*, 167(4), 333-340.
- Silva, S., Romão, J., Ferreira, C. B., Figueiredo, P., Ramião, E., & Barroso, R. (2024, November). Sources and Types of Sexual Information Used by Adolescents: A Systematic Literature Review. In *Healthcare* (Vol. 12, No. 22, p. 2291). MDPI.
- Stanger-Hall, K. F., & Hall, D. W. (2011). Abstinence-only education and teen pregnancy rates: Why we need comprehensive sex education in the US. *PloS one*, 6(10), e24658.
- Strecher, V., DeVellis, B., Becker, M. ve Rosenstock, I. (1986). The role of self-efficacy in achieving health behavior change. *Health Education Quarterly*, 13, 73-97.
- Şahbaz, T. (2017). *Cinsel mitlerin cinsel işlev bozukluğu ve kaygı üzerinde etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şenel, B. (2014). *Cinsel yönelim ayrımcılığının gündelik hayat yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şimşek, Ç. (2015). Sağlık çalışanlarının cinsel mit inançlarının cinsel doyumlarına etkisi. *Marmara Üniversitesi yayınları*.
- Tandoğan, Ö., & Oskay, Ü. (2019). İnternet ve cinsellik. *Androloji Bülteni*, 21(3), 119-122.
- Teke, H., & Melekoğlu, M. (2022). Erken Çocukluk Dönemi Cinsel Eğitim Çalışmalarının İncelenmesi: Sistemik Bir Derleme. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 144-160.
- Tomašević, T., Ukropina, S., Jovanović, V. M., Kvirgić, S., Čanković, S., & Milijašević, D. (2022). Self-efficacy and unwanted sexual intercourse: 'Reproductive health education programme for high-school students in Vojvodina'. *Slovenian Journal of Public Health*, 61(2), 93-100.

- Topatan, S. (2012). *Postpartum dönemde adölesanlara verilen üreme sağlığı eğitiminin etkinliği*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Torun, F. Torun, S.D, Özaydın, A.N., (2011). Erkeklerde Cinsel Mitlere İnanma Oranları Ve Mitlere İnanmayı Etkileyen Faktörler. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24:24-31
- Turan S., (2000), *Kültür, cinsel kimlikler, güç bağlamı*, Prof. Dr. Eyüp Kemerlioğlu'na Armağan, Sivas: Önder Matbaacılık.
- Turhan, O. N. (2015). *Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarına ilişkin bir ölçek geliştirme çalışması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tuzcuoğlu, N., Taşkaya, V., & Aslan, O. (2024). Türkiye ve Farklı Ülkelerdeki 0-6 Yaş Çocuklar İçin Hazırlanan Cinsel Eğitim Programlarının İncelenmesi. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 81-95.
- Türkiye Aile Sağlığı ve Planlama Vakfı (TAPV), (2023). Kadına Yönelik Şiddetin Sağlık Sistemi Boyutu: Araştırma Raporu Araştırma. <https://www.tapv.org.tr/wp-content/uploads/2024/04/TAPV-Kadina-Yonelik-Siddetin-Saglik-Sistemi-Boyutu-Arastirma-Raporu.pdf>
- Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV), (2022a). Okul Öncesinden Ortaöğretime Öğretim Programlarının ve Ders Kitaplarının Kapsamlı Cinsel Sağlık Eğitimi Bağlamında Analizi. <https://www.tapv.org.tr/wp-content/uploads/2022/11/tapv-okul-oncesinden-ortaogretime-ogretim-programlarinin-ve-ders-kitaplarinin-analizi-haziran-2022.pdf>
- Türkiye Aile Sağlığı ve Planlama Vakfı (TAPV), (2022b). Cinsel Sağlık Eğitimi Neden Müfredata Eklenmelidir? (Basın Bülteni 09 Kasım 2022), <https://turkiye.unfpa.org/en/news/why-should-sexual-health-education-be-added-curriculum>
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), (2024). 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Gününe İlişkin Basın Açıklaması. Erişim Adresi: <https://www.tihek.gov.tr/25-kasim-kadina-yonelik-siddete-karsi-uluslararasi-mucadele-gunune-iliskin-basin-aciklamasi-> (04 01 2024).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2024a). *Dünya nüfus günü*, (Haber Bülteni 09 Temmuz 2024), Sayı: 53680 <https://data.TÜİK.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2024-53680> (Erişim tarihi: 12.11.2024.)
- Türkiye İstatistik Kurumu (2024b). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, (Haber Bülteni 02 Ağustos 2024), <https://data.TÜİK.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvencilik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2023-53674>
- Türkmen, M., Ercan, H., Güney Karaman, N., & Çok, F. (2016). Adolescent health and development questionnaire: study of validation and reliability. *Route Educational and Social Science Journal*, 3(2), 1-16.
- Underhill, K., Operario, D., & Montgomery, P. (2007). Systematic review of abstinence-plus HIV prevention programs in high-income countries. *PLoS medicine*, 4(9), e275.

- United Nations (UN), (2024). World Population Prospects 2024: Summary of Results. UN DESA/POP/2024/TR/NO. 9. New York: United Nations. <https://desapublications.un.org/publications/world-population-prospects-2024-summary-results>
- United Nations (UN), (2000). Resolution adopted by the General Assembly (A/55/L.2) 55/2. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_55_2.pdf
- United Nations (UN), (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/70/1. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- United Nations (UN), (1993). Declaration on the elimination of violence against women. <https://digitallibrary.un.org/record/179739?v=pdf>
- UNESCO, 2023. Comprehensive Sexuality Education (CSE) Country Profiles <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000384494>
- UNESCO, (2020). Switched on: sexuality education in the digital space. Technical Brief. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000372784>
- UNESCO (2019). Facing the facts: the case for comprehensive sexuality education, UNESCO Global Education Monitoring Report. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368231> (Erişim: 19 01 2025).
- UNESCO (2018). UNESCO. International technical guidance on sexuality education: an evidence informed approach. Revised ed Paris: <https://doi.org/10.54675/UQRM6395> (Erişim Tarihi: 08.01.2023)
- United Nations Population Fund (UNFPA), (2024). 2023 Türkiye Gençlik Araştırması, Cinsel Sağlık ve reme Sağlığı ve ocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler Nicel Araştırması. (Basım Tarihi: Aralık 2024) https://turkiye.unfpa.org/tr/2023_TR_Genclik_Arastirmasi_Nicel_Arastirma
- United Nations Population Fund (UNFPA), (2020). Comprehensive Sexuality Education - Factsheet Series.
- United Nations Population Fund (UNFPA), (2014a). *International conference on population and development programme of action*. Twentieth Anniversary Edition Number of pages: 296.
- United Nations Population Fund (UNFPA), (2014b). *Operational Guidance for Comprehensive Sexuality Education: A Focus on Human Rights and Gender*: 76 <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/UNFPA%20Operational%20Guidance%20for%20CSE%20-Final%20WEB%20Version.pdf>
- United Nations Children's Fund (UNICEF), (2024). Sexual Abuse, <https://www.unicef.org/turkiye/topics/cinsel-istismar> (Basım Bülteni: 10.10.2024)
- United Nations Children's Fund (UNICEF), (2022). *Adolescent HIV Prevention*, <https://data.unicef.org/topic/hivaids/adolescents-young-people> (Erişim Tarihi: 03. 01. 2023).
- UNODC and UN Women, *Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides (United Nations publication, 2024)*.

<https://www.unodc.org/unodc/en/press/releases/2024/November/one-woman-is-killed-every-10-minutes-by-their-intimate-partners-or-other-family-members.html>

- Ünlü, İ., (2024). *Kadınların kişilik özelliklerinin cinsel mitlere inancı üzerine etkisinin belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Van der Bijl and Shortridge-Baggett, (2001). Self-efficacy: theory and measurement. *Scholarly Inquiry for Nursing Practice*, 13(189-207) https://www.researchgate.net/publication/11490001_The_theory_and_measurement_of_the_self-efficacy_construct
- Viseskul, N., Fongkaew, W., Settheekul, S. ve Grimes, RM (2015). HIV/AIDS ile yaşayan Taylandlı gençler arasında cinsel öz yeterlilikle ilgili faktörler. *Uluslararası AIDS Bakım Sağlayıcıları Derneği Dergisi (JIAPAC)* , 14 (5), 423-427.
- Wahba, M. M. (2020). Sexuality Education; Needed but Disputable?. *eLS*, 1, 613-622.
- Walker, C.O., Greene, B.A. ve Mansell, R.A. (2006). Identification with academics, intrinsic/extrinsic motivation, and self-efficacy as predictors of cognitive engagement. *Learning and Individual Differences*, 16, 1-12.
- Ward, L. M., & Rivadeneyra, R. (1999). Contributions of entertainment television to adolescents' sexual attitudes and expectations: The role of viewing amount versus viewer involvement. *Journal of sex research*, 36(3), 237-249.
- Whiting-Collins, L., Grenier, L., Winch, P. J., Tsui, A., & Donohue, P. K. (2020). Measuring contraceptive self-efficacy in sub-Saharan Africa: development and validation of the CSESSA scale in Kenya and Nigeria. *Contraception: X*, 2, 100041.
- World Association for Sexual Health. (2008). Sexual Health for the Millennium. A Declaration and Technical Document. Minneapolis, MN, USA: World Association for Sexual Health. https://www.worldsexualhealth.net/files/ugd/793f03_8aadd7aba671467dabc664104894d2dd.pdf?index=true
- World Health Organization (WHO), (2024a). Adolescent pregnancy. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent> (Erişim Tarihi: 10.04.2024)
- World Health Organization (WHO), (2024b). Sexually transmitted infections. [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/sexually-transmitted-infections-\(stis\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/sexually-transmitted-infections-(stis)) (Erişim Tarihi: 21.05.2024)
- World Health Organization (WHO), (2024c). Violence against women. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
- World Health Organization (WHO), (2021). *Gender and health*. <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/gender-and-health> (Erişim tarihi: 16.05.2023).
- World Health Organization [WHO]. (2019). *Adolescent sexual and reproductive health*. <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/adolescent-sexual-and-reproductive-health> (Erişim tarihi: 10.11.2022).

- World Health Organization [WHO]. (2016). What is health promotion? Erişim: <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/whatis-health-promotion> (Erişim Tarihi: 15. 12. 2022)
- World Health Organization (WHO), (2015). *Sexualhealth, human rights and the law*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/175556/9789241564984_eng.pdf (Erişim tarihi: 11.10.2023).
- World Health Organization (WHO), (2014). *Health for the world's adolescents: A Second chance in the second decade: Summary*. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/112750> (Erişim Tarihi: 15. 12. 2023)
- World Health Organization. (2010a). Developing sexual health programmes: A framework for action. <https://healtheducationresources.unesco.org/library/documents/developing-sexual-health-programmes-framework-action>
- World Health Organization. (2010b). Sexual and Reproductive Health and Research (SRH)Including the Human Reproduction Special Programme (HRP) <https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research/key-areas-of-work/sexual-health/defining-sexual-health>
- World Health Organization. (2010c). Guidelines for comprehensive sexuality education: kindergarten through 12th gradeSexuality Information and Education Council of the United States, SIECUS <https://healtheducationresources.unesco.org/library/documents/guidelines-comprehensive-sexuality-education-kindergarten-through-12th-grade>
- World Health Organization (WHO) (2006a). Defining sexual health: report of a technical consultation on sexual health, Erişim adresi: <https://www.cesas.lu/perch/resources/whodefiningsexualhealth.pdf> (Erişim Tarihi: 28-31. 01. 2002)
- World Health Organization (WHO). (2006b). Sexual and reproductive health Defining sexual health. Erişim: [https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research-\(srh\)/areas-of-work/sexual-health](https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research-(srh)/areas-of-work/sexual-health)
- World Health Organization (1975). Education and Treatment in Human Sexuality. The Training of Health professionals. Geneva. Technical Report Series,572.
- Yarber, W. L., & Sayad, B. W. (2010). Sexuality Education for Youth in the United States: Conflict, Content, Research and Recommendation. *Kwartalnik Pedagogiczny*, 2(216), 147-162.
- Yasmine, R., El Salibi, N., El Kak, F., & Ghandour, L. (2015). Postponing sexual debut among university youth: how do men and women differ in their perceptions, values and non-penetrative sexual practices? *Culture, health & sexuality*, 17(5), 555-575. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13691058.2014.972457>
- Yılmaz, B. B. (2019). *Cinsel mitler ile cinsel işlev bozukluklarının yaşam doyumunu yordama düzeyinin incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi,İstanbul.
- Yılmaz, Z. D. K., Ezgi, Ş. E. N., Ergin, G., Hasgöl, E., & Tokman, E. (2024). Cinsiyetler Arası Cinsel Mitler. *Gevher Nesibe Journal of Mmedikol and Health Sciences*, 9(1), 175-181.

- Yiğit, M. C. (2018). *Bireylerde benlik saygısı ve cinsel özyeterlilik ilişkisinde bilişsel çarpıtmaların rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Youssof, A. (2023). *Türkiye'deki yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgi durumları ve etkileyen faktörler*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi /Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Yücesan A, Alkaya SA. Okullarda Göz Ardı Edilen Bir Konu: Cinsel Sağlık Eğitimi. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 2018;25(2):200-9.
- Zeren, F. ve Gürsoy, E., (2018). Neden Cinsel Sağlık Eğitimi? *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(1): 29-33.
- Zorlu Kocagöz, S. (2008). *Cinsel işlev bozukluğu tipleri ve cinsel mitler arasındaki ilişki*. Uzmanlık Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

İnternet Kaynakları:

<https://kadincinayetlerininidurduracagiz.net/veriler/3129/2024-yilinda-erkekler-tarafindan-en-az-394-kadin-olduruldu-259-kadin-supheli-sekilde-olu-bulundu> (Erişim tarihi: 03.01.2025)

<https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 07.04.2023)

EKLER

EK 1: Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu İzni

E.444155-2024-05-02

Etik Kurul Otomasyonu

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu			
Oturum Tarihi : 02-05-2024	Oturum Sayısı : 9	Karar Sayısı : 38	
Etik Açısından Uygun			
Çalışma Adı	ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE CİNSEL MİTLERE İNANÇ DÜZEYİ İLE CİNSEL ÖZ YETERLİLİK DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ		
Araştırmacılar	Dr.Öğretim Üyesi Emine KAÇMAZOĞLU (Danışman) Yükseklisans Öğrencisi Sevgi KORKMAZ (Yardımcı Araştırmacı)		
Başkan			
Prof.Dr. Hakan ÖZDEMİR			
Kurul Üyeleri			
Kullanıcı pınar özbay		Prof.Dr. Yusuf BATAR	
Prof.Dr. Mehmet ÖNAL		Prof.Dr. Bilal ALTAY	
Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR		Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK	
Prof.Dr. Lütfiye ÖZDEMİR			

EK 2: Uygulama İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 20/05/2024-443878

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-50235129-302.99--443878
Konu : Öğr. Sevgi KORKMAZ (Araştırma İzni)

20/05/2024

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

İlgi : 20/05/2024 tarihli ve 443416 sayılı yazınız,

Enstitünüz, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı, Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Sevgi KORKMAZ'ın Dr. Öğr. Üyesi Emine KAÇMAZOĞLU danışmanlığında yürütmekte olduğu "Üniversite Öğrencilerinde Cinsel Mitlere İnanç Düzeyi İle Cinsel Öz Yeterlilik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasını Üniversitemiz de uygulama talebi uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Nusret AKPOLAT
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Dağıtım:
Gereği:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bilgi:
Dış Hekimliği Fakültesi Dekanlığına
Eczacılık Fakültesi Dekanlığına
Eğitim Fakültesi Dekanlığına
Fen Edebiyat Fakültesi Dekanlığına
Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Dekanlığına
Hemşirelik Fakültesi Dekanlığına
Hukuk Fakültesi Dekanlığına
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığına
İlahiyat Fakültesi Dekanlığına
İletişim Fakültesi Dekanlığına
Mühendislik Fakültesi Dekanlığına
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığına
Spor Bilimleri Fakültesi Dekanlığına
Tıp Fakültesi Dekanlığına
Devlet Konservatuvarı Müdürlüğüne
Yabancı Diller Yüksekokulu Müdürlüğüne

Dr. Sevgi KORKMAZ (Araştırma İzni)

EK 3: Sosyodemoğrafik Özellikler Formu**SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER FORMU**

Aşağıda sizinle ilgili demografik bilgiler yer almaktadır. Kendinize uygun olan seçenekleri işaretleyiniz ve noktalı yerlere ilgili cevabı yazınız.

1. Biyolojik cinsiyetiniz:

☐Kadın ☐Erkek

2. Yaşınız:**3. Okuduğunuz Bölüm:****4. Şimdiye kadar en uzun yaşadığınız yer:**

☐Köy ☐Kasaba ☐İlçe ☐Şehir ☐Büyükşehir

5. Aile yapınız:

- ☐Çekirdek aile
- ☐Tek ebeveynli aile (Lütfen belirtiniz: ☐ Anne ☐Baba)
- ☐Geniş aile
- ☐Diğer (Lütfen belirtiniz):

EK 4: Cinsel öz-yeterlilik Ölçeği

CİNSEL ÖZ YETERLİLİK ÖLÇEĞİ

YÖNERGE: Bireyler farklı durumlarda gösterdiği düşünce ve davranışları ile birbirlerinden ayrılırlar. Bu test bazı cinsellikle ilgili durumları gerçekleştirmede kendinize ne kadar güvendiğinizi ölçen bir testtir. Yer ve zamandan tasarruf edebilmek için aynı amacı taşıyan erkek ve kadınlara özel ifadeler slajla (.../...) ayırarak tek soruda ele alınmıştır (Örneğin; İlk adet kanaması (menstrüasyon)/ıslak rüya görme (rüyalanma) yaşınız).

Ölçekte yer alan kısaltmaların açıklamaları aşağıda belirtilmiştir:

CYBE: Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar

HIV: İnsan Bağışıklık Yetmezlik Virüsü

RIA: Rahim İçi Araç

Lütfen aşağıdaki öğelerin her birini gerçekleştirmede kendinize ne kadar güvendiğinizi gösteren rakamı işaretleyiniz;

- 1 = Hiç Güvenmiyorum,
- 2 = Biraz Güveniyorum,
- 3 = Emin değilim,
- 4 = Oldukça Güveniyorum,
- 5 = Son Derece Güveniyorum.

		Hiç güvenmiyorum.	Biraz güveniyorum.	Emin değilim.	Oldukça güveniyorum.	Son derece güveniyorum
1	Bir cinsel sağlık sorunu yaşadığımda sağlık kuruluşuna başvurabilirim.	1	2	3	4	5
2	Partnerimden güvenli cinsellik için önlem almasını isteyebilirim.	1	2	3	4	5
3	Cinsel hak ve özgürlüklerimi, her koşulda savunabilirim.	1	2	3	4	5
4	Cinsel birliktelikte sevdiğim ve sevmediğim şeyler hakkında partnerimle konuşabilirim.	1	2	3	4	5
5	Rahatsız olduğum cinsel girişimlerle başa çıkabilirim.	1	2	3	4	5
6	Cinsel geçmişini bilmediğim birileri ile cinsel ilişkiye girmem.	1	2	3	4	5
7	Cinsel sağlık sorunları hakkında partnerimle konuşabilirim.	1	2	3	4	5

8	Kendim veya partnerim cinsel sağlık sorunu yaşadığında tedavi sũreci bitene kadar her ikimiz için de cinsel perhiz önerebilirim.	1	2	3	4	5
9	Tatmin edici bir cinsel ilişki kurabilirim.	1	2	3	4	5
10	İstemediğim zamanlarda cinsel birleşmeyi ret edebilirim	1	2	3	4	5
11	Hoşlanmadığım cinsel uygulamaları reddedebilirim.	1	2	3	4	5
12	Cinsiyet temelli eşitsizliklerle baş edebilirim.	1	2	3	4	5
13	Cinsiyet kalıplarına bağlı olarak yaşamam.	1	2	3	4	5
14	Partnerimin zorlayıcı cinsel uygulamalarına karşı çıkabilirim.	1	2	3	4	5
15	Gũncelliđini yitirmiş cinsellikle ilgili sosyal kurallarla, baş edebilirim.	1	2	3	4	5
16	Cinsel istismara uğradığımda ilgili mercilere başvurabilirim.	1	2	3	4	5
17	CYBE’den řũphelendiđimde test yaptırabilirim.	1	2	3	4	5
18	HIV testi yaptırabilirim.	1	2	3	4	5
19	Erken kanser teşhisi için, kendi kendime meme/testis muayenesi yapabilirim.	1	2	3	4	5
20	Benim ve partnerimin cinsel sağlığını olumsuz etkileyecek davranışlardan kaçınırım.	1	2	3	4	5
21	Cinsel birleşme anında prezervatif kullanabilirim/kullanılmasını isteyebilirim.	1	2	3	4	5
22	RİA, hormonal yöntemler gibi koruyuculuk oranı yüksek doğum kontrol yöntemleri kullanabilirim/kullanılmasını isteyebilirim.	1	2	3	4	5
23	Partnerime daha önce CYBE geçirip geçirmediğini sorabilirim.	1	2	3	4	5
24	Cinsel işlev bozuklukları hakkında (orgazma ulaşmada zorluk veya çok hızlı boşalmak gibi) partnerimle konuşabilirim.	1	2	3	4	5

EK 5: Cinsel Mit Ölçeği

CİNSEL MİT ÖLÇEĞİ

YÖNERGE: Bu ölçekte üniversite öğrencilerinin cinsel mitlere olan inançlarının ölçülmesi planlanmıştır. “Cinsel Mit; cinsel konularda toplumun çoğunluğu tarafından doğru kabul gören, toplum fertlerinin birbirine aktarmasıyla yayılan inançlara denir. Lütfen anketi doldururken her bir maddedeki ifadeye ne derece katıldığınızı gösteren sayıyı işaretleyin.

1 = Tümüyle Yanlış,

2 = Kısmen Yanlış,

3 = Kısmen Doğru,

4 = Tümüyle Doğru,

		Tümüyle Yanlış	Kısmen Yanlış	Kısmen Doğru	Tümüyle Doğru
1	Kadın, cinsel ilişkide partnerinin isteklerine göre hareket etmelidir.	1	2	3	4
2	Bireyin cinsel yönelimi, dış görüntüsünden anlaşılır.	1	2	3	4
3	Cinsel ilişkide partnerini mutlu etmek daha çok kadının görevidir.	1	2	3	4
4	Cinsel ilişkinin sorumluluğunu üstlenmek erkeğin görevidir.	1	2	3	4
5	Erkeklerin tatmin etmeleri gereken cinsel ihtiyaçları kadınlardan daha fazladır.	1	2	3	4
6	Erkekler romantik ilişkilerde cinsel ilişkiyi her zaman ister.	1	2	3	4
7	Cinsel ilişkiyi daima erkek başlatmalıdır.	1	2	3	4
8	Kadınların orgazma ulaşması erkeklerden daha uzun sürer.	1	2	3	4
9	Sevişme anında konuşmak, konsantrasyonu bozar.	1	2	3	4
10	Sık cinsel ilişkiye girmek, cinsel gücün bir göstergesidir.	1	2	3	4
11	Kadınlar cinsel ilişkiden çok zevk alsalar da bunu dile getirmezler.	1	2	3	4
12	Cinsel ilişkide erkekler yalnızca orgazm ile ilgilenirler.	1	2	3	4
13	Kadın ile erkeğin fiziksel teması cinsel birleşme ile sonuçlanır.	1	2	3	4
14	Penis boyutu büyüdükçe daha fazla zevk alınır.	1	2	3	4
15	Cinsel organların her gün yıkanması CYBE önler.	1	2	3	4
16	Prezervatif kullanmak alınan hazzı azaltır.	1	2	3	4
17	İstenmeyen gebelikleri önlemek kadının sorumluluğundadır.	1	2	3	4
18	Gebelik dönemindeki cinsel ilişki bebeğe zarar verir.	1	2	3	4
19	Kadınların orgazma ulaşması erkeklerden daha uzun sürer.	1	2	3	4
20	Menopoz, cinsel isteği ortadan kaldırır.	1	2	3	4
21	Uyumlu bir birliktelik için çiftler “aynı anda orgazm” olmalıdırlar.	1	2	3	4
22	Kadın orgazma ulaşmakta zorlanıyorsa, partnerine olan tutkusunu kaybetmiştir.	1	2	3	4
23	Cinsel ilişkide inisiyatif alması gereken kişi erkektir.	1	2	3	4
24	Kadınların orgazm olması için cinsel ilişki şarttır.	1	2	3	4
25	Kişilerin kılık, kıyafetleri, cinsel tacizi teşvik etmektedir.	1	2	3	4
26	Kadınların cinsel isteği daha azdır.	1	2	3	4